

Samarbeid mellom kommuner og fagskoler

HVA SKAL TIL FOR AT FAGSKOLENE SKAL DEKKE KOMPETANSEBEHOV I KOMMUNENES HELSE/OMSORG- OG OPPVEKSTSEKTOR?

KS FOU-PROSJEKT NR. 164021

OPPDRAGSGIVER: KS
RAPPORT NR: R9563
RAPPORTENS TITTEL: Samarbeid mellom kommuner og fagskoler
ANSVARLIG KONSULENT: Øyvind Næss-Holm
FORSIDEBILDE I RAPPORT Shutterstock.com
DATO: 07.04.2017

Forord

Agenda Kaupang har på oppdrag for KS gjennomført en undersøkelse om hvordan fagskolene kan bli strategiske samarbeidspartnere for kommunene i arbeidet med å utvikle nødvendig spisskompetanse i de kommunale tjenestene innen helse/omsorg og oppvekst.

Undersøkelsen har hatt som formål å fremskaffe oppdatert kunnskap om kommunenes kompetansebehov som kan dekkes av videreutdanning for fagarbeidere gjennom fagskoleutdanning, og bidra til at kommuner og fagskoler samarbeider bedre om utdanningstilbud som er tilpasset behovet i kommunale tjenester.

Arbeidet med prosjektet har pågått i perioden oktober 2016–mars 2017. Evalueringen er gjennomført av Øyvind Næss-Holm (ansvarlig konsulent) og Inger Hegna.

Vi vil rette en stor takk til kommunene og fagskolene som har deltatt i prosjektet, både i forbindelse med besvarelse av spørreundersøkelse og deltakelse i intervjuer. Vi understreker at Agenda Kaupang alene er ansvarlig for beskrivelser og vurderinger i rapporten.

Vi håper rapporten vil være nyttig for KS og kommuner og fagskoler i det fremtidige arbeidet med å dekke viktige kompetansebehov i de kommunale tjenestene innen helse/omsorg og oppvekst.

Stabekk 7. april 2017

Agenda Kaupang AS

Innhold

Sammendrag	7
1 Innledning	12
1.1 <i>Bakgrunn og formål</i>	12
1.2 <i>Rapportens temaer og oppbygning</i>	13
1.3 <i>Sentrale avgrensninger</i>	14
1.4 <i>Metode og datagrunnlag</i>	14
2 Fagskolesektoren og fagskolenes tilbud	16
2.1 <i>Om fagskolesektoren</i>	16
2.2 <i>Fagskolenes plass i utdanningssystemet</i>	16
2.3 <i>Fagskolesektoren i tall</i>	17
2.3.1 <i>Fagskolenes tilbud</i>	18
2.3.2 <i>Finansiering av fagskolene</i>	18
2.3.3 <i>Sentrale aktører i fagskolesektoren</i>	19
2.3.4 <i>Fagskolesektoren står foran endringer</i>	20
2.4 <i>Fagskolenes tilbud innen helse og oppvekst</i>	23
2.4.1 <i>Nasjonale planer</i>	23
2.4.2 <i>Fagskolenes tilbud</i>	25
2.4.3 <i>Hvilke nye tilbud er under utvikling ved fagskolene?</i>	27
3 Kommunenes kompetansebehov og kompetanseutviklingsarbeid	29
3.1 <i>Kommunenes kjennskap til fagskolenes tilbud</i>	29
3.2 <i>Kommunenes kompetansebehov</i>	31
3.2.1 <i>Kompetansebehov innen helse og omsorg</i>	32
3.2.2 <i>Kompetansebehov innen oppvekst</i>	33
3.3 <i>Kommunenes kompetanseutviklingsarbeid</i>	34
3.4 <i>Oppsummering</i>	35
4 Samarbeid mellom kommuner og fagskoler	38
4.1 <i>Kartlegging av samarbeid</i>	38
4.1.1 <i>Grad av formalisering</i>	38
4.1.2 <i>Møtepunkter og deltakere</i>	39
4.1.3 <i>Innhold i samarbeidet</i>	41
4.2 <i>Hvordan samarbeides det for å sikre at fagskolenes tilbud er i tråd med kommunenes kompetansebehov?</i>	42
4.3 <i>Hvordan bidrar fagskoleutdanning til kommunenes tjenester?</i>	44
4.3.1 <i>Hvordan brukes medarbeidere med fagskoleutdanning i kommunene?</i>	45
4.3.2 <i>Hvordan bidrar kompetanseheving på fagskolenivå til leveranse av gode tjenester i kommunene?</i>	46
4.4 <i>Oppsummering</i>	46

5	Hvordan kan kommuner og fagskoler bli bedre til å samarbeide?	49
5.1	<i>Hva hindrer tettere samarbeid mellom kommuner og fagskoler?</i>	49
5.2	<i>Situasjonsbilde – vurdering av sentrale forutsetninger for godt samarbeid</i>	51
5.3	<i>Hva skal til for at kommuner og fagskoler kan samarbeide bedre i fremtiden?</i>	54
5.3.1	<i>Overordnede forutsetninger for strategisk samarbeid</i>	54
5.3.2	<i>Samarbeid krever to aktive parter: felles tiltak for å sikre strategisk og operativt samarbeid</i>	55
5.3.3	<i>Hva kan kommunene gjøre?</i>	57
5.3.4	<i>Hva kan fagskolene gjøre?</i>	58
5.4	<i>Avsluttende betraktninger: Hva kan være fagskolenes plass i fremtiden?</i>	60
5.4.1	<i>Større regioner vil kunne gi større muligheter</i>	60
5.4.2	<i>Bør fagskolene samarbeide med andre fagmiljøer for å tilby mer relevante utdanninger rettet mot kommunesektoren?</i>	60
5.4.3	<i>Digitalisering gir både muligheter og utfordringer</i>	62
5.4.4	<i>Fagskolene trenger bistand for å bli mer kjent</i>	62

Vedlegg til rapport:	Vedlegg 1: Metode og datagrunnlag
----------------------	-----------------------------------

The image features a minimalist design with several orange-outlined geometric shapes. A large, solid orange shape occupies the bottom-left corner, tapering towards the right. Above it, a series of orange lines form a stepped, zig-zag pattern that extends towards the top-right. The text 'Sammendrag av rapporten' is centered within the orange shape.

Sammendrag av rapporten

Sammendrag

Fagskolenes tilbud

Fagskoler tilbyr yrkesrettede utdanninger som bygger på videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse, og som har et omfang tilsvarende minimum et halvt studieår og maksimum to studieår. En stor del av fagskolenes NOKUT-godkjente tilbud innen helse og oppvekst er basert på nasjonale planer som utarbeides av Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag (NUFHO). Hensikten med de nasjonale planene er å bidra til at det utvikles en nasjonal standard for fagskoleutdanninger innen helse- og oppvekstfag. Pr. mars 2017 foreligger det 17 aktive, fagspesifikke nasjonale planer på dette området. 14 av planene omhandler helse- og omsorgsfaglige utdanninger, mens 3 omhandler oppvekstfag. Fagskoletilbydere skal selv utarbeide mer detaljerte utdanningsplaner for utdanningen i samsvar med gjeldende nasjonale planer. Vi har i denne undersøkelsen identifisert totalt 116 fagskoletilbud innen helse/omsorg og oppvekst ved norske fagskoler. De mest utbredte utdanningstilbudene er «Helse, aldring og aktiv omsorg», «Kreftomsorg og lindrende pleie», «Psykisk helsearbeid og rusarbeid» og «Rehabilitering». Innen oppvekst er «Barn med særskilte behov» den mest utbredte utdanningen.

Kommunenes kjennskap til fagskolesektoren

Undersøkelsen viser at mange kommuner har kjennskap til fagskolene og deres tilbud. Imidlertid er det stor variasjon mellom kommuner på dette området. Dette tydeliggjøres blant annet av at en fjerdedel av kommunerespondentene i spørreundersøkelsen oppgir at de ikke kjenner tilbudet ved fagskolen(e) som ligger nærmest deres kommune, og at over en femtedel oppgir at de ikke kan forklare på en enkel måte hvordan en fagskole skiller seg fra henholdsvis videregående skoler og universiteter/høgskoler. Representanter for kommunenes helse- og omsorgstjenester har gjennomgående bedre kjennskap og vurderer i større grad at fagskoleutdanningene er i tråd med deres behov, enn representanter for oppvekstsektoren. En naturlig forklaring på dette er at fagskoletilbudet innen oppvekst er relativt nytt og foreløpig nokså begrenset, mens tilbudet innen helse og omsorg både er mer omfattende og har en lenger historie.

Kommunenes kompetansebehov og kompetanseutviklingsarbeid

På helse- og omsorgsområdet oppgir kommunene tre overordnede drivere for deres behov for videreutdanning for fagarbeidere: samhandlingsreformen, mer hjemmebaserte tjenester og en stadig aldrende befolkning. Det er hovedsakelig helsefagarbeidere som er målgruppen for behovet for fagskoleutdanning innen helse og omsorg. Kommunene oppgir at de i størst grad har behov for kompetanse innen rus og psykiatri/psykisk helsearbeid, aldring/geriatri, demensomsorg, utviklingshemming, rehabilitering, habilitering, kreftomsorg, nevrologiske lidelser, lindrende behandling, ernæring, forebyggende arbeid og veiledning. Velferdsteknologi fremheves som et område som i økende grad vil gjøre seg gjeldende, og hvor det følgelig også vil bli behov for fagskoleutdanninger. På oppvekstområdet er målgruppen for fagskoleutdanning i størst grad assistenter i barnehage og miljøarbeidere på skole/SFO. Her oppgis blant annet et økende antall barn med særskilte behov, yngre barn i barnehagene og en økende andel flerspråklige barn som faktorer som bidrar til nye kompetansebehov. Den stadige pågående digitaliseringen av samfunnet, som også berører skoler og barnehager, nevnes også som et område hvor det er behov for mer kompetanse. På bakgrunn av dette har kommunene behov for fagskoleutdanning knyttet til barn med særskilte behov, arbeid med de yngste barna, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse, miljøarbeid, tidlig innsats, spesialpedagogikk og IKT/digital kompetanse.

Både de kvantitative og de kvalitative funnene i undersøkelsen viser at det er stor variasjon knyttet til i hvilken grad kommunene har kompetanseplaner/strategier som berører fagskolesektoren.

Samarbeid mellom kommuner og fagskoler

En sentral forutsetning for at samarbeid mellom kommuner og fagskoler både skal igangsettes og videreføres, er at fagskolene tilbyr utdanninger som er i tråd med kommunenes behov for kompetanse. Samarbeidsmøter fremgår som et av de viktigste elementene for å ivareta dette. Imidlertid oppgir under en sjettedel av kommunene i undersøkelsen at de har faste møtepunkter med en eller flere fagskoler. Under en tredjedel av kommunerespondentene oppgir at deres kommune har et formalisert samarbeid eller jevnlig dialog med fagskoler. Graden av samarbeid er større innen helse og omsorg enn oppvekst.

Over to tredeler av kommunerespondentene oppgir at deres kommune har medarbeidere med fagskoleutdanning innen helse/omsorg eller oppvekst. Omfanget er størst innen helse og omsorg. De fleste kommunene som er intervjuet oppgir at medarbeidere som gjennomfører fagskoleutdanning ikke får nye stillingstitler. Det er mer vanlig at medarbeidere får økt lønn etter fullført fagskoleutdanning. Enkelte kommuner har rutiner for tildeling av økt ansvar til fagarbeidere som gjennomfører fagskoleutdanning. I kommunene hvor det foreligger rutiner for å nyttiggjøre seg av den nyervervede kompetansen en fagskoleutdanning gir, får medarbeidere med fagskoleutdanning blant annet ansvar for internundervisning og -opplæring med øvrige medarbeidere i kommunen, å være primærkontakt/ha ansvar for relevant pasientgrupper, å være faglige ressurspersoner i enheten/kommunen, faglige utviklingsprosjekter, ansvar for lærlinger, utarbeiding av nye prosedyrer og planer, og aktiv deltakelse i etisk refleksjon. Samtidig viser undersøkelser blant tidligere studenter, gjennomført av enkelte fagskoler, at langt fra alle får slike nye ansvarsoppgaver. Trolig er det stor variasjon fra kommune til kommune på dette området.

Flere av lederne i kommunene som har blitt intervjuet forteller at de ser en tydelig utvikling hos medarbeidere som gjennomfører fagskoleutdanning. Det fremgår at fagskoleutdanning har bidratt til at medarbeidere har blitt:

- ▶ Mer bevisste på sin egen rolle, ansvar og formålet med arbeidet de utøver
- ▶ Mer selvsikre og trygge på hvilke tiltak som bør iverksettes i ulike situasjoner
- ▶ Mer reflekterte og mer aktive i faglige diskusjoner
- ▶ Flinkere til å dele og bidra aktivt med faglighet og kunnskap i virksomheten
- ▶ Flinkere til å følge opp og opptre profesjonelt i møte med foreldre, pårørende, pasienter, brukere etc.
- ▶ Flinkere til å sette ord på det som tidligere var taus kunnskap for mange
- ▶ Mer engasjerte og fått et nytt «driv»

Hva skal til for at kommuner og fagskoler kan samarbeide bedre for å sikre at kommunenes fagarbeidere får nødvendig spisskompetanse?

Kommunene peker i stor grad på seg selv når de blir bedt om å fremheve sentrale barrierer for samarbeid. Mange erkjenner at de ikke vet nok om innholdet i fagskolenes tilbud, fagskolenes ulike undervisningsformer eller formålet med fagskoleutdanning. I tillegg vurderer en vesentlig andel av kommunene at fagskolene ikke er flinke nok til å markedsføre tilbudet sitt, og at også dette er en barriere for samarbeid.

Undersøkelsen avdekker flere faktorer som bør være på plass for at kommunene skal få dekket sine kompetansebehov i helse/omsorg- og oppvekstsektoren gjennom strategisk samarbeid med fagskoler. På overordnet nivå har undersøkelsen identifisert to grunnleggende forutsetninger for aktivt samarbeid mellom kommuner og fagskoler:

- ▶ **Kunnskap om fagskolenes tilbud.** Kommunenes kjennskap til fagskolenes tilbud påvirker i stor grad holdninger og graden av samarbeid. Både fagskoler, kommunale ledere og

fagskolestudenter kan spille viktige roller med å gjøre fagskolene mer kjent i kommunesektoren.

- ▶ **Midler fra sentralt hold.** Midler fra Helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet finansierer i dag en vesentlig andel av studieplassene innen helse- og oppvekstfag. Det er en gjennomgående tilbakemelding fra kommuner og fagskoler at disse midlene er helt avgjørende for at fagarbeidere i kommunene skal kunne gjennomføre fagskoleutdanning.

Strategisk samarbeid forutsetter to aktive samarbeidsparter. Kommuner og fagskoler har gjensidig interesse av godt samarbeid. For kommunene er fagskolene en kilde til viktig kompetanse i sine helse/omsorgs- og oppveksttjenester. For fagskolene er kommunene en viktig «kunde» og kilde til studenter til utdanningene de tilbyr. For at kommuner og fagskoler skal få gjensidig utbytte av dette samarbeidet, er det flere faktorer som bør være på plass:

- ▶ **Faste og forpliktende samarbeidsmøter.** Det er helt sentralt at kommuner og fagskoler med jevne mellomrom møtes, og formidler og lytter til hverandres ønsker og behov. Undersøkelsen viser at kommunene som har faste samarbeidsmøter med fagskoler er mest tilfreds med samarbeidet, og i størst grad opplever at deres behov for kompetanse har innvirkning på fagskolenes tilbud. Under en sjettedel av kommunene i undersøkelsen oppgir imidlertid at de har faste møtepunkter med en fagskole. For mange kommuner vil et første og grunnleggende steg i retning av strategisk samarbeid med fagskoler derfor være å initiere slike møter.
- ▶ **Samarbeidsavtale.** For å sikre formelle og forpliktende rammer for samarbeidet, vil det også være hensiktsmessig å inngå en avtale som regulerer dette samarbeidet. Undersøkelsen viser at et fåtall kommuner har inngått slike avtaler pr. i dag.
- ▶ **Forankring av samarbeidet strategisk og operativt.** Det fremstår som en suksessfaktor at kommunen er representert både med ledere som kan formidle strategiske hensyn og fatte strategiske beslutninger (eksempelvis kommunaldirektører og/eller virksomhetsledere), samt representanter som er tettere på den praktiske utøvelsen av tjenestene (eksempelvis enhetsledere).
- ▶ **Bruk av lærerkrefter som bindeledd mellom kommuner og fagskoler.** Kommunalt ansatte innen helse/omsorg og oppvekst som også jobber som lærere ved fagskoler kan også fungere som et viktig bindeledd mellom kommuner og fagskoler.

I tillegg til felles innsats i samarbeidet, er det flere ting kommuner og fagskoler kan gjøre hver for seg for å legge til rette for et godt samarbeid:

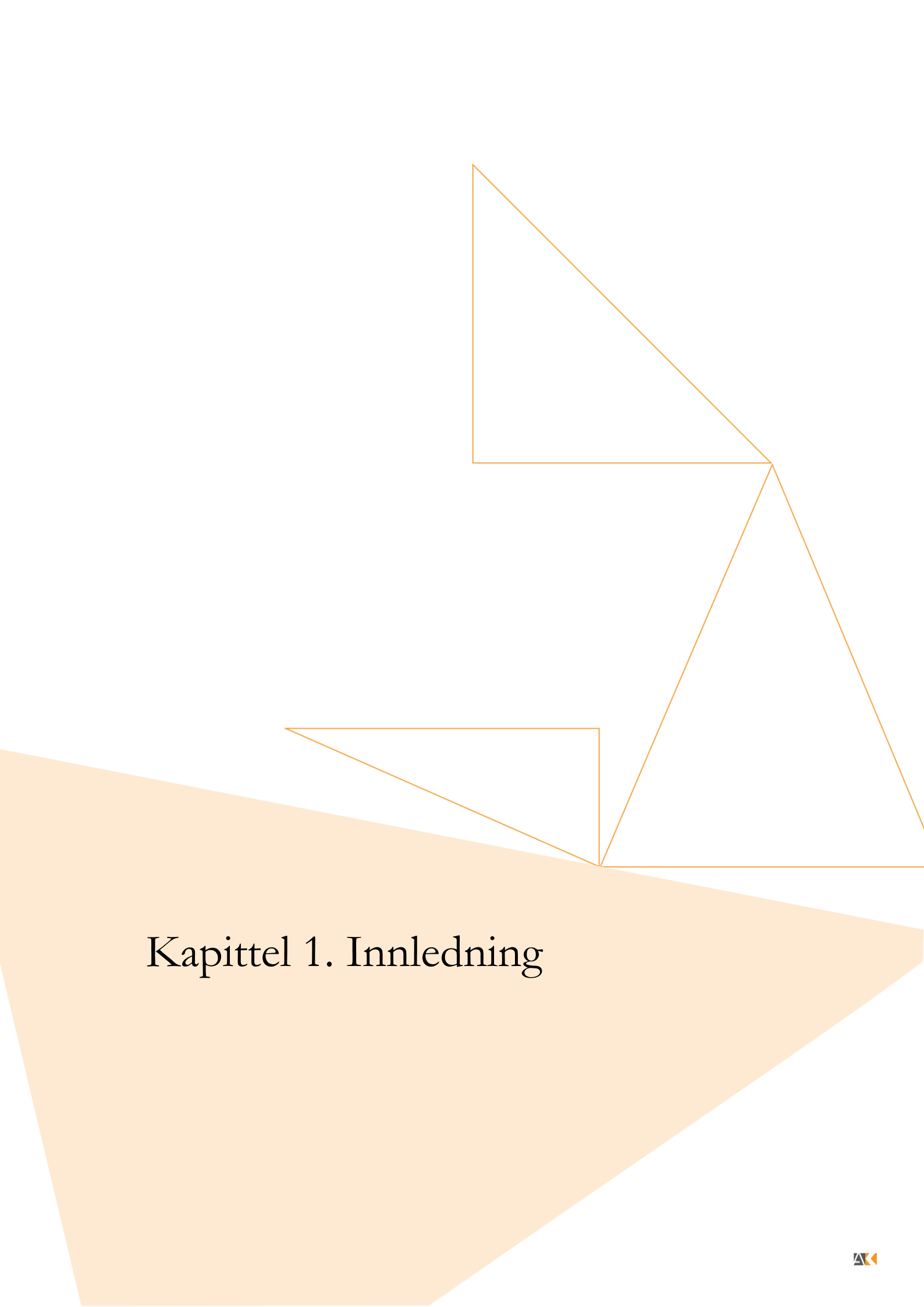
- ▶ **Kommunene må kartlegge eget kompetansebehov – og formidle dette utad.** For at fagskolene skal kunne tilby utdanninger som er i tråd med kommunenes kompetansebehov, er det en forutsetning at kommunene gjør analyser av hva dette behovet er, og formidler dette til fagskolene.
- ▶ **Kommunene må dele informasjon internt i organisasjonen.** I tillegg til å formidle behov eksternt, er det viktig at kommunene formidler informasjon om fagskolenes tilbud internt i egen kommune, fra ledelse til fagarbeidere.
- ▶ **Kommunene må legge praktisk til rette og skape incentiver for at medarbeidere kan gjennomføre fagskoleutdanning.** Ikke alle fagarbeidere opplever at de har anledning eller motivasjon til å gjennomføre fagskoleutdanning. Dersom kommuner ønsker at fagarbeidere skal videreutdanne seg, er det derfor nødvendig å legge til rette for dette slik at medarbeidere opplever at det er mulig å kombinere utdanning og arbeid. Det er også viktig å skape incentiver for fagskoleutdanning ved å gjøre det til en del av fagarbeideres karrierevei, eksempelvis i form av mer ansvar, nye oppgaver, stillingshjempler og/eller økt lønn.
- ▶ **Fagskolene må markedsføre seg selv og drive oppsøkende virksomhet.** For at kommunene skal få kjennskap til fagskolenes tilbud, er det nødvendig at fagskolene synliggjør tilbudet sitt overfor kommunene. Dette kan gjøre både gjennom samarbeidsmøter og på andre møteplasser og gjennom aktiv, oppsøkende virksomhet.

- ▶ **Fagskolene må ha et fleksibelt og tilpasset undervisningstilbud – og stadig utvikle og fornye dette.** Utviklingen knyttet til teknologi, digitalisering og e-læring går raskt, og fagskolene bør være åpne for kommuners behov og etterspørsel etter alternative undervisningsformer, eksempelvis knyttet til videoverført og/eller nettbasert undervisning. Fagskolenes fleksibilitet og evne til å raskt tilby relevante utdanninger er også en potensielt viktig bidragsyter til styrket samarbeid. I så måte kan en fagområdegodkjenning fra NOKUT være et sentralt virkemiddel som flere fagskoler bør vurdere om de skal søke om.

Hva vil påvirke det fremtidige samarbeidet mellom kommuner og fagskoler?

Fagskoler har en unik mulighet til å tilføre viktig, relevant og yrkesrettet kompetanse til kommunenes helse- og oppveksttjenester. Denne undersøkelsen har identifisert både barrierer og tiltak vi vurderer som nødvendige for å skape et mer aktivt samarbeid mellom kommuner og fagskoler. Utover dette tror vi følgende faktorer vil ha innvirkning på hvilken rolle fagskolene vil spille overfor kommunene i fremtiden:

- ▶ **Vil større regioner gi større muligheter?** Med den kommende regionreformen vil nye og større regioner overta fylkeskommunenes rolle som skoleeier for de offentlige fagskolene. Vi kan ikke si med sikkerhet hvilke konsekvenser dette vil få for fagskolenes drift. Det er imidlertid nærliggende å hevde at det også vil være hensiktsmessig å slå sammen de offentlige fagskolene til større enheter, i tråd med de nye regionene. Vi tror at et slikt grep kan gi flere nye muligheter for fagskolene, blant annet knyttet til større fagmiljøer som kan jobbe med utvikling av utdanninger og drive markedsføring overfor kommunene.
- ▶ **Bør fagskolene samarbeide med andre fagmiljøer?** Vårt inntrykk er at mange fagskoler ikke har tilstrekkelig kapasitet eller nok ressurser til å holde seg oppdatert på faglig utvikling eller ny forskning til enhver tid. Dermed blir skolene i stor grad reaktive overfor kommunenes behov, og ikke minst prisgitt at kommunene kommuniserer dette behovet. Vi vurderer at fagskolene med fordel kan bli mer proaktive og i bedre stand til å tilby utdanninger som dekker kommuners behov for kompetanse i tjenester som er i stadig endring. Samarbeid med øvrige fagmiljøer kan være et potensielt virkemiddel i så måte. Eksempelvis kan det tenkes at sykehus kan bidra med innsikt i relevant og aktuell fagutvikling, og utgjøre et grunnlag for å tilby utdanninger som er i tråd med kommunenes behov knyttet til samhandlingsreformen og/eller velferdsteknologi. Kanskje kan slikt samarbeid også ivaretas av de nye regionene.
- ▶ **Digitalisering gir både muligheter og utfordringer.** Digitalisering gir muligheter til å tilrettelegge utdanningstilbud som både gjør fagskolenes tilbud mer tilgjengelige, mindre sårbare for geografisk avstand, samt mer praktisk gjennomførbare uavhengig av den enkelte students arbeidstid, familiesituasjon, m.m. Dette er følgelig en utvikling fagskolene bør være obs på, og jobbe aktivt for å imøtekomme. For å få til dette er det behov for både tekniske ressurser og kompetanse. Samtidig er det en kjensgjerning at store deler av målgruppen for fagskoleutdanning innen helse og oppvekst er «godt voksne» og har varierende digital kompetanse. Dermed er det også viktig at kommunene er seg sitt ansvar bevisst med hensyn til å øke den grunnleggende digitale kompetansen blant sine medarbeidere.
- ▶ **Fagskolene trenger bistand for å bli mer kjent.** Det er viktig at fagskolene markedsfører seg selv aktivt, slik at flere kommuner får kjennskap til tilbudet deres. Vi er imidlertid ikke sikre på at dette bør være opp til fagskolene alene, gitt at mange av fagskolene er små og har begrensede ressurser til slikt arbeid, både i form av midler og personale. Kanskje bør staten bidra i arbeidet med å gjøre fagskolesektoren mer kjent, i form av informasjonsarbeid el. Alternativt er dette også noe de nye og større regionene bør ta ansvar for. Kanskje kan også KS spille en rolle i dette arbeidet?

The image features a minimalist design with several orange-outlined geometric shapes. A large, solid orange shape occupies the bottom-left corner, tapering towards the right. Above it, a series of orange lines form a stepped, zig-zag pattern that moves from the bottom-left towards the top-right. The shapes include triangles and rectangles of varying sizes and orientations, creating a sense of movement and depth.

Kapittel 1. Innledning

1 Innledning

1.1 Bakgrunn og formål

Kommunesektoren og tjenestene som leveres i kommunene er i stadig utvikling og endring. Dette gjelder ikke minst for kommunenes helse/omsorgs- og oppveksttjenester, hvor både eksterne og interne faktorer bidrar til endring av kommunenes oppgaveløsning og måten tjenester leveres på. På overordnet nivå medfører reformer som samhandlingsreformen og den pågående kommunereformen at kommuner får både et bredere ansvarsområde, større oppgaveportefølje og flere tjenestebrukere enn de tidligere har hatt. Den stadige utviklingen knyttet til digitalisering og nye teknologier gir på sin side nye muligheter på flere fronter, eksempelvis knyttet til velferdsteknologi. En aldrende befolkning, brukere med mer sammensatte og komplekse behov, større fokus på bolig- og hjemmebaserte tjenester og en økende andel flerspråklige barn i skoler og barnehager, er på sin side bare noen av enkeltfaktorene som har innvirkning på hvordan kommunene bør, og kan, løse oppgaver og levere tjenester i helse/omsorgs- og oppvekstsektoren.

Disse faktorene har også innvirkning på kommunenes behov for kompetanse. Samarbeid med utdanningsinstitusjoner er ett sentralt virkemiddel for å utvikle og opparbeide nødvendig kompetanse i kommunene. Slikt samarbeid kan være viktig av flere grunner. For det første kan det bidra til rekruttering av personell med oppdatert og relevant kompetanse i tråd med kommunenes behov. For det andre kan tilbud om videreutdanning/spesialisering for kommunens ansatte gi faglig påfyll og økt kompetanse for medarbeidere som ønsker dette, og samtidig legge til rette for at kommunen beholder, utvikler og utnytter den kompetansen som allerede finnes i organisasjonen. For det tredje kan et aktivt samarbeid gi kommuner mulighet til å gi innspill og påvirke innholdet i utdanningene som tilbys, slik at disse imøtekommer kunnskapsbehovet i kommunene på best mulig måte. I tillegg kan samarbeidsprosjekter eller lignende bidra til direkte utvikling og forbedring av kommunenes tjenester.

Tidligere undersøkelser har vist at mange kommuner samarbeider med universitets- og høyskolesektoren for å imøtekomme sine kompetansebehov innen helse/omsorg og oppvekst¹, mens fagskoler – som skal tilby praktisk og yrkesrettet spisskompetanse – ikke er like kjent i kommunesektoren.² Samtidig har det blitt påpekt at fagskolars tilbud kan være viktig for å dekke kommunenes kompetansebehov, og at samarbeid med fagskoler således også kan være et potensielt viktig virkemiddel for å sikre kompetent arbeidskraft i tjenester som er i stadig endring.³

Med dette som bakteppe, har hensikten med denne undersøkelsen vært å fremskaffe kunnskap om hvordan fagskolene kan bli strategiske samarbeidspartnere for kommunene i arbeidet med å utvikle nødvendig spisskompetanse i de kommunale tjenestene innen helse/omsorg og oppvekst. Undersøkelsen har hatt som formål å gi innsikt i kommunenes kompetansebehov som kan dekkes av videreutdanning for fagarbeidere gjennom fagskoleutdanning, og bidra til at kommuner og fagskoler samarbeider bedre om utdanningstilbud som er tilpasset behovene i kommunale tjenester. Det er et ønske at resultatene fra prosjektet skal stimulere kommunene til å bruke fagskoletilbudet mer aktivt i sitt strategiske kompetanseutviklingsarbeid.

Følgende problemstillinger, definert av KS, har ligget til grunn for gjennomføringen av prosjektet:

¹ Rambøll (2013). *Samarbeid mellom kommunesektoren og UH-sektoren for økt kvalitet og relevans i UH-utdanning*

² Fafo (2011). *Har vi lærefag som er relevante for kommunesektoren?*

³ *Ibid.*

- ▶ Hva er kommunenes behov for spesialisering/videreutdanning for fagarbeidere eller tilsvarende innen helse/omsorg og oppvekst? Innen hvilke tjenester og fagområder er behovet størst?
- ▶ I hvilken grad har kommunene medarbeidere med slik spesialisering/videreutdanning?
- ▶ I hvilken grad er fagskoleutdanning en naturlig del av kommunenes kompetanseplaner? Hvor godt kjent er fagskoleutdanning og de ulike tilbudene?
- ▶ Erfaringer – hvordan bidrar kompetanseheving på fagskolenivå til oppgaveløsning, utvikling og kvalitet i tjenestene? Hvordan benytter arbeidsgiver slik kompetanse?
- ▶ Hva er barrierer og suksessfaktorer for å få til spesialisering av fagarbeidere eller tilsvarende gjennom samarbeid mellom kommunesektoren og fagskoletilbydere?

1.2 Rapportens temaer og oppbygning

Et sentralt utgangspunkt for vår gjennomføring av prosjektet har vært at det er nødvendig med bedre og mer strategisk samarbeid mellom kommuner og fagskoler, slik at kommunene kan utvikle og opparbeide nødvendig spisskompetanse i de kommunale helse/omsorgs- og oppveksttjenestene. For å imøtekomme dette har det både vært behov for å kartlegge dagens eksisterende samarbeid, og å undersøke hvordan det kan legges til rette for godt samarbeid i fremtiden. Rapporten er, på bakgrunn av dette, delt i følgende hovedtemaer:

- ▶ Fagskolesektoren og fagskolenes tilbud
- ▶ Kommunenes kompetansebehov og kompetanseutviklingsarbeid
- ▶ Eksisterende samarbeid mellom kommuner og fagskoler
- ▶ Hvordan kan kommuner og fagskoler bli bedre til å samarbeide?

Under gis en nærmere presentasjon av problemstillingene som belyses i de respektive temaene. Disse temaene utgjør også rapportens kapitler.

Fagskolesektoren og fagskolenes tilbud

I kapittel 2 beskrives fagskolesektoren og skolenes faglige tilbud. Her presenteres først fagskolens plass i utdanningssystemet, tall og fakta om fagskolene, finansieringsordninger, sentrale aktører i fagskolesektoren, samt en ny stortingsmelding som varsler endringer i fagskolenes rammebetingelser og status. I den andre delen av kapitlet retter vi fokus mot fagskolenes tilbud innen helse/omsorg og oppvekst. Vi ser både på hva som foreligger av nasjonale planer, hvilke utdanninger som tilbys av fagskolene pr. i dag, og hvilke nye tilbud som er under utvikling.

Kommunenes kompetansebehov og kompetanseutviklingsarbeid

I kapittel 3 ser vi først på hvor godt kjent fagskoletilbudet er blant kommunene. Deretter presenteres undersøkelsens funn om kommunenes behov for spesialisering og videreutdanning på fagskolenivå for fagarbeidere eller tilsvarende innen helse/omsorg og oppvekst. Kapitlets siste del tar for seg hvordan kommunene jobber for å dekke sitt kompetansebehov i dag. Dette omhandler både i hvilken grad kommunene driver med strategisk kompetanseutviklingsarbeid, og har kompetanseplaner, kompetansestrategier, eller lignende, samt hvilken plass fagskolene har i slikt kompetanseutviklingsarbeid og i slike planer/strategier.

Eksisterende samarbeid mellom kommuner og fagskoler

Etter å ha kartlagt fagskolenes tilbud og kommunenes kompetansebehov, ser vi i kapittel 4 nærmere på samarbeid mellom kommuner og fagskoler. Dette innebærer først en kartlegging av omfang og innhold i samarbeidet. Her undersøkes det blant annet hvor mange kommuner og fagskoler som oppgir at de har et samarbeid, og hva som karakteriserer dette samarbeidet. Det undersøkes også hvorvidt kommunene opplever at de har mulighet til å påvirke det faglige tilbudet,

og hvordan fagskolene jobber for å sikre at deres tilbud er i tråd med kommunenes behov. Deretter presenteres kommuners og fagskolars erfaringer med samarbeid. Dette omhandler både hvordan kompetanseheving på fagskolenivå bidrar til oppgaveløsning, utvikling og kvalitet i de kommunale tjenestene og hvordan arbeidsgiver benytter medarbeidere med slik kompetanse.

Hvordan kan kommuner og fagskoler bli bedre til å samarbeide?

I det femte og siste kapitlet vies oppmerksomheten til læring og muligheter for utvikling. Her drøfter vi hvordan kommuner og fagskoler kan bli bedre til å samarbeide i fremtiden, for å sikre at kommuner får tilgang til nødvendig kompetanse innen helse/omsorg og oppvekst. Dette innebærer å identifisere sentrale suksesskriterier og forutsetninger for samarbeid. Til slutt retter vi et blikk mot fremtiden, og diskuterer muligheter og utfordringer som vi tror vil få betydning for fremtidens samarbeid mellom kommuner og fagskoler.

1.3 Sentrale avgrensninger

En sentral del av bakgrunnen for denne undersøkelsen er at kommuner har behov for kompetanse innen helse/omsorg og oppvekst. Undersøkelsen har imidlertid ikke hatt som formål å kartlegge eller fremskrive kommunenes totale kompetansebehov innen disse tjenesteområdene. Snarere er formålet å innhente vurderinger og synspunkter om hvilke fagskoleutdanninger som etterspørres og kan bidra til å dekke kommuners behov for spesialisering/videreutdanning av fagarbeidere, og å undersøke hvordan kommuner og fagskoler kan samarbeide for å sikre at fagskolenes tilbud er i tråd med kommunenes behov.

Fagskolesektoren er i endring, og det foregår diskusjoner både om fagskolenes finansiering, struktur, organisering, og eierskap mv. Meld. St. 9 (2016-2017) *Fagfolk for fremtiden*, som ble publisert i desember 2016, gir grunn til å forvente endringer i fagskolenes status og rammebetingelser i tiden som kommer. Slike endringer vil også kunne påvirke fagskolenes samarbeid med kommuner. I denne rapporten er det imidlertid fagskolenes tilbud og fagskolen som strategisk samarbeidspartner for kommunen som står i hovedfokus. Finansiering og andre strukturelle faktorer i fagskolesektoren omtales i rapporten, men er ikke gjenstand for nærmere analyse eller vurdering.

1.4 Metode og datagrunnlag

Undersøkelsen er basert på spørreundersøkelser og kvalitative intervjuer blant kommuner og fagskoler, samt dokumentstudier. Det redegjøres nærmere for metode og datagrunnlag i vedlegg 1.

The page features an abstract geometric design in the upper right quadrant, consisting of several orange-outlined triangles and rectangles of varying sizes and orientations. A large, solid orange shape, resembling a wide triangle or a trapezoid, is positioned at the bottom of the page, partially overlapping the white background. The text is centered within this orange shape.

Kapittel 2. Fagskolesektoren og fagskolenes tilbud

2 Fagskolesektoren og fagskolenes tilbud

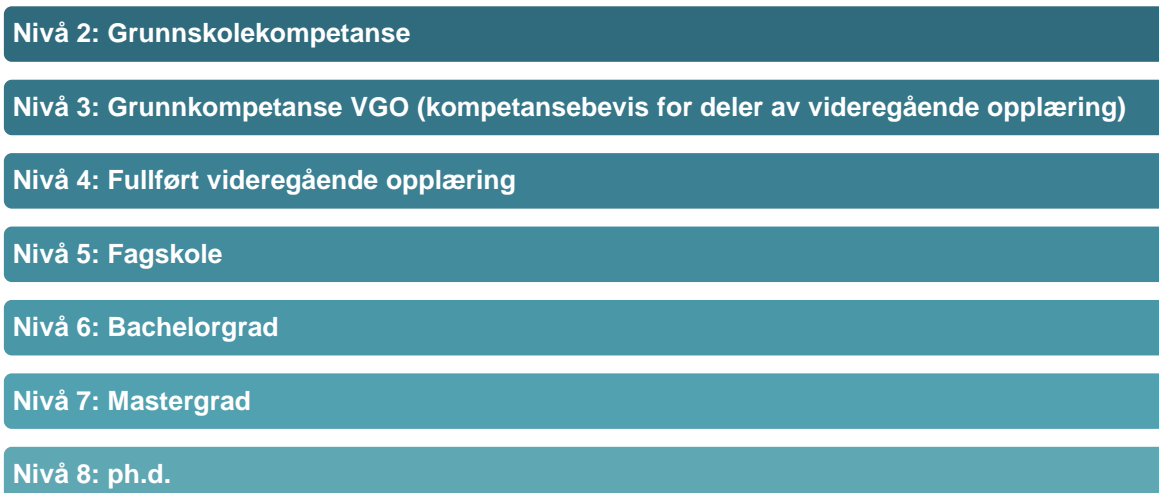
I dette kapitlet beskrives fagskolesektoren og skolenes faglige tilbud. Først presenteres fagskolens plass i utdanningssystemet, tall og fakta om fagskolene, finansieringsordninger, sentrale aktører i fagskolesektoren, samt en ny stortingsmelding som varsler endringer i fagskolenes rammebetingelser og status. I den andre delen av kapitlet retter vi fokus mot fagskolenes tilbud innen helse/omsorg og oppvekst. Vi ser både på hva som foreligger av nasjonale planer, hvilke utdanninger som tilbys av fagskolene pr. i dag og hvilke nye tilbud som er under utvikling.

2.1 Om fagskolesektoren

Jf. lov om fagskoleutdanning (fagskoleloven) skal fagskoler tilby yrkesrettede utdanninger som bygger på videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse, og som har et omfang tilsvarende minimum et halvt studieår og maksimum to studieår. Med yrkesrettet utdanning menes utdanning som gir kompetanse som kan tas i bruk i arbeidslivet uten ytterligere generelle opplæringstiltak. En fagskoleutdanning kan gis både som heltid, deltid og som fjernundervisning. NOKUT fører tilsyn med all eksisterende fagskoleutdanning, og godkjenner nye fagskoletilbud og fagområder. Godkjent fagskoleutdanning gir rett til lån og stipend i Lånekassen.

2.2 Fagskolenes plass i utdanningssystemet

Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR)⁴ har som et av sine formål å gjøre utdanningssystemet mer forståelige både nasjonalt og internasjonalt. Kvalifikasjonsrammeverket er en samlet, systematisk og nivådelt beskrivelse av formelle kvalifikasjoner og kompetanse som kan oppnås på ulike nivåer innenfor et utdanningssystem. Nivåene i det norske rammeverket skal svare til de åtte nivåene i det europeiske kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (EQF). Ettersom NKR inneholder syv nivåer for å beskrive det norske utdanningssystemet, starter nummereringen på nivå 2 for å ivareta en direkte sammenlignbarhet med EQF:

Figur 2-1. Nivåene i det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket for livslang læring (NKR)

⁴ <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/kompetanse/nkr2011mvedlegg.pdf>

Som figur 2-1 viser, er kvalifikasjonene fra fagskoleutdanning innplassert på nivå 5 i NKR. NOKUT har ansvar for å vurdere om læringsutbyttebeskrivelsene for fagskoleutdanningene er i tråd med beskrivelsene som er fastsatt i NKR. Dette gjøres både i forbindelse med godkjenning av nye utdanninger og ved revidering av eksisterende fagskoleutdanninger. I perioden 2014–15 engasjerte NOKUT et sakkyndigpanel som vurderte læringsutbyttebeskrivelsene i alle søknadene om godkjenning av nye fagskoleutdanninger. Som et resultat av ordningen har stadig flere fagskoler lyktes med å utarbeide læringsutbyttebeskrivelser i samsvar med NKR.⁵

2.3 Fagskolesektoren i tall

I Kunnskapsdepartementets siste tilstandsrapport for fagskolesektoren fremgikk det at det i 2015 var totalt 94 fagskoler.⁶ Nyere tall viser at det pr. november 2016 var 85 fagskoler i drift i Norge.⁷ Informasjonen som presenteres under er hentet fra Kunnskapsdepartementets tilstandsrapport for 2015 (publisert høsten 2016).

Det er flest private fagskoler i Norge. Offentlige fagskoler utgjør 44 prosent av det totale antallet skoler, mens de resterende 56 prosentene er private. Omtrent halvparten (48 prosent) av landets fagskoler er lokalisert i det sentrale Østlandsområdet, og om lag en tredel (31,5 prosent) av fagskolestudentene går på fagskoler i Oslo eller Akershus. Tilstandsrapporten viser også at det er mange små fagskoler, tydelig illustrert ved at 39 prosent av fagskolene har under 50 studenter. Kun 9 av 94 fagskoler hadde i 2015 over 500 studenter. Fagskoler som tilbyr humanistiske og estetiske fag, er ofte de minste i størrelse.

Nær 68 prosent av fagskolestudentene er tatt opp på grunnlag av yrkesfaglig kompetanse, 17 prosent på grunnlag av generell studiekompetanse og 10 prosent på grunnlag av realkompetanse. Fem prosent har annen bakgrunn.

Totalt var det 15 339 fagskolestudenter i 2015. 62 prosent av disse var menn, mens 38 prosent var kvinner. På fagområdet naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag var 94 prosent av studentene menn, og på fagområdene helse-, sosial- og idrettsfag og pedagogikk var det henholdsvis 89 og 88 prosent kvinner. Det er også en viss spredning i alder på fagskolestudentene. Eksempelvis var omtrent halvparten av studentene i alderen 21 til 30 år, 22 prosent var mellom 36 og 50 år, og ti prosent var 20 år eller yngre. Andelen godt voksne studenter var høyest innenfor helse- sosial- og idrettsfag, der hele 60 prosent av studentene var 36 år eller eldre. Flertallet av disse var kvinner.

Omtrent halvparten (52 prosent) av fagskolestudentene tok i 2015 utdanning ved en offentlig fagskole. Ettersom det er flest private fagskoler, tilsier dette at de offentlige fagskolene i gjennomsnitt er større enn de private. De offentlige fagskolene har også vokst mer enn de private de senere årene. De offentlige fagskolene har hatt en vekst på omtrent 10 prosent i perioden 2013-2015, mens studenttallet ved de private skolene gikk ned i samme periode.

I 2015 uteksaminerte fagskolene 6 559 kandidater. Dette var marginalt færre enn i 2014. I opptakskullene 2011, 2012 og 2013 fullførte bare henholdsvis 54, 53 og 47 prosent av fagskolestudentene utdanningen på normert tid. Tallene viser også at noen fagskolestudenter går videre til studier på universitet eller høyskole. Blant dem som avsluttet en fagskoleutdanning i 2013, hadde 17 prosent begynt på en universitets- eller høyskoleutdanning innen høsten 2015.

⁵ Meld. St. 9 (2016-2017) *Fagfolk for fremtiden*

⁶ Kunnskapsdepartementet (2016). *Tilstandsrapport. Fagskoler 2015*

⁷ Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

2.3.1 Fagskolenes tilbud

I Kunnskapsdepartementets tilstandsrapport for fagskoler kategoriseres fagskoletilbudet i følgende fagfelt:

- ▶ Humanistiske og estetiske fag
- ▶ Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk
- ▶ Mediefag
- ▶ Økonomiske og administrative fag
- ▶ Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag
- ▶ Helse-, sosial- og idrettsfag
- ▶ Primærnæringsfag
- ▶ Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag

Det finnes videre mange ulike fag innen hver kategori. Vi går nærmere inn på tilbudet innen helse- og sosialfag og pedagogiske fag i kapittel 2.2.

2.3.2 Finansiering av fagskolene

Fagskolesektoren finansieres på ulike måter, i det som tidligere har blitt omtalt som et «relativt komplekst system».⁸ En stor del av finansieringen skjer gjennom fylkeskommunene (frie midler, inkludert rammetilskudd). Det forekommer også direkte finansiering og driftstilskudd fra ulike departementer. En rekke av de private fagskolene mottar ikke driftsstøtte fra det offentlige, og er derfor i større grad finansiert gjennom egenbetaling fra studentene. I Meld. St. 9 (2016-2017) påpekes det imidlertid at alle fagskoleutdanninger er indirekte statsstøttet gjennom at studentene får lån fra Statens lånekasse for utdanning, gitt at utdanningen er godkjent av NOKUT.⁹

Under ser vi nærmere på finansieringen av fagskoleutdanning innen helse/omsorg og oppvekst.

Helse- og sosialfaglige fagskoleutdanninger

For helse- og sosialfaglige fagskoleutdanninger finnes det en egen tilskuddsordning til dekning av fagskolenes driftsutgifter. Midler til denne tilskuddsordningen tildeles som øremerket tilskudd over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett (Kapittel 761 post 60). Helsedirektoratet har fått i oppgave å ivareta den statlige oppfølgingen av tilskuddet. Tilskuddsordningen forvaltes av fylkeskommunene på vegne av Helsedirektoratet¹⁰. Helsedirektoratet fordeler midlene i fylkesvise rammer, hvorpå fylkeskommunene fordeler den tildelte rammen mellom fagskolene i sitt fylke. Denne tilskuddsordningen ble etablert i 2009¹¹, og innebar en betydelig økning i tilskuddene til

⁸ Deloitte og NIFU (2016). *Kostnadskartlegging av fylkeskommunale fagskoler*, side 9

⁹ Det har tidligere blitt påpekt at finansieringssystemet for fagskolene i liten grad bidrar til endring og utvikling av fagskoletilbudet. Tildelingen av midler gjennom rammetilskuddene er basert på to år gamle studentdata. Det hevdes derfor at tilskuddene ikke holder tritt med utviklingen i kommunenes og studentens kompetansebehov, og fører til at fylkeskommunene vil prioritere å videreføre eksisterende tilbud fremfor å utvikle nye (Deloitte og NIFU 2016. *Kostnadskartlegging av fylkeskommunale fagskoler*). I forlengelsen av dette har det også blitt påpekt at fylkeskommunene i liten grad har inntatt en rolle som forvaltere av fagskoletilbudet sett i sammenheng med regionale kompetansebehov. En av hovedhensiktene med forvaltningsreformen var at fylkeskommunene skulle se fagskoletilbudet i sammenheng med andre kompetansefelt som de har ansvar for. Fylkeskommunene har imidlertid i svært liten grad foretatt noen systematisk kartlegging av kompetansebehov i regionene (NIFU 2014. *Fylkeskommunene og fagskolen: tilrettelegging for fagskoletilbud og kostnader ved fagskoledrift*).

¹⁰ Forvaltningen av tilskuddet ble i tråd med Ot.prp. nr. 10 (2008-2009) overført til fylkeskommunene fra 2010.

¹¹ Før 2009 eksisterte såkalte stimuleringsstilskudd til fagskoleutdanning helse- og sosialfag. Disse midlene ble opprettet ifm handlingsplanen «Rekruttering for bedre kvalitet – Rekrutteringsplan for helse- og sosialpersonell 2003–2006».

fagskoler med utdanningstilbud i helse og sosialfag. Helsedirektoratet har fastsatt som retningslinje for ordningen at utdanning som får tilskudd som hovedregel skal være gratis for studentene.

Mål for ordningen er å heve kompetansen på sentrale fagområde i den kommunale omsorgssektoren, tilby personell en karrierevei, realisere nasjonale måltall for utdanningsaktiviteten, og sikre utdanningstilbud over hele landet gjennom å ivareta både regionale, interregionale og nasjonale fagskoletilbud.¹²

For 2017 var det satt av 96,9 millioner kroner til driftstilskudd for helse- og sosialfaglige fagskoleutdanninger (søknadsfrist 31.12.2016).

Fagskoleutdanning i oppvekstfag

Det finnes ikke tilsvarende tilskuddsmidler knyttet til fagskoleutdanninger i oppvekstfag. Kunnskapsdepartementet har imidlertid i de senere årene satt fokus på behov for fagskoleutdanning på dette området, spesielt på barnehagefeltet. I strategien «Kompetanse for fremtidens barnehage»¹³ (Kunnskapsdepartementet, 2013), ble det beskrevet flere kompetanseutviklingstiltak som staten eller fylkeskommunen skal bidra med midler til. Fagskoleutdanning i oppvekstfag var et av disse tiltakene. På bakgrunn av dette har Utdanningsdirektoratet gitt midler til opprettelse av 260 studieplasser i fagskoleutdanning om «Barn med særskilte behov». De 260 studieplassene er fordelt på fire tilbydere. AOF Haugaland tilbyr utdanningen i Rogaland og Vest-Agder. AOF Norge tilbyr utdanningen i Telemark og Vestfold og Fagskolen Østfold tilbyr utdanningen i Østfold. Høgskolen Campus Kristiania har fått et landsdekkende tilbud, men skal prioritere søkere fra fylker som ikke dekkes av de tre andre tilbyderne. Til sammen skal disse dekke hele landet.

2.3.3 Sentrale aktører i fagskolesektoren

Nasjonalt fagskoleråd

Nasjonalt fagskoleråd (fagskolerådet) er et rådgivende organ oppnevnt av Kunnskapsdepartementet. I mandatet heter det at fagskolerådet skal bidra til å utvikle rammer og strategier for fagskoleutdanningen som ivaretar den enkeltes, virksomhetenes og samfunnets behov for yrkesrettet kompetanse og livslang læring. Rådet skal fremme fagskolenes samlede interesser som selvstendig del av utdanningssystemet, stimulere til samordning og samarbeid og kvalitetsutvikling av fagskoletilbudene, arbeide for å fremme samarbeidet mellom de forskjellige aktørene på utdanningsområdet og bidra til at fagskoletilbudene fremstår som attraktive utdanningstilbud for arbeidslivet og studenter. Videre skal rådet arbeide overfor regionale og sentrale myndigheter for å sikre fagskolene forutsigbare og tilfredsstillende økonomiske betingelser, samarbeide om en god sammenheng mellom utdanningsnivåene og bidra til synliggjøring av fagskoleutdanningen. Fagskolerådet oppnevner egne arbeidsgrupper for spesielle formål etter behov og samarbeider med faglige nasjonale utvalg.¹⁴

¹² <https://helsedirektoratet.no/tilskudd/fagskoleutdanning-i-helse-og-sosialfag>

¹³ https://www.udir.no/Upload/barnehage/Kompetanse_for_fremtidens_barnehage_2013.pdf?epslanguage=no

¹⁴ Fagskolerådet ble evaluert av NIFU i 2016 (Styring og styrking av en fragmentert sektor – En evaluering av Nasjonalt fagskoleråd). Her ble det blant annet konkludert med at rådets sammensetning gjør at det blir mer utdanningspolitisk enn faglig, og at den manglende faglige forankringen kan styrkes ved å knytte faglige utvalg eller råd organisatorisk til rådet. Det ble også påpekt at rådets konsensusprinsipp begrenser rådets rådgivende funksjon overfor Kunnskapsdepartementet. NIFU mener at det er grunn til å diskutere hvorvidt rådets sterke vektlegging av forholdet til høyere utdanning og behovet for å markere en viss avstand til det som historisk sett har vært selve fundamentet for fagskoleutdanning (fag- og yrkesutdanningen på videregående nivå) er den beste strategien om en ønsker å utvikle fagskolesektoren.

Kompetanse Norge (tidligere Vox)

Kompetanse Norge er en etat underlagt Kunnskapsdepartementet, og har som oppdrag å bidra til økt deltakelse i arbeids- og samfunnsniv. Kompetanse Norge skal løfte og synliggjøre kompetansepolitikkens betydning for Norges utvikling. For å få til dette, samarbeider Kompetanse Norge med partene i arbeidslivet, flere departementer, regionale og kommunale aktører, frivilligheten og alle opplærings- og utdanningsinstitusjoner. Etaten gjennomfører undersøkelser, utredninger, analyser og evalueringer, og analyserer data fra offentlige registre og dokumenterer behov og effekter av tiltak og metoder, for enkeltindivider og samfunn. Kompetanse Norge er sekretariat for Nasjonalt fagskoleråd.

Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag (NUFHO)

Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag (NUFHO) er en frivillig sammenslutning av sentrale aktører innen helse- og oppvekstfagene. NUFHO er et organ for samhandling mellom tilbydere av fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag og arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner, og har som formål å utvikle, beholde og synliggjøre en nasjonal standard for nivå og innhold i fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag. Den nasjonale standarden som defineres av NUFHO i form av nasjonale planer skal være retningsgivende for søknader til NOKUT om godkjenning av fagskoletilbud. Samtidig skal den gi grunnlag for næringsmessig og lokal tilpasning av opplæringen. NUFHO skal sikre utvikling, videreutvikling og anbefaling av nasjonale planer for fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag, være en samarbeidspartner for NOKUT, utdanningsmyndighetene og andre aktuelle fagskolemiljøer, arbeide for å utvikle et felles nettsted for all fagskoleutdanning og uttale seg om andre forhold av nasjonal interesse (eks. finansieringsordninger, inntakskriterier, og dimensjonering).

Rådet for offentlige fagskoler (RFF)

Rådet for offentlige fagskoler (RFF) er et koordinerende organ for fylkeskommunale og andre offentlige fagskoler, og har kvalitetsutvikling, samordning av etterutdanningstiltak, markedsføring og informasjonstiltak, som hovedformål. Styret for RFF skal samarbeide med Forum for fylkesutdanningsjefer – FFU – i arbeidet med å fremme de fagskolene. RFF skal delta i ulike fora og møter for å fremme fagskolens sak. RFF skal dessuten ivareta de offentlige fagskolenes felles interesser knyttet til et nært og forpliktende samarbeid med alle aktuelle bransjer/næringer og øvrige samarbeidspartnere. RFF er representert i nasjonale utvalg for de fagretningene som finnes i de offentlige fagskolene samt Nasjonalt fagskoleråd.

Forum for fagskoler (FFF)

Forum for fagskoler (FFF) er et organ for private fagskoler. FFF arbeider for å sikre studentene utdanning av høy kvalitet, samt tilfredsstillende rammebetingelser for de private fagskolene. FFF er høringsinstans ovenfor Stortinget, Kunnskapsdepartementet, NOKUT og Lånekassen, og er representert i Nasjonalt Fagskoleråd.

NOKUT

NOKUT fører tilsyn med all eksisterende fagskoleutdanning og godkjenner nye fagskoletilbud og fagområder. NOKUT informerer også om kvalitetstilstanden og bidrar til kvalitetsutvikling i fagskoleutdanning.

2.3.4 Fagskolesektoren står foran endringer

I NOU 2014: 14 *Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg* ble det påpekt at det finnes et potensial for å knytte norsk fagskoleutdanning sterkere til arbeidslivet, og dermed i større grad oppfylle lovens intensjon om utdanninger som tar hensyn til lokale, regionale og nasjonale kompetansebehov. Utdanningstilbud fra fagskolenivået innen helse og omsorg ble særlig løftet

fram som et viktig område framover. Også Kompetanseløft2020 (helse og omsorg) og handlingsplan for HelseOmsorg21 omtaler strategier med relevans for fagskolene, og påpeker viktigheten av at utdanningstilbud tilpasses tjenestenes behov.

I NOU 2014:14 ble det påpekt flere utfordringer i fagskolesystemet. Blant disse utfordringene var fagskolens uklare plass og svake status i det norske utdanningssystemet, arbeidslivets manglende eierskap til fagskolene, behov for å styrke kvaliteten i fagskoleutdanningene, lite hensiktsmessig og for svak styring av fagskolesektoren, og utilstrekkelig finansiering gjennom et utilfredsstillende finansieringssystem. Det ble også slått fast at det var behov for at myndighetene, arbeidslivet og fagskolene sammen tar ansvar for å gi fagskoleutdanningen et nødvendig løft. Utvalget hadde flere forslag for å bedre situasjonen, deriblant å overføre finansieringen av fagskolene fra fylkeskommunene til staten. Fra andre hold har det også blitt foreslått å gjøre fagskolene om til «faghøgskoler», for å styrke og gjøre fagskolene mer attraktive ved å knytte dem tettere til annen høyere utdanning.¹⁵

KS mener også at det er behov for å styrke og gjøre endringer i finansieringen av utdanningene, dersom fagskoleutdanningene skal bli mer attraktive og tilbudet som gis skal være tilpasset til arbeidslivets behov i større grad.¹⁶ KS ønsker at staten sikrer reell kostnadsdekning for fylkeskommunene, og at det tas hensyn til kostnadsforskjeller for ulike typer utdanningsretninger ved tildeling av rammer. KS er videre positiv til et finansieringssystem med grunnbevilgning, resultatbasert bevilgning og utviklingsmidler.¹⁷

Behovet for endringer uttrykkes også av regjeringen. I Meld. St. 9 (2016-2017) *Fagfolk for fremtiden* legges det vekt på at god kvalitet på alle nivåer i utdanningssystemet er nødvendig for å sikre høyt kvalifisert arbeidskraft, velfungerende velferdstjenester og et konkurransedyktig næringsliv. I stortingsmeldingen bemerkes det at stadig raskere teknologiske endringer stiller krav til kontinuerlige endringer i utdanningene for at de skal være relevante for studenter og arbeidsliv, og at dette er spesielt merkbart for fagskoleutdanningene, som har som formål å være fleksible og yrkesrettede og tilpasset ny teknologi og nye trender og behov i arbeidslivet. Derfor vil regjeringen prioritere å gi et løft til fagskolesektoren både når det gjelder kvalitet, fagmiljø, studentvelferd, finansiering og styring. I tillegg vil regjeringen prioritere å utvikle kunnskapsgrunnlaget om fagskolene «fordi det i dag er for lite kunnskap om de enkeltfaktorene som påvirker kvaliteten i utdanningene». Regjeringen legger også vekt på at de med stortingsmeldingen ønsker å legge til rette for tettere samarbeid mellom fagskolene og arbeidslivet, og samtidig berede grunnen for ytterligere løft for fagskolesektoren i tiden framover.¹⁸

Regjeringens visjon, slik den er uttrykt i denne stortingsmeldingen, er at fagskoleutdanning på sikt skal være mer attraktiv, ha flere studenter, større fagmiljøer og at fagskolesektoren som helhet skal være mer synlig og mer ettertraktet i arbeidslivet. Regjeringens hovedmål er en fagskoleutdanning som er av god kvalitet og tilpasset arbeidslivets behov. I tillegg til et aktivt og involverende samarbeid mellom fagskolene og arbeidslivet, er det satt som mål at studentene engasjere seg i faget og lykkes i utdanningen, at fagmiljøene har oppdatert og praksisnær fag- og yrkeskompetanse, at fagskolene tilbyr utdanning som arbeidslivet trenger og studentene ønsker, samt at fagskolesektoren er godt organisert, med tydelig eierskap og god styring. For å nå disse målene, er det i meldingen foreslått til sammen 48 tiltak for fagskolesektoren. De ulike målsettingene og utvalgte tiltak omtales kort under.

¹⁵ <http://fagskolene.no/nyheter/lo-vil-ha-nye-faghoyskoler>

¹⁶ KS (2016). *Kommunesektorens arbeidsgivermonitor 2016*

¹⁷ KS (2015). *Kommunesektorens arbeidsgivermonitor 2015*

¹⁸ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-9-20162017/id2522412/>

Studentene skal engasjere seg i faget og lykkes i utdanningen

For at studentene skal lykkes i utdanningen, må de trives, ha gode levekår og et godt og inkluderende læringsmiljø, påpekes det i stortingsmeldingen. Regjeringen vil derfor følge opp endringene i fagskoleloven fra 1. juli 2016¹⁹ ved å styrke studentvelferden ytterligere for fagskolestudentene. Ved å legge til rette for at fagskolen blir et mer synlig og attraktivt utdanningsvalg, og for at studentene tar informerte utdanningsvalg, vil regjeringen at det skal rekrutteres flere motiverte og kvalifiserte studenter til fagskoleutdanningene. Dette ønsker regjeringen å gjøre gjennom å synliggjøre opptak til fagskolene parallelt med opptak til universiteter og høyskoler, bedre opptaksbestemmelsene og styrke karriereveiledningen. Fagskolene skal først og fremst utdanne gode kandidater som kan gå rett inn i arbeidslivet, men regjeringen vil også legge bedre til rette for at de som ønsker å fortsette sin utdanning på universiteter og høyskoler, kan gjøre det. Regjeringen ønsker også å legge frem forslag om endring i fagskoleloven for å endre betegnelsen for normert studietid og læringsutbytte, fra fagskolepoeng til studiepoeng. Regjeringen foreslår totalt 19 tiltak for å støtte opp om denne målsettingen.

Fagmiljøene skal ha oppdatert og praksisnær fag- og yrkeskompetanse

For at fagskoleutdanning skal bli attraktivt og for at studentene skal engasjere seg og lykkes i studiene, må utdanningen være av god kvalitet. Et av de viktigste tiltakene for å heve utdanningskvaliteten i fagskoleutdanningene er å sikre at fagmiljøene ved utdanningene har god kompetanse, påpekes det i stortingsmeldingen. Fagmiljøene ved fagskolene skal kjennetegnes av høy fag- og yrkeskompetanse. Samtidig er det også viktig med formelle kvalifikasjoner og pedagogisk kompetanse. Mange fagskoleutdanninger tilbys på nett, og regjeringen ønsker å tilrettelegge for å fremme bruk av teknologi for læring i fagskoleutdanningen, blant annet ved å styrke kompetansen på pedagogisk bruk av digitale verktøy for læring i disse fagmiljøene. Regjeringen ønsker også å gjøre utviklingsmidler tilgjengelig, og at fagskoler med fagområdegodkjenning skal prioriteres ved tildeling av slike midler. Regjeringen foreslår totalt 7 tiltak for å støtte opp om denne målsettingen.

Fagskolene skal tilby utdanning som arbeidslivet og studentene ønsker

Fagskolenes nære samarbeid med arbeidslivet skal både gjenspeiles i fagmiljøet og utviklingen av fagene, og i hva slags utdanninger fagskolene tilbyr. Regjeringen ønsker å styrke dette samarbeidet og å sikre at fremtidens fagskoleutdanning i enda større grad blir tilpasset arbeidslivets behov. Nasjonale undersøkelser skal styrke kunnskapsgrunnlaget for god dimensjonering og gode utdanningsvalg. Dokumentasjon av kandidatenes kompetanse, gode muligheter for å sette sammen ulike moduler og lengre fagskoleutdanninger vil også være sentrale bidrag for å sikre arbeidslivet den fagskolekompetansen som trengs. Regjeringen ønsker videre å styrke kunnskap og informasjon om fagskoleutdanning i offentlige karriereveiledningstjenester, endre fagskoleloven § 1 slik at det kommer tydelig frem at fagskoleutdanning skal ligge på et nivå over videregående opplæring, åpne for at det kan stilles krav om annen fullført fagskoleutdanning eller relevant arbeidserfaring i tillegg til kravet om fullført videregående opplæring for opptak til fagskoleutdanning, og legge til rette for at flere skal kunne ta fagskoleutdanning. Regjeringen foreslår 12 tiltak for å støtte opp om denne målsettingen.

Fagskolesektoren skal være godt organisert, med tydelig eierskap og god styring

Til slutt vil regjeringen gjennom en felles statlig tilskuddsordning, dialog og lovgivning legge til rette for at fylkeskommunene, og på sikt regionene, får gode vilkår for å tilby fagskoleutdanning i tråd med regionale og nasjonale kompetansebehov. Sentralt i dette står regjeringens forslag om en ny

¹⁹ Endringene gir blant annet flere rettigheter for studentene og setter strengere krav til klagenemnd og hvordan den skal settes sammen. Loven setter også krav om at alle fagskoler må registreres i Enhetsregisteret, og at det kunngjøres en forskrift om opptak og eksamen i Norsk Lovtidend.

tilskuddsmodell for fagskolene. En tilskuddsordning med grunntilskudd og resultatbasert tilskudd med åpen budsjettamme, vil i ifølge regjeringen danne et godt grunnlag for at fagskolene skal utvikle seg videre og utdanne flere dyktige fagfolk. Det påpekes at fagskolene må stimuleres til å utvikle utdanningstilbudene for å dekke kompetansebehov i samfunnet. I en praksisnær utdanning som utdanner arbeidskraft for et omskiftelig arbeidsliv er det dessuten kontinuerlig behov for å oppdatere utdanningstilbudene og eventuelt utvikle nye tilbud som svar på kompetansebehov i arbeidsmarkedet. Det trengs derfor ressurser til å utvikle utdanningstilbudene, og ordningene må ta høyde for at fagskoleutdanning skal være et fleksibelt tilbud tilrettelagt for å gjennomføres på nett, på deltid eller i korte moduler.

For å tydeliggjøre at fagskoleutdanning ligger på nivå over videregående opplæring åpner regjeringen for at fagskoleutdanning kan kalles for høyere yrkesutdanning. For å styrke fagskolenes styrer og samarbeid med arbeidslivet vil regjeringen foreslå å utvide fagskolestyrene og at minst to av styremedlemmene skal være tilknyttet relevant arbeidsliv. Det vil også bidra til å styrke rettighetene til studenter og ansatte og å innføre stemmerett for studenter og ansatte i fagskolenes styre. En evaluering av de kvalitetshevende tiltakene i meldingen vil danne grunnlag for en videreutvikling av fagskolesektoren og fagskoleutdanningene også i fremtiden. Regjeringen forslår totalt 10 tiltak på dette området.

Høring om stortingsmeldingen ble gjennomført 19. januar 2017. I skrivende stund er det ikke fattet vedtak knyttet til meldingen. Foreløpig planlagt dato for behandling i Stortinget er 2. mai 2017.²⁰

2.4 Fagskolenes tilbud innen helse og oppvekst

2.4.1 Nasjonale planer

En stor del av fagskolenes NOKUT-godkjente tilbud innen helse og oppvekst er basert på nasjonale planer som utarbeides av NUFHO.²¹ Hensikten med de nasjonale planene er å bidra til at det utvikles en nasjonal standard for fagskoleutdanninger innen helse- og oppvekstfag. NUFHO anbefaler derfor at disse planene brukes av tilbydere av fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag når disse utarbeider sine egne utdanningsplaner.

De nasjonale planene består av en generell del som er felles for alle fagskoleutdanninger innen helse- og oppvekstfag, samt en fagspesifikk del som angir læringsutbyttebeskrivelser og rammer for innhold for en fullstendig ettårig (to år på deltid) fagskoleutdanning. Sammen utgjør den generelle og den fagspesifikke delen av den nasjonale planen en nasjonal standard for fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag. Fagskoletilbydere skal selv utarbeide mer detaljerte utdanningsplaner for utdanningen i samsvar med gjeldende læringsutbyttebeskrivelser. Dette skal sikre et nasjonalt faglig nivå slik at utdanningene framstår som enhetlige og gjenkjennelige, uavhengig av tilbyder. Nasjonalt planverk skal også sikre at utdanningene nivåmessig er i overensstemmelse med tilsvarende utdanninger internasjonalt.

Pr. mars 2017 foreligger det 17 aktive, fagspesifikke nasjonale planer innen helse- og oppvekstfag²². 14 av planene omhandler helsefaglige utdanninger, mens 3 omhandler oppvekst. Informasjon om de nasjonale planene gjengis i tabell 2-1 og tabell 2-2 under.

²⁰ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=66688>

²¹ Ansvaret for å utvikle nasjonale planer ble overført fra Helsedirektoratet til NUFHO sommeren 2010.

²² De nasjonale planene er tilgjengelige på www.fagskolen.info. URL: <http://fagskolen.info/index.php?pageID=136&page=Fagfelt%3A+helse>

Tabell 2-1. Nasjonale planer innen helse og omsorg

Tittel	Primær målgruppe for utdanningen (jf. beskrivelse i den nasjonale planen)
Team- og prosjektledelse	Helsesekretærer og helsefagarbeidere som jobber som teamledere, bogrupperledere, kontorledere el. uten formell kompetanse innen team- og prosjektledelse
Administrasjon	Helsesekretærer og tannhelsesekretærer og annet helse- og omsorgspersonell med videregående opplæring som arbeider med administrative oppgaver
Rehabilitering	Medarbeidere som jobber med rehabilitering og habilitering. Også relevant for ansatte med annen fagutdanning enn helse- og oppvekstfag fra videregående opplæring og/eller med etatsintern opplæring
Kreftomsorg og lindrende pleie	Primært ansatte i kommunehelsetjenesten, men også i barnehage og skole. Også relevant for ansatte med annen fagutdanning enn helse- og oppvekstfag fra videregående opplæring og/eller med etatsintern opplæring
Veiledning	Medarbeidere i helsetjenesten som gir veiledning til brukere, pårørende, elever og medarbeidere. Også relevant for ansatte med annen fagutdanning enn helse- og oppvekstfag fra videregående opplæring, og/eller med etatsintern opplæring
Barsel- og barnepleie	Helse- og omsorgspersonell med videregående opplæring
Tverrfaglig miljøarbeid	Miljøarbeidere med videregående opplæring innen ulike tjenesteområder i kommunesektoren
Spesialrenhold i helsetjenesten	Renholdspersonell og annet helse- og omsorgspersonell med videregående opplæring
Miljøarbeid rettet mot mennesker med funksjonsnedsettelse	Helse- og omsorgspersonell med videregående opplæring
Helse, aldring og aktiv omsorg	Helse- og omsorgspersonell med videregående opplæring
Livsstils- og kroniske sykdommer	Helse- og omsorgspersonell med videregående opplæring
Psykisk helsearbeid og rusarbeid	Helse- og omsorgspersonell med videregående opplæring
Nevrologiske skader og sykdommer	Helse- og omsorgspersonell med videregående opplæring
Smittevern og sterilforsyning	Helse- og omsorgspersonell med videregående opplæring

Tabell 2-2. Nasjonale planer innen oppvekstfag

Tittel	Målgruppe for utdanningen
Barn med særskilte behov	Personell i barnehage, skole, SFO og annet barne- og ungdomsarbeid med videregående opplæring fra helse- og oppvekstfag ²³
Arbeid med de yngste barna (0-3 år) i barnehagen	Personell i barnehagesektoren med videregående opplæring fra helse- og oppvekstfag
Arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen	Personell i barnehagesektoren med videregående opplæring fra helse- og oppvekstfag

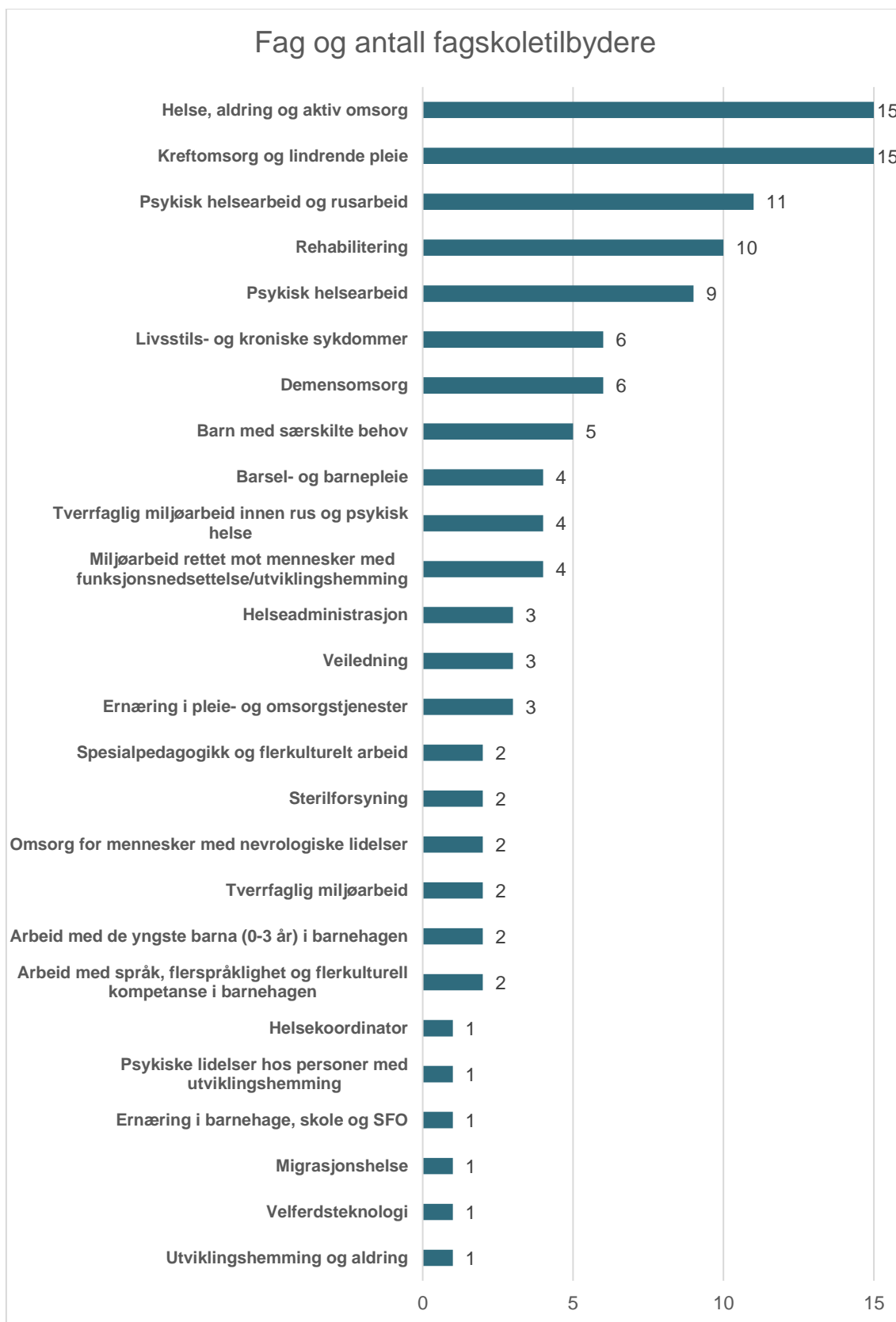
Det finnes også NOKUT-godkjente tilbud på områder som ikke dekkes direkte av en slik nasjonal plan. Ett eksempel på dette er demens og alderspsykiatri. Grunnen til at det ikke foreligger en nasjonal plan på dette området er at NUFHO mener det meste er ivaretatt gjennom planen «Helse, aldring og aktiv omsorg». En slik plan har heller ikke vært etterspurt av sektoren, oppgir NUFHO.

2.4.2 Fagskolenes tilbud

Fagskolene som har besvart spørreundersøkelsen har blitt spurt om hvilke fag de tilbyr som er relevante for kommunenes helse-/omsorgs- og/eller oppvekstsektor. 22 av disse fagskolene oppga at de hadde et relevant fagtilbud. Vi har i tillegg identifisert fire fagskoler med relevante tilbud for kommunenes helse- og oppvekstsektor som ikke har besvart spørreundersøkelsen. Basert på svar i spørreundersøkelsen i kombinasjon med en gjennomgang av fagskolenes hjemmesider, har vi identifisert totalt 116 fagskoletilbud innen helse, omsorg og oppvekst av relevans for kommunesektoren. Disse fagtilbudene presenteres i figur 2-2, rangert fra det mest til det minst utbredte.²⁴

²³ Pr. i dag foreligger det imidlertid kun statlig finansiert fagskoleutdanning rettet mot barnehageansatte.

²⁴ Vi tar høyde for feilrapporteringer i spørreskjemaet og/eller endringer i fagtilbudet etter vi undersøkte fagskolenes hjemmesider.

Figur 2-2. Fag og antall fagskoletilbydere innen helse og oppvekst. N=26

2.4.3 Hvilke nye tilbud er under utvikling ved fagskolene?

13 av 22 fagskoler oppgir i spørreundersøkelsen at deres skole for tiden jobber med utvikling av nye fag for å imøtekomme kommuners behov for kompetanse innen helse eller oppvekst. Disse 13 skolene oppgir at de jobber med utvikling av følgende nye tilbud:

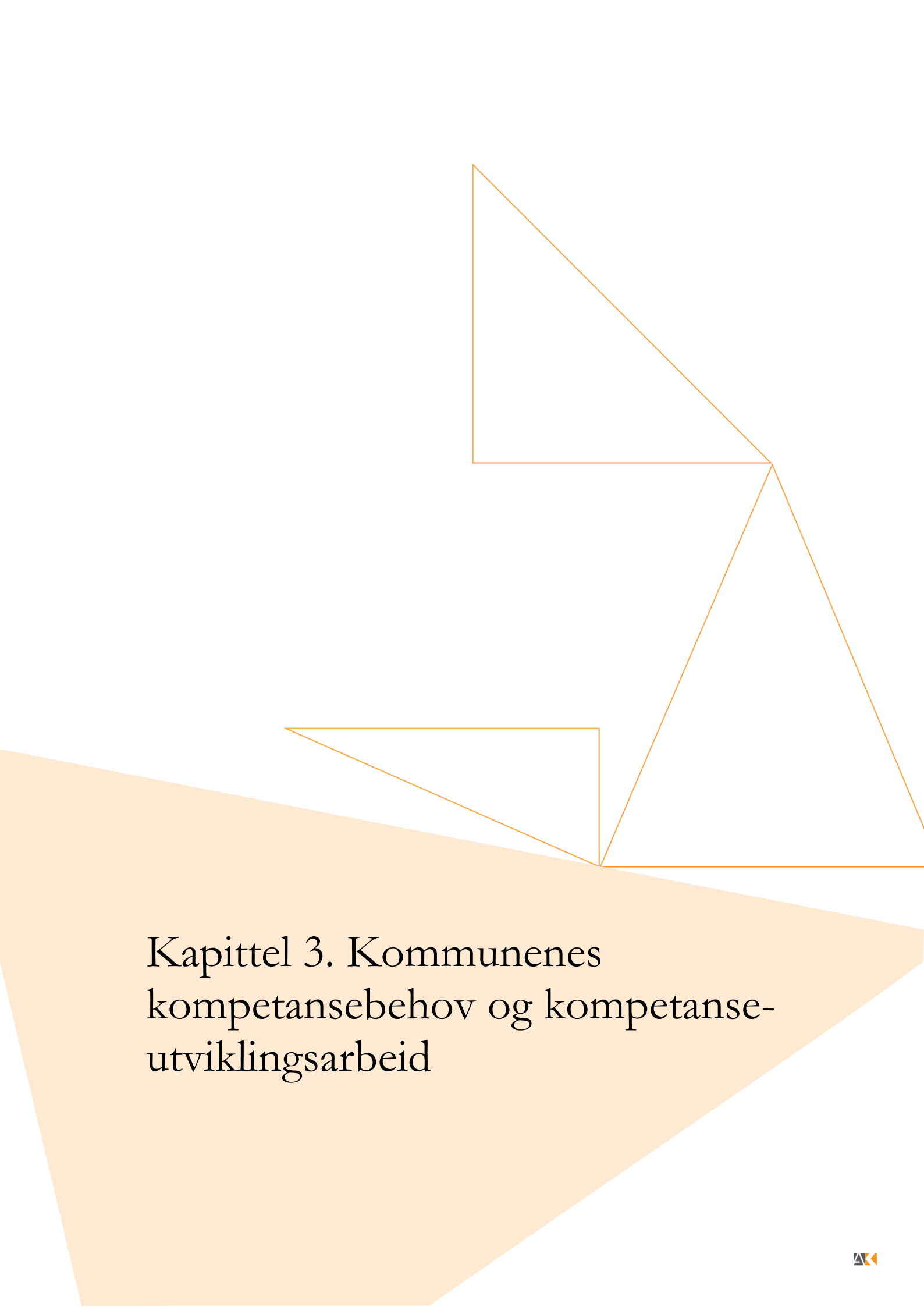
- ▶ Omsorgs-/velferdsteknologi (3 skoler oppgir dette)
- ▶ Psykisk helsearbeid og rusarbeid (2 skoler oppgir dette)
- ▶ Barn med særskilte behov (2 skoler oppgir dette)
- ▶ Arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen
- ▶ Kreftomsorg og lindrende pleie
- ▶ Barsel- og barnepleie
- ▶ Folkehelsearbeid
- ▶ Lindring
- ▶ Geriatri
- ▶ Veiledning av lærlinger
- ▶ Observasjon og vurderingskompetanse
- ▶ Lederskole
- ▶ Logistikk og service i helsetjenesten
- ▶ Musikkbasert miljøbehandling i demensomsorg og alderspsykiatri

To av skolene oppgir at de jobber med utvikling av tilbud innen oppvekstfag, uten å utdype dette nærmere.

For øvrig oppgir én av skolene, som pr. i dag ikke har relevante tilbud innen helse eller oppvekst i spørreundersøkelsen, at skolen er i dialog med kommuner om utvikling av et tilbud på dette området.

Flere fagskoler oppgir også at de er bevisst på og har diskutert nødvendigheten av å tilby utdanninger på digitale plattformer, i form av nettstudier, videooverførte forelesninger eller lignende. Flere fagskoler oppgir imidlertid samtidig at de pr. i dag ikke har tilstrekkelige ressurser eller teknisk kompetanse til å legge til rette for slike undervisningsformer.

I kapittel 4 går vi nærmere inn på hvordan fagskolene jobber for å sikre at deres tilbud er i tråd med kommunenes behov. Først ser vi i neste kapittel på hva som er kommunenes kompetansebehov.

The background features a white space with several orange-outlined geometric shapes. A large, solid orange shape is positioned at the bottom left, extending towards the center. Above it, there are several orange-outlined triangles and polygons of various sizes and orientations, some overlapping each other. The overall aesthetic is clean and modern.

Kapittel 3. Kommunenes kompetansebehov og kompetanseutviklingsarbeid

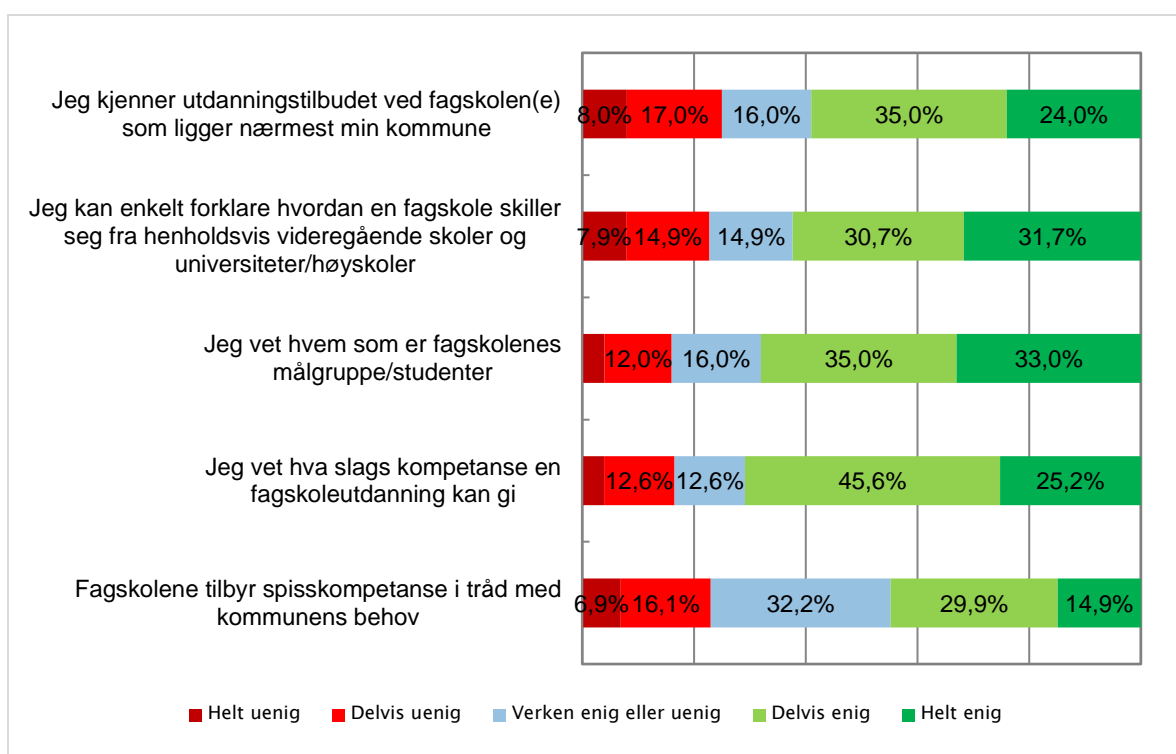
3 Kommunenes kompetansebehov og kompetanseutviklingsarbeid

I dette kapitlet ser vi på kommunenes behov for spesialisering og videreutdanning på fagskolenivå for fagarbeidere eller tilsvarende innen helse/omsorg og oppvekst. Kapitlet omhandler også hvordan kommunene jobber for å dekke sitt kompetansebehov i dag. Dette dreier seg både om i hvilken grad kommunene driver med strategisk kompetanseutviklingsarbeid, hvorvidt de har kompetanseplaner, kompetansestrategier eller lignende, samt hvilken plass fagskolene har i slikt kompetanseutviklingsarbeid og i slike planer/strategier.

Før vi retter blikket mot kommunenes behov for kompetanse på fagskolenivå, ser vi nærmere på i hvilken grad fagskolene og deres fagtilbud er kjent i kommunesektoren.

3.1 Kommunenes kjennskap til fagskolenes tilbud

I rapporten *Har vi lærefag som er relevante for kommunesektoren?*²⁵ ble det blant annet påpekt at kommuner oppfatter fagskolenes tilbud som relevant og viktig, og at det er en forventning i kommunene om at det vil være et stort behov for denne typen tilbud i årene fremover. Rapporten sier også at det er behov for å synliggjøre de tilbudene som allerede finnes i større grad, og at det i den sammenhengen også er behov for mer kunnskap om hvilke muligheter videreutdanning fra fagskolene faktisk gir i arbeidslivet. Figur 3-1 viser kommunerespondentenes vurderinger av hvor godt de kjenner fagskolenes og deres tilbud.

Figur 3-1. Kommuner: Vurdering av påstander om kjennskap til fagskolenes tilbud. N=107

²⁵ Fafo 2011

Figuren viser at respondentene vurderer følgende:

- ▶ 59 prosent oppgir at de kjenner utdanningstilbudet ved fagskolen(e) som ligger nærmest deres kommune (helt eller delvis enig). 25 prosent oppgir at de ikke kjenner dette tilbudet (helt eller delvis uenige)
- ▶ 62,4 prosent oppgir at de enkelt kan forklare hvordan en fagskole skiller seg fra henholdsvis videregående skoler og universiteter/høgskoler. 22,8 prosent oppgir at de ikke kan forklare dette
- ▶ 68 prosent oppgir at de vet hvem som er fagskolenes målgruppe/studentene. 16 prosent vet ikke hvem som er fagskolenes målgruppe
- ▶ 70,8 prosent oppgir at de vet hva slags kompetanse en fagskoleutdanning kan gi. 16,5 prosent vet ikke hva slags kompetanse en fagskoleutdanning kan gi
- ▶ 44,8 prosent vurderer at fagskolene tilbyr spisskompetanse i tråd med kommunenes behov. 23 prosent vurderer at fagskolene ikke tilbyr spisskompetanse i tråd med kommunenes behov

Kommunerrespondentene innen helse og omsorg er gjennomgående mer enige i alle disse påstandene enn representanter for oppvekstsektoren. Differansen mellom de to gruppene er aller størst når det kommer til kjennskap til utdanningstilbudet ved fagskolene. Med andre ord kjenner representantene for kommunenes helse- og omsorgstjeneste bedre til fagskolesektoren enn representantene for kommunenes oppvekstsektor. Dette bildet bekreftes i de kvalitative intervjuene med representanter for både kommuner og fagskoler. Forklaringen på dette er trolig at fagskoletilbudet innen oppvekst er relativt nytt og foreløpig nokså begrenset, mens tilbudet innen helse og omsorg både er bredere og har en lenger historie.

Analysen viser også at kommunene som ligger nær fagskoler (under 50 km) gjennomgående kjenner fagskolene bedre enn kommuner med lenger avstand til nærmeste fagskole (over 50 km).

Vi har også spurt fagskolene i hvilken grad de opplever at deres tilbud er godt kjent i kommunesektoren. 13,6 prosent av fagskolene opplever at deres tilbud er godt kjent i kommunesektoren. 40,9 prosent opplever at skolens tilbud er lite kjent. Fagskolene opplever også at de tilbyr spisskompetanse i tråd med kommuners behov i større grad innen helse- og omsorg enn innen oppvekst.

Funnene i undersøkelsen viser at det er stor variasjon når det kommer til kommunenes kjennskap til fagskolenes tilbud. Denne variasjonen kommer til uttrykk både mellom kommuner, og mellom enkeltpersoner i de enkelte kommunene. I flere av kommunene vi har gjennomført intervjuer, gis det uttrykk for at fagskolen(e) i nærområdet har vært dyktige til å markedsføre seg selv, både gjennom oppsøkende virksomhet overfor kommunens ledere og medarbeidere, i lokalmedia, på felles møteplasser, m.m. I disse kommunene er det følgelig god kjennskap til fagskolenes tilbud. I andre kommuner, hvor fagskolene ikke driver like mye utadrettet virksomhet, er kunnskap og kjennskap til fagskoletilbudet i større grad avhengig av interesse og bevissthet fra kommunale ledere og medarbeidere. Det fremgår spesielt at der hvor fagsjefer, virksomhetsledere og/eller enhetsledere har kjennskap til fagskolene og interesse for deres tilbud, ligger det også bedre til rette for at flere av fagarbeiderne i kommunene kjenner til fagskolenes tilbud. Dersom ledere i kommunen ikke har kunnskap om, eller interesse i, fagskolenes tilbud, vil det i større grad være opp til den enkelte medarbeider å orientere seg i utdanningstilbudet som tilbys av fagskolene.

Flere informanter i både kommuner og fagskoler oppgir også at de ser en positiv utvikling med hensyn til fagskolenes synlighet og omdømme i kommunesektoren. Flere fagskolerepresentanter forteller at de for 5–10 år siden kunne møte kommunale ledere som ikke visste forskjell på fagbrev og fagskoleutdanning, men at slik manglende kunnskap forekommer i sjeldnere grad nå. Andre steder er fagskolen fortsatt lite kjent, signalisert ved at skoler stadig får spørsmål om hva fagskolen er og hva de kan tilby. Det gis imidlertid uttrykk for at kjennskapen til fagskolesektoren øker i takt

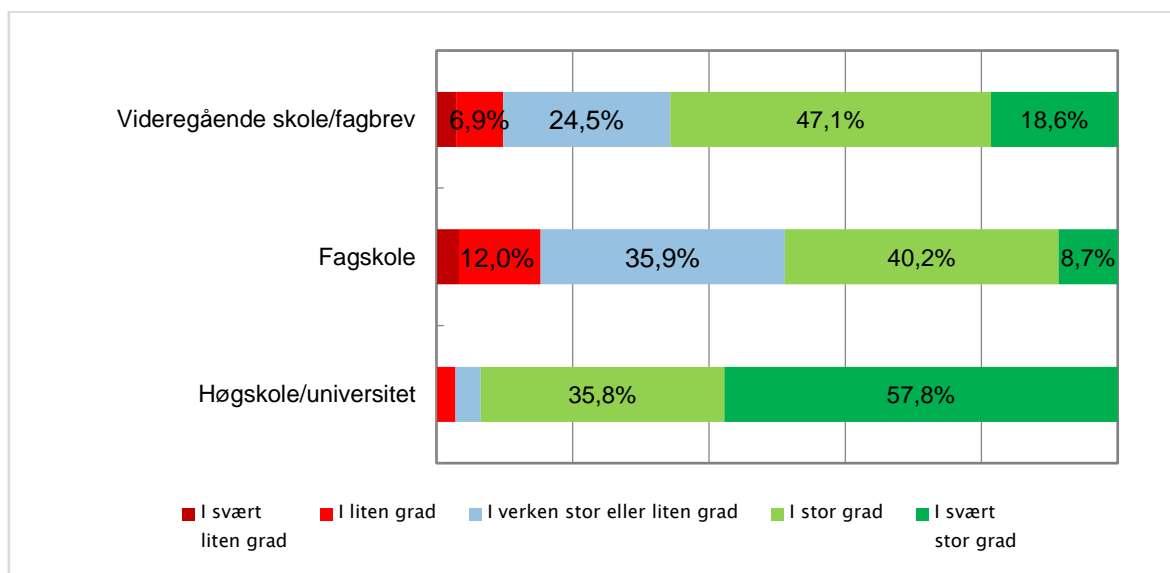
med at behovet for spesialisering av fagarbeidere i kommunene øker, at det etableres flere relevante tilbud både innen helse/omsorg og oppvekst, og at flere kommunalt ansatte gjennomfører fagskoleutdanning og på den måten sprer kunnskap og informasjon om utdanningene og hvilken kompetanse de kan gi.

I det følgende ser vi nærmere på hvilke behov for spesialisering/videreutdanning for fagarbeidere kommunene har innen tjenesteområdene helse/omsorg og oppvekst.

3.2 Kommunenes kompetansebehov

I en tidligere undersøkelse om kommuners behov for lærefag innen helse/omsorg og oppvekst²⁶, ble det funnet at kommunene innen pleie og omsorg har behov for videreutdanning innen geriatri, demens, kreftomsorg, rus og psykiatri. I oppvekstsektoren ble det i samme undersøkelse identifisert behov innen spesialpedagogikk. I det følgende undersøker vi den samme tematikken, og beskriver kommunenes behov for fagskolekompetanse innen helse/omsorg og oppvekst slik det fremkommer av vår undersøkelse.

Figur 3-2 viser kommunerespondentenes vurderinger av i hvilken grad deres kommune har behov for personell med utdanning på henholdsvis videregående skole, fagskole og høgskole/universitet.

Figur 3-2. Kommuner: I hvilken grad har kommunen behov for personell med følgende utdanningsnivå? N=113

Figuren viser at kommunene vurderer å ha størst behov for personell med utdanning på høgskole-/universitetsnivå. 93,6 prosent oppgir at dette er et behov i stor (35,8 prosent) eller svært stor (57,8 prosent) grad. Deretter følger behov for personell med utdanning på videregående skole/fagbrev. 65,7 prosent oppgir at dette er et behov i stor eller svært stor grad.

48,9 prosent av respondentene oppgir at de har behov for fagskoleutdannet personell i stor (40,2 prosent) eller svært stor (8,7 prosent) grad. En vesentlig andel (35,9 prosent) oppgir at kommunen «i verken stor eller liten grad» har behov for slikt personell, mens et lite mindretall (15,3 prosent) oppgir at fagskoleutdanning ikke er etterspurt i deres kommune.²⁷

²⁶ Fafo (2011). *Har vi lærefag som er relevante for kommunesektoren*

²⁷ Til sammenligning viser KS' arbeidsgivermonitor (2016) at mer enn 7 av 10 kommuner i «meget stor» eller «ganske stor» grad har behov for kompetanse fra fagskoleutdanning innen helse og omsorg og oppvekst.

Tendensen som er beskrevet over gjør seg gjeldende også når vi skiller mellom respondentene innen helse og omsorg og respondenter innen oppvekst. Det er imidlertid verdt å merke seg at respondentene innen helse i gjennomgående i større grad enn respondentene innen oppvekst oppgir at deres kommune har behov for personell med både videregående skole, fagskole og høgskole-/universitetsutdanning. Dette antyder at kompetansebehovet gjennomgående oppleves som mest prekært innen helse og omsorg.

Dette gjenspeiles også av kommunenes innspill om kompetansebehov i denne undersøkelsen, hvor omfanget og bredden i behovet synes å være størst innen helse og omsorg. Under ser vi nærmere på det respektive kompetansebehovet innen helse og omsorg og innen oppvekst.

3.2.1 Kompetansebehov innen helse og omsorg

Kommunerepresentantene oppgir i hovedsak tre faktorer som drivere for sine behov for videreutdanning for fagarbeidere innen helse og omsorg. Den første store driveren er samhandlingsreformen. I korte trekk innebærer denne reformen at kommunene får nye oppgaver og økt ansvar for flere pasienter, både knyttet til forebygging, behandling og rehabilitering. Den andre store driveren er en dreining mot mer hjemmebaserte tjenester, hvilket vil kreve mer fokus på habilitering, målrettet miljøarbeid, ernæring, m.m. En stadig aldrende befolkning er den tredje store driveren. Dette vil blant annet føre til flere innbyggere med nevrologiske lidelser, kreft, eldre med utviklingshemninger, med behov for lindrende omsorg ol. Disse tre faktorene vurderes som styrende for kommunenes kompetansebehov innen helse og omsorg i årene som kommer, og i forlengelsen av dette, behov for fagskoleutdanning.

Det er hovedsakelig helsefagarbeidere som er målgruppen for behovet for fagskoleutdanning innen helse og omsorg. Behovet oppgis å være stort både innen hjemmebaserte tjenester og på institusjoner, og er spesielt rettet mot en stadig aldrende befolkning. I fremtiden forventes behovet å bli enda mer rettet mot hjemmebaserte tjenester.

Av konkrete fagområder, oppgir kommunene i undersøkelsen at de i størst grad har behov for kompetanse i form av fagskoleutdanning på følgende områder:

- ▶ Rus og psykiatri/psykisk helsearbeid
- ▶ Aldring/geriatri
- ▶ Demensomsorg
- ▶ Utviklingshemming
- ▶ Rehabilitering
- ▶ Habilitering
- ▶ Miljøarbeid
- ▶ Kreftomsorg
- ▶ Nevrologiske lidelser
- ▶ Lindrende behandling
- ▶ Ernæring
- ▶ Forebyggende arbeid
- ▶ Veiledning

Flere kommuner nevner også velferdsteknologi som et område som vil gjøre seg gjeldende i årene som kommer, og hvor det følgelig også vil bli behov for fagskoleutdanninger. En fagskole oppgir at de venter på at NUFHO skal utarbeide en nasjonal plan på dette området. Andre mener at

utviklingen knyttet til velferdsteknologi gjennomsyrrer de fleste områder i helse- og omsorgssektoren, og at dette derfor er noe som bør inkluderes som et grunnleggende element i alle eller de fleste utdanninger på dette området.

For øvrig tegner det samme behovsbildet seg både i spørreundersøkelsen og i intervjuer med både kommuner og fagskoler.

Alle kommuner opplever imidlertid ikke et like stort behov for fagskoleutdanning. Et mindretall av kommunene oppgir at «det er svært sjelden det ikke er stillinger med høgskoleutdanning som blir lyst ut», at de først og fremst har behov for sykepleiere, vernepleiere og ergoterapeuter (høgskoleutdanninger), at det er denne gruppen som er mest utfordrende å rekruttere og at de allerede har god tilgang på fagskoleutdannede. Andre har et mer nyansert syn, og påpeker at «fremtiden er både sykepleiere og fagarbeidere med spesialisering» og at det også er «stort behov for fagarbeidere med spesialisering» for å kunne utøve fremtidens kommunale helse- og omsorgstjeneste på en god måte.

3.2.2 Kompetansebehov innen oppvekst

Innen oppvekst er målgruppen for fagskoleutdanning i størst grad assistenter i barnehage og miljøarbeidere på skole/SFO. Flere informanter påpeker viktigheten av å øke kompetansen i denne gruppen, og at faglighet ikke kun skal være forbeholdt lærere og barnehagelærere. I så måte har fagskoleutdanning en viktig rolle å spille. Drivere for nye kompetansebehov oppgis blant annet å være at antallet barn med psykososiale vansker og særskilte behov øker, at det er yngre barn i barnehagene og en økende andel flerspråklige barn. Den stadige pågående digitaliseringen av samfunnet, som også berører skoler og barnehager, nevnes også som et område hvor det er behov for mer kompetanse.

I undersøkelsen har behov for følgende spesialiseringer/videreutdanninger blitt fremhevet:

- ▶ Barn med særskilte behov
- ▶ Arbeid med de yngste barna
- ▶ Flerspråklighet og flerkulturell kompetanse
- ▶ Miljøarbeid
- ▶ Tidlig innsats
- ▶ Spesialpedagogikk
- ▶ IKT/digital kompetanse

Disse behovene gjør seg gjeldende både i barnehager og skole/SFO.

De tre første punktene i listen over gjenspeiler de tre fagskoletilbudene som allerede eksisterer innen oppvekst. Foreløpig er disse imidlertid kun rettet mot barnehageansatte, ved hjelp av øremerkede midler fra Utdanningsdirektoratet. Flere kommuner og fagskoler viser til dette, og påpeker at det er et behov for og et ønske om det samme tilbudet (med unntak av arbeid med de yngste barna) rettet mot ansatte i skole og SFO. I denne sammenhengen bemerkes det at disse tilbudene med fordel bør tilpasses til skolehverdagen – for eksempel knyttet til læringsvansker – og en eldre barnegruppe.

Flere av fagskolene oppgir at mange skoler søkte om studieplasser da de nye oppveksttilbudene ble lansert, men at de kun kunne tildele plasser til barnehageansatte. Flere vurderer at assistenter og miljøarbeidere i skole og SFO har svært få kompetansehevingsarenaer i dag, og at fagskolene derfor vil kunne ha potensial til å fylle et viktig tomrom.

Også på oppvekstområdet oppgir et mindretall av kommunene at de ikke har behov for fagskoleutdanning, men at det er høgskoleutdanning de først og fremst trenger. En kommune

oppgir eksempelvis at de heller oppmuntrer ansatte som ikke har høgskoleutdanning til å ta barnehagelærerutdanning, snarere enn å gjennomføre videreutdanning på fagskole.

3.3 Kommunenes kompetanseutviklingsarbeid

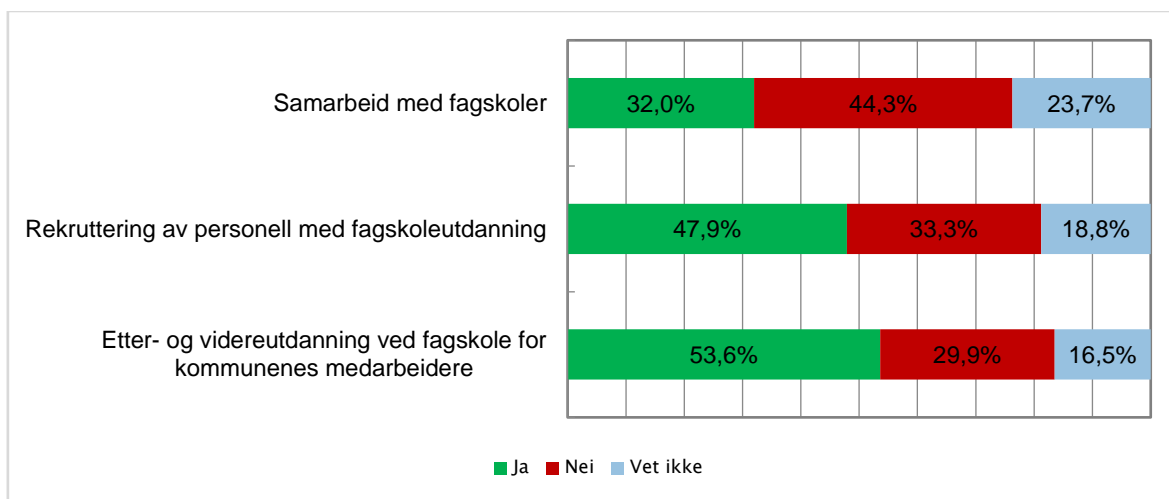
Kommuner kan sørge for å dekke brukernes og virksomhetens kompetansebehov både gjennom å rekruttere nye ansatte, sørge for å beholde de medarbeiderne en allerede har i kommunen, samt legge til rette for kompetanseutvikling og etter- og videreutdanning for personalet.

Punktene under gjengir sentrale funn fra spørreundersøkelsen med kommunene vedrørende deres kompetanseutviklingsarbeid:

- ▶ 93 prosent av respondentene oppgir at deres kommune gjennomfører analyser og/eller framskrivning av eget kompetansebehov. De resterende 7 prosent av respondentene oppgir at deres kommune ikke gjør dette. Det er ingen vesentlige forskjeller mellom helse og oppvekst på dette spørsmålet.
- ▶ 71,7 prosent oppgir at det i stor (52,2) eller svært stor (19,5) grad er en utfordring å sikre at kommunen har tilstrekkelig relevant kompetanse til enhver tid. Respondentene som representerer helse og omsorgssektoren vurderer i noe større grad enn representantene for oppvekstsektoren at dette er en utfordring.
- ▶ 70,5 prosent oppgir at deres kommune i stor (57,1) eller svært stor (13,4) grad jobber strategisk for å skaffe den kompetansen det er behov for. Her er det kun små forskjeller mellom helse og oppvekst.
- ▶ 90,3 prosent oppgir at kommunen har kompetanseplaner, kompetansestrategier eller lignende. Her er det ingen forskjell mellom helse og oppvekst.

Både de kvantitative og de kvalitative funnene i undersøkelsen viser at det er stor variasjon i hvilken grad kommunene har kompetanseplaner/strategier. Kommunene i Norge er svært fragmenterte og forskjellige, og de små kommunene sliter mer enn andre med å tiltrekke seg og utvikle kompetanse blant egne ansatte. I mange kommuner finnes det ikke struktur/planer for opplæring av de ansatte og selv i de større kommunene mangler det konkrete kompetanseplaner og strategier for å fylle kompetansegapene. Enkelte kommuner i undersøkelsen har en overordnet kompetanseplan for det respektive tjenesteområdet, enkelte kommuner har kompetanseplaner på enhetsnivå, noen har planer både på overordnet nivå og i alle enhetene, mens noen kommuner ikke har formalisert og/eller vedtatt slike planer i det hele tatt. Her tegner det seg med andre ord ikke et entydig bilde.

Figur 3-3 viser i hvilken grad henholdsvis samarbeid med fagskoler, rekruttering av personell med fagskoleutdanning og/eller etter- og videreutdanning ved fagskole for kommunenes medarbeidere er del av kommunenes kompetanseplaner.

Figur 3-3. Kommuner: Er følgende en del av kommunens kompetanseplan/strategi? N=97

Slik det fremgår av figuren, oppgir den største andelen av kommunene som har kompetanseplaner/strategier at etter- og videreutdanning ved fagskole for kommunenes medarbeidere er en del av deres planer/strategier (53,6 prosent). Deretter følger rekruttering av personell med fagskoleutdanning (47,9 prosent). 32 prosent av kommunerespondentene oppgir at samarbeid med fagskoler er en del av kompetanseplaner/strategier. Andelen som oppgir at disse elementene er en del av kommunens kompetanseplan er gjennomgående større innen helse og omsorg enn innen oppvekst.

3.4 Oppsummering

Selv om mange kommuner har kjennskap til fagskolene og deres tilbud, viser dette kapitlet at det er stort behov og potensial for å gjøre fagskolene mer kjent. Dette tydeliggjøres blant annet ved at en fjerdedel av kommunerespondentene i spørreundersøkelsen oppgir at de ikke kjenner tilbudet ved fagskolen(e) som ligger nærmest deres kommune, og over en femtedel oppgir at de ikke kan forklare på en enkel måte hvordan en fagskole skiller seg fra henholdsvis videregående skoler og universiteter/høgskoler. Kommunerespondentene innen helse og omsorg har gjennomgående bedre kjennskap og vurderer i større grad at fagskoleutdanningene er i tråd med deres behov enn representanter for oppvekstsektoren. Forklaringen på dette er at fagskoletilbudet innen oppvekst er relativt nytt og foreløpig nokså begrenset, mens tilbudet innen helse og omsorg både er bredere og har en lenger historie.

På helse- og omsorgsområdet oppgir kommunene tre overordnede drivere for deres behov for videreutdanning for fagarbeidere: samhandlingsreformen, mer hjemmebaserte tjenester og en stadig aldrende befolkning. Det er hovedsakelig helsefagarbeidere som er målgruppen for behovet for fagskoleutdanning innen helse og omsorg. Av konkrete fagområder, oppgir kommunene i undersøkelsen at de i størst grad har behov for kompetanse i form av fagskoleutdanning innen rus og psykiatri/psykisk helsearbeid, aldring/geriatri, demensomsorg, utviklingshemming, rehabilitering, habilitering, kreftomsorg, nevrologiske lidelser, lindrende behandling, ernæring, forebyggende arbeid og veiledning. Flere kommuner fremhever også velferdsteknologi som et område som vil gjøre seg gjeldende i årene som kommer, og hvor det følgerlig også vil bli behov for fagskoleutdanninger.

Innen oppvekst er målgruppen for fagskoleutdanning i størst grad assistenter i barnehage og miljøarbeidere på skole/SFO. Drivere for nye kompetansebehov på dette området oppgis blant annet å være at antallet barn med psykososiale vansker og særskilte behov øker, at det er yngre barn i barnehagene og en økende andel flerspråklige barn. Den stadige pågående digitaliseringen

av samfunnet, som også berører skoler og barnehager, nevnes også som et område hvor det er behov for mer kompetanse. Følgelig fremheves særlig behov for spesialisering/videreutdanning knyttet til barn med særskilte behov, arbeid med de yngste barna, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse, miljøarbeid, tidlig innsats, spesialpedagogikk, IKT/digital kompetanse. Flere av disse behovene gjør seg gjeldende både i barnehager og skole/SFO.

Både de kvantitative og de kvalitative funnene i undersøkelsen viser at det er stor variasjon i hvilken grad kommunene har kompetanseplaner/strategier som berører fagskolesektoren. Andelen som oppgir at fagskoler er en konkret del av kommunens kompetanseplan er gjennomgående større innen helse og omsorg enn innen oppvekst.

The page features an abstract geometric design in the upper right quadrant, consisting of several orange-outlined triangles and rectangles of varying sizes and orientations. A large, solid orange shape, resembling a wide triangle or a trapezoid, is positioned at the bottom of the page, partially overlapping the text area.

Kapittel 4. Samarbeid mellom kommuner og fagskoler

4 Samarbeid mellom kommuner og fagskoler

Etter å ha kartlagt fagskolenes tilbud og kommunenes kompetansebehov og kompetanseutviklingsarbeid i de to foregående kapitlene, ser vi i dette kapitlet nærmere på samarbeidet mellom kommuner og fagskoler. Dette innebærer først en kartlegging av omfang og innhold i dette samarbeidet. Her undersøkes det blant annet hvor mange kommuner og fagskoler som oppgir at de har et samarbeid, og hva som karakteriserer dette samarbeidet. Det undersøkes også hvordan fagskolene jobber for å sikre at deres tilbud er i tråd med kommunenes behov, og hvorvidt kommunene opplever at de har mulighet til å påvirke tilbudet som gis. Deretter presenteres kommuners erfaringer med dette samarbeidet. Dette omhandler både hvordan arbeidsgiver benytter medarbeidere med fagskoleutdanning, og hvordan kompetanseheving på fagskolenivå bidrar til oppgaveløsning, utvikling og kvalitet i de kommunale tjenestene.

4.1 Kartlegging av samarbeid

33 prosent av kommunerespondentene oppgir at de i stor (27,8) eller svært stor (5,2) grad ser på fagskoler som en viktig strategisk samarbeidspartner for å dekke behovet for kompetanse i sin sektor. Fagskoler anses i større grad som en viktig samarbeidspartner innen helse og omsorg enn oppvekst. Blant fagskolene er andelen som anser kommunene som en viktig strategisk samarbeidspartner vesentlig større. 90,9 prosent av fagskolene oppgir at de i stor (9,1) eller svært stor (81,8) grad ser på kommuner på denne måten. Dette kan ikke sies å være overraskende, ettersom fagskolenes tilbud i all hovedsak er direkte rettet mot kommunene, og at de dermed i stor grad er avhengige av kommunene for å rekruttere studenter til sine tilbud. Fagskoler spiller ikke en like sentral rolle for alle kommuner, hvor fagskolene er en av flere mulige samarbeidspartnere og kilder til kompetanse for kommunene og deres medarbeidere.

4.1.1 Grad av formalisering

Figur 4-1 viser hvordan kommunene i spørreundersøkelsen karakteriserer sin kommunes befatning med fagskoler.

Figur 4-1. Kommuner: Hvordan vil du karakterisere din kommunes kontakt med fagskoler? *Velg alternativet som passer best.* N=101

Figuren viser at totalt 27,7 av kommunerespondentene oppgir at deres kommune har begrenset eller ikke noe samarbeid med fagskoler:

- ▶ 16,8 prosent har svært lite kontakt med fagskoler
- ▶ 10,9 prosent har ingen kontakt eller samarbeid med fagskoler

En noe større andel oppgir at deres kommune har formalisert samarbeid eller jevnlig dialog med fagskoler. 29,7 prosent oppgir dette:

- ▶ 12,9 prosent oppgir at de har en formell samarbeidsavtale med en eller flere fagskoler
- ▶ 16,8 prosent oppgir at det ikke foreligger en formell avtale, men at kommunen har jevnlig dialog med en eller flere fagskoler

27,7 prosent oppgir på sin side at deres kommune ikke har jevnlig dialog med fagskoler, men samarbeider ved behov. Den resterende andelen (14,9 prosent) oppgir «annet», hvorav flere oppgir at de ikke vet hvordan de skal karakterisere deres kommunes samarbeid med fagskoler.

De fleste respondentene som oppgir at deres kommune har en formell samarbeidsavtale med en eller flere fagskoler representerer helse- og omsorgssektoren. Det samme gjelder respondentene som har oppgitt at det ikke foreligger en formell avtale, men at kommunen har jevnlig dialog med en eller flere fagskoler. Tilsvarende er andelen som oppgir at deres kommune har svært lite eller ingen kontakt med fagskoler størst blant respondentene som representerer oppvekstsektoren. Andelen som oppgir at deres kommune ikke har en jevnlig dialog, men samarbeider ved behov, er omtrent like stor i begge gruppene.

Blant fagskolene er andelen som oppgir at de har formalisert samarbeid eller jevnlig dialog med kommuner vesentlig høyere. Totalt oppgir 71,4 prosent av fagskolene at de enten har en formell samarbeidsavtale (47,6) eller jevnlig dialog uten at det foreligger en formell samarbeidsavtale til grunn (23,8). 9,5 prosent av fagskolene oppgir at skolen ikke har jevnlig dialog med kommuner, men samarbeid ved behov.

19,1 prosent av fagskolene oppgir å ha svært lite kontakt med kommuner. Ingen av fagskolene oppgir at de ikke har kontakt eller samarbeid med kommuner.

I tillegg til overordnede samarbeidsavtaler med kommuner, har fagskolene også egne avtaler med praksissteder i kommunene (institusjoner, boliger, barnehager, ol.), som omhandler gjennomføring av praksis i forbindelse med fagskoleutdanning. Fagskoleutdanningene innen helse- og oppvekstfag inneholder en praksisperiode på 10 uker. Avtaler om praksisplasser må også være på plass for å få godkjent en fagskoleutdanning i NOKUT.

4.1.2 Møtepunkter og deltakere

15,9 prosent av kommunerespondentene oppgir at deres kommune har faste møtepunkter med en eller flere fagskoler. Faste møtepunkter er mer utbredt innen helse og omsorg enn innen oppvekst.

Blant de som oppgir å ha faste møtepunkter, oppgir de fleste at dette møtet forekommer en gang i året. Et mindretall oppgir at de har kvartalsvise eller halvårlige møter.

De fleste kommunerespondentene oppgir at det er virksomhetsleder eller tilsvarende som representerer kommunen i samarbeidet med fagskoler (53,7 prosent). En viss andel oppgir også at kommunalsjef/kommunaldirektør eller tilsvarende representerer kommunene (28,4 prosent). Kun et fåtall oppgir at kommunens øverste ledelse i form av ordfører eller rådmann deltar i samarbeidet (4,5 prosent). Utover de fastsatte svaralternativene oppgir flere respondenter at øvrige medarbeidere i kommunen også representerer kommunen. Dette inkluderer avdelingsledere, stab, fagkonsulenter, HR-medarbeidere og rådgivere.

Til sammenligning oppgir 42,9 prosent av fagskolene at de har faste møtepunkter med en eller flere kommuner. De fleste fagskolene oppgir at de møter kommuner halvårlig eller årlig. Fra fagskolene er det i størst grad avdelingsledere eller tilsvarende som representerer skolen i samarbeidet med kommuner. 66,7 prosent av skolene oppgir dette. Flere oppgir også at faglærer (42,9 prosent) og rektor (28,6 prosent) deltar i samarbeidet. Flere av fagskolene oppgir også at øvrige medarbeidere ved fagskolen (herunder fagskoleansvarlige og fagområdeansvarlige) deltar i slikt samarbeid.

Blant fagskolene som har blitt intervjuet i undersøkelsen fremgår det at tema på slike samarbeidsmøter kan inkludere:

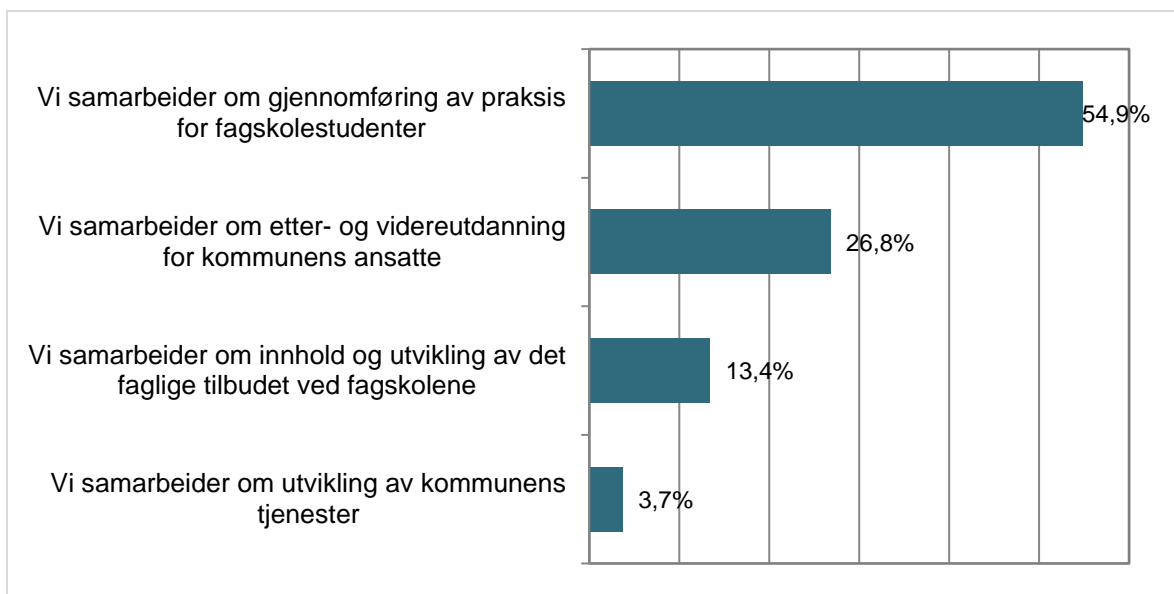
- Kommunenes behov for kompetanse, i dag og i fremtiden
- Utvikling innen fagfeltene helse/oppvekst
- Diskusjon av hvilke utdanningstilbud som kan bidra til å dekke dette behovet
- Informasjon om fagskolens arbeid med etablering av nye utdanninger (hvilke prosesser fagskoler er inne i, hvilke søknader de har inne til NOKUT, etc.)
- Kommunenes innspill til studieplaner, læringsutbyttebeskrivelser, diskusjon om litteratur til fag, ol.
- Drøfting av rekruttering/motivering av studenter i kommunene
- Hvordan kommunen bruker studentene, hvilken verdi utdanningen har (styrker og svakheter/forbedringsområder)
- Aktuelle lærere/ressurspersoner
- Gjennomføring av praksis fungerer, praksisplasser, veiledere, ol.
- Søkertall, rekruttering
- Ressurssituasjonen (midler fra Hdir/Udir, kompetansemidler fra Fylkesmannen, støtte fra fagforeninger ol.)
- Avtaler om potensielle fremstøt fra fagskolen overfor ledere og medarbeidere i kommunen
- Overordnet status for samarbeidet mellom fagskolen og kommunen fungerer (evaluering, drøfting av behov for endringer, veien videre)

Det fremgår som hensiktsmessig å arrangere separate samarbeidsmøter om helse og oppvekst, ettersom ulike ledere og medarbeidere i kommunene som oftest har ansvar for disse tjenesteområdene.

For øvrig oppgir fagskolene som er intervjuet at dialog med kommuner ikke begrenser seg til disse samarbeidsmøtene, og at det foregår kontakt av mer uformell karakter gjennom hele året, både med studenter, praksisveiledere, arbeidsgivere/nærmeste ledere og kommunale ledere. Ved flere av fagskolene oppgis det også som en god tradisjon at kommunene inviteres til avslutningsseremoni når studentene har gjennomført utdanningen, og at dette også er en arena for dialog og samarbeid.

4.1.3 Innhold i samarbeidet

Figur 4-2 viser hvordan kommunene karakteriserer sitt samarbeid med fagskoler.

Figur 4-2. Kommuner: Hvordan vil du karakterisere innholdet i din kommunes samarbeid med fagskoler? Du kan velge flere alternativer. N=82

Figuren viser at det er mest vanlig å samarbeide om gjennomføring av praksis for fagskolestudenter. 54,9 prosent oppgir at dette er innhold i deres kommunes samarbeid med fagskoler. Ved fagskolene vi har intervjuet, gjennomføres praksis i stor grad i studentenes egne kommuner, enten på egen arbeidsplass eller en annen avdeling, institusjon eller i kommunen. Kommunene må besørge praksisveileder for studentene når de gjennomfører praksisperioden. Det er fagskolenes ansvar å besørge praksisplasser til studentene.

Kommunene samarbeider også med fagskoler om etter- og videreutdanning for kommunens ansatte (26,8 prosent) og om innhold og utvikling av det faglige tilbudet ved fagskolene (13,4 prosent). Dette går vi nærmere inn på i kapittel 4.2.

Et lite mindretall av kommunene oppgir at de også samarbeider om utvikling av kommunens tjenester (3,7 prosent). 32,9 prosent av kommunerespondentene oppgir «annet», hvorav mange oppgir at de ikke vet noe om dette.

Graden av samarbeid, slik det fremgår av spørreundersøkelsen, er større innen helse og omsorg enn innen oppvekst både når det gjelder gjennomføring av praksis, etter- og videreutdanning for kommunens ansatte, og innhold og utvikling av det faglige tilbudet ved fagskolene. Den lave andelen som samarbeider om utvikling av kommunenes tjenester gjelder både helse og oppvekst.

Under går vi nærmere inn på hvordan kommuner og fagskoler samarbeider for å sikre at fagskolenes tilbud er i tråd med kommunenes behov for kompetanse.

4.2 Hvordan samarbeides det for å sikre at fagskolenes tilbud er i tråd med kommunenes kompetansebehov?

En sentral forutsetning for at samarbeidet mellom kommuner og fagskoler både skal igangsettes og videreføres, er at fagskolene tilbyr utdanninger som er i tråd med kommunenes behov for kompetanse.

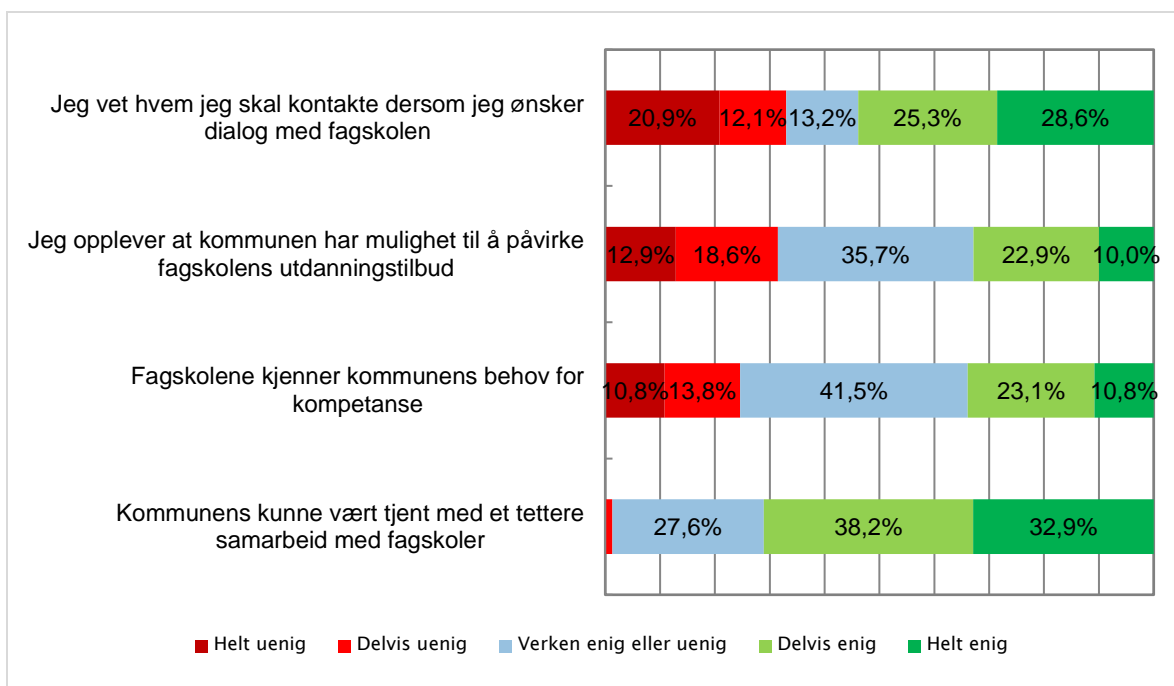
Alle kommunene som har besvart spørreskjemaet har fått mulighet til å utdype hvordan de jobber for å sikre at fagtilbudet er i tråd med kommuners behov for kompetanse. Flertallet oppgir at samarbeidsmøter (som regel halvårlige eller årlige) er det viktigste elementet for å ivareta dette. Andre strategier inkluderer følgende:

- ▶ Ved å be kommuner svare på en spørreundersøkelse
- ▶ Gjennom praksisutplassering av studenter og veiledning i forbindelse med dette
- ▶ Dialog med opplæringskontorene i kommunen
- ▶ Gjennom diskusjoner i fagskoleforum
- ▶ Kartlegginger av behov på nasjonalt nivå, samt nasjonale planer og styringsdokumenter
- ▶ Evaluering fra arbeidsgivere og fra arbeidsplasser der studentene arbeider/er i praksis
- ▶ Regelmessige henvendelser og utsendelser vedrørende sitt tilbud innen sektoren.
- ▶ Samarbeider med fylkeskommunen og fylkesmannen om å ta initiativ overfor kommunene
- ▶ Kontakt med administrasjonen i den enkelte kommune samt med de enkelte institusjonene
- ▶ Felles informasjonsmøter
- ▶ Dialog direkte med virksomheter og ansatte
- ▶ Deltar på regionale og nasjonale arrangement
- ▶ Oppfølging av studenter ute i virksomhetene
- ▶ Har fagutvalg med representanter fra kommunene
- ▶ Besøksrunde på institusjoner/virksomheter
- ▶ Bruker fagpersoner fra kommunene inn i undervisningen, som også bistår i å oppdatere studieplanene

I intervjuer har flere av fagskolene oppgitt at de jobber aktivt med markedsføring og kontakt med kommunene, både for å rekruttere studenter og for å innhente kunnskap om kommunenes behov.

Det fremgår også at flere fagskoler benytter lærere som har sitt daglige virke i kommunal sektor til å undervise, og at disse lærerne kan fungere som nyttige faglige rettesnorer ettersom de kjenner både kommunenes behov, studentenes styrker og svakheter og skolens tilbud.

Figur 4-3 på neste side viser kommunenes vurderinger av en rekke påstander knyttet til sin kommunes samarbeid og mulighet til å påvirke fagskolenes tilbud.

Figur 4-3. Kommuner: Vennligst ta stilling til følgende påstander. N=103

Påstandene i denne figuren berører sentrale forutsetninger for at kommunene skal kunne påvirke fagskolens tilbud, og på den måten bidra til at tilbudet som gis er i tråd med kommunenes behov for kompetanse.

- ▶ 53,9 prosent av kommunerespondentene vet hvem de skal kontakte dersom de ønsker dialog med fagskolen (helt eller delvis enig)
- ▶ 32,9 prosent opplever at kommunen har mulighet til å påvirke fagskolenes utdanningstilbud (helt eller delvis enig)
- ▶ 33,9 prosent vurderer at fagskolene kjenner kommunens behov for kompetanse (helt eller delvis enig)

Hele 71,1 prosent av kommunerespondentene vurderer at deres kommune hadde vært tjent med et tettere samarbeid med fagskoler.

Blant fagskolene oppgir 27,3 prosent at kommunene har forsøkt å påvirke skolens fagtilbud, mens 63,7 prosent vurderer at kommunene og deres behov har reell innvirkning på fagskolenes tilbud.

I intervjuer oppgir også kommuner at faste samarbeidsmøter er den beste arenaen for å formidle behov for kompetanse, og diskusjon om hvilke utdanninger fagskolene bør tilby for å imøtekomme dette behovet. Blant kommunene vi har intervjuet opplever flere at deres innspill har en reell innvirkning på fagskolenes tilbud. En kommune som samarbeider med AOF Haugaland er spesielt fornøyd, og uttrykker følgende:

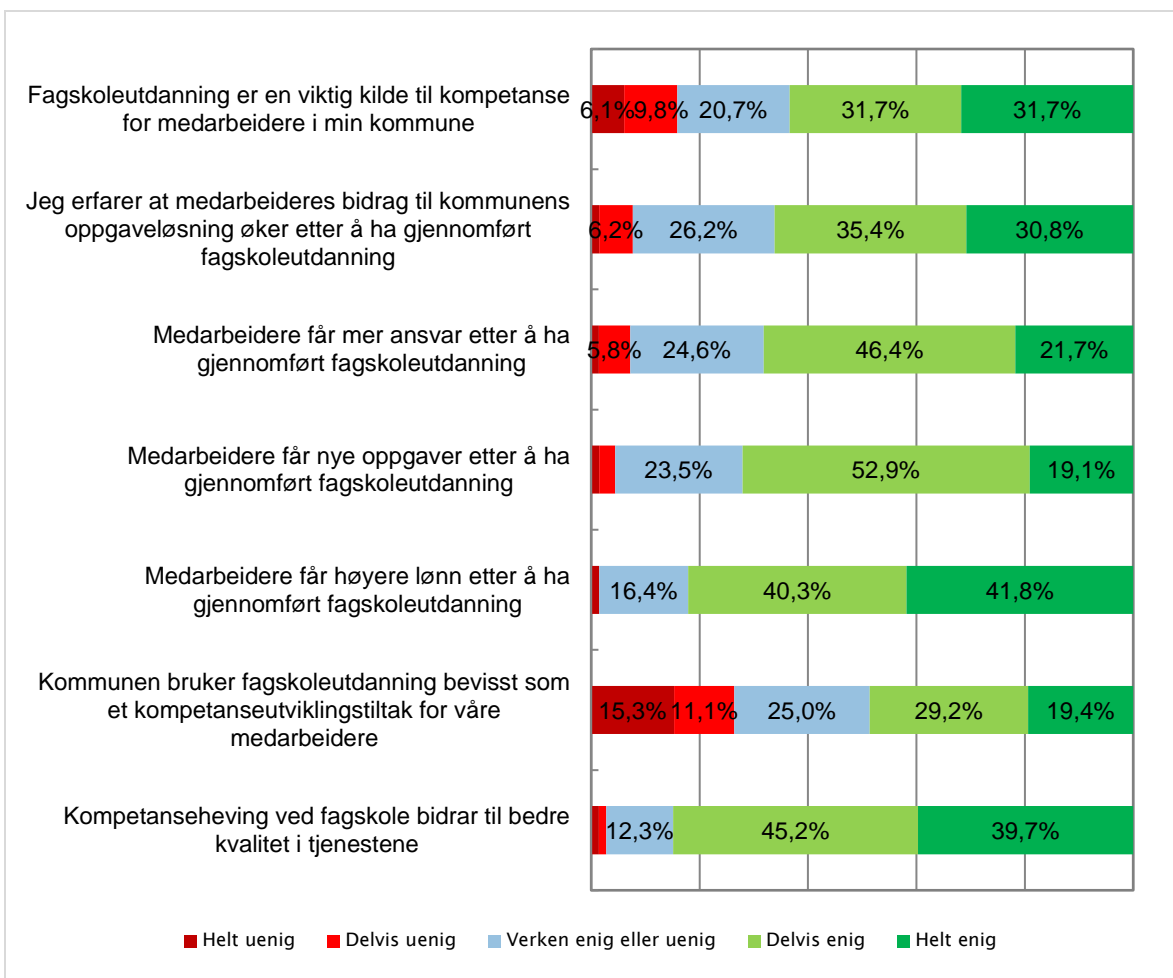
«Hvis det kommer en tilbakemelding på disse samarbeidsmøtene om mangler innen demens, eller rehabilitering, så har AOF jobbet med å søke godkjenning og utvikle et tilbud, og opprettet nye klasser, direkte på bakgrunn av de innspillene som har kommet fra praksisfeltet. Mitt inntrykk er at det meste av tilbudet hos AOF har kommet fra kommunens innspill, kombinert med sentrale føringer fra Helsedirektoratet.»

Vi trekker spesielt frem AOF Haugaland her, ettersom denne skolen er i en særposisjon med hensyn til deres mulighet til å utvikle og opprette studietilbud som møter kommunenes behov. Som den andre fagskolen i Norge, og den aller første innen helse og oppvekst, har AOF Haugaland blitt tildelt fagområdegodkjenning fra NOKUT. Dette innebærer at skolen kan opprette nye tilbud innen dette fagområdet uten å søke NOKUT om godkjenning for hver enkelt utdanning. For å bli tildelt denne områdegodkjenningen har AOF Haugaland blant annet dokumentert tilstrekkelig kompetanse, et kvalitetssystem og utarbeidet rutiner som tilfredsstillende NOKUTs krav, og som nå ligger til grunn for arbeidet som gjøres ved skolen. Fagområdegodkjenningen innebærer blant annet at veien fra kommuners innspill om behov til fagskolens opprettelse av studietilbud blir kortere, enn ved fagskoler som ikke har en slik områdegodkjenning. På denne måten har AOF Haugaland mulighet til å være raskere og mer fleksible i henhold til kompetansen kommunene etterspør.

4.3 Hvordan bidrar fagskoleutdanning til kommunenes tjenester?

67,5 prosent av kommunerespondentene oppgir at deres kommune har medarbeidere med fagskoleutdanning innen helse/omsorg eller oppvekst. Andelen er større innen helse og omsorg (81,1 prosent) enn oppvekst (54,5 prosent).

Kommunene har tatt stilling til en rekke påstander knyttet til bruk av medarbeidere med fagskoleutdanning, og nytten av å ha medarbeidere med slik utdanning. Dette vises i figur 4-4.

Figur 4-4. Kommuner: Vurdering av påstander knyttet til bruk og nytte av medarbeidere med fagskoleutdanning. N=98

Følgende hovedfunn kan trekkes ut av figuren over:

- ▶ 63,4 prosent mener at fagskoleutdanning er en viktig kilde til kompetanse for medarbeidere i deres kommune
- ▶ 66,2 prosent erfarer at medarbeideres bidrag til kommunens oppgaveløsning øker etter å ha gjennomført fagskoleutdanning
- ▶ 68,1 prosent oppgir at medarbeidere får mer ansvar etter å ha gjennomført fagskoleutdanning
- ▶ 72 prosent oppgir at medarbeidere får nye oppgaver etter å ha gjennomført fagskoleutdanning
- ▶ 82,1 prosent oppgir at medarbeidere får høyere lønn etter å ha gjennomført fagskoleutdanning
- ▶ 48,6 prosent bruker fagskoleutdanning bevisst som et kompetanseutviklingstiltak for sine medarbeidere
- ▶ 84,9 prosent mener at kompetanseheving ved fagskole bidrar til bedre kvalitet i tjenestene

Det forekommer gjennomgående mer positive svar innen helse og omsorg enn oppvekst. Det er minst forskjeller knyttet til hvorvidt medarbeidere får mer ansvar, nye oppgaver eller høyere lønn. Den største forskjellen mellom helse og oppvekst, forekommer med hensyn til hvorvidt fagskoleutdanning anses som en viktig kilde til kompetanse og vurderinger av om medarbeideres bidrag til kommunenes oppgaveløsning øker etter gjennomført utdanning.

Under ser vi nærmere på hvordan kommunene bruker medarbeidere med fagskoleutdanning, og på hvilken måte disse medarbeiderne bidrar til kommunenes tjenester.

4.3.1 Hvordan brukes medarbeidere med fagskoleutdanning i kommunene?

De fleste kommunene som er intervjuet oppgir at medarbeidere som gjennomfører fagskoleutdanning ikke får nye stillingstitler. Flere av kommunene oppgir samtidig at medarbeiderne får en lønnsøkning i tråd med nytt utdanningsnivå.

Når det gjelder hvordan medarbeidere med spesialisering/videreutdanning på fagskolenivå brukes i kommunene, fremgår det av intervjuene at dette varierer. Enkelte kommuner har klarlagte rutiner for tildeling av økt ansvar til fagarbeidere som gjennomfører fagskoleutdanning i kompetanseplaner eller lignende. Andre forteller at de gjør en vurdering av medarbeidernes modenhet for nye oppgaver og ser denne i sammenheng med den totale kompetansesituasjonen på arbeidsplassen. I disse kommunene er det følgelig ikke noen automatikk mellom fagskoleutdanning og nye ansvarsområder. Samtidig oppgis det fra fagskolehold at de gjør undersøkelser blant tidligere studenter, hvor det fremgår at langt fra alle får slike nye ansvarsoppgaver. Med andre ord er det trolig stor variasjon fra kommune til kommune på dette området.

I kommunene hvor det foreligger rutiner for å nyttiggjøre seg av den nyervervede kompetansen en fagskoleutdanning gir, skal medarbeiderne blant annet:

- Ha internundervisning og -opplæring med øvrige medarbeidere i kommunen
- Være primærkontakt/ha ansvar for relevant pasientgrupper
- Være faglige ressurspersoner i enheten/kommunen
- Ha ansvar for faglige utviklingsprosjekter
- Ha ansvar for lærlinger
- Utarbeide nye prosedyrer og planer
- Delta aktivt i etisk refleksjon

4.3.2 Hvordan bidrar kompetanseheving på fagskolenivå til leveranse av gode tjenester i kommunene?

Flere av lederne i kommunene som har blitt intervjuet forteller at de ser en tydelig utvikling hos medarbeidere som gjennomfører fagskoleutdanning. Flere av informantene forteller også at studentene selv har fortalt om utbyttet etter gjennomført fagskoleutdanning.

I følge kommunene som har blitt intervjuet, har fagskoleutdanning bidratt til at medarbeidere har blitt:

- Mer bevisste på sin egen rolle og ansvar, og får et mer helhetlig bilde av hva som er formålet med arbeidet de utøver
- Mer selvsikre og trygge på sin egen rolle, blant annet i form av at de vet hvilke tiltak som bør iverksettes i ulike situasjoner
- Mer reflekterte og mer aktive i faglige diskusjoner
- Flinkere til å dele og bidra aktivt med faglighet og kunnskap i virksomheten
- Flinkere til å følge opp og opptre profesjonelt i møte med foreldre, pårørende, pasienter, brukere etc.
- Flinkere til å sette ord på det som tidligere var taus kunnskap for mange, i form av et utvidet begrepsapparatet
- Mer engasjerte og fått et nytt «driv»

Flere mener at disse faktorene bidrar til å øke kvaliteten i tjenestene som leveres. Dette betyr imidlertid ikke at fagskoleutdanningen har denne effekten på alle som gjennomfører en utdanning. I noen kommuner oppgis det at medarbeidere har gjennomført fagskoleutdanning uten at dette har gitt merkbare positive utslag i virksomheten. I en av disse kommunene vedkjennes det samtidig at det kanskje ikke var diskutert eller klarlagt godt nok hva som var forventningen og formålet med å gjennomføre fagskoleutdanning fra kommunen sin side. En annen kommune forteller at blandede erfaringer med fagskoleutdanning for sine medarbeidere har gjort dem mer strategiske med hensyn til hvem de oppfordrer/velger til å ta en sånn utdanning, ettersom utbyttet og bidraget til den enkelte kan være svært personavhengig.

I enkelte kommuner fremgår det for øvrig også at fagskoleutdanningens bidrag vurderes å være større i tilfeller hvor flere av kommunens medarbeidere har gjennomført utdanning samtidig, ettersom dette kan legge bedre til rette for deling og felles læring og utvikling.

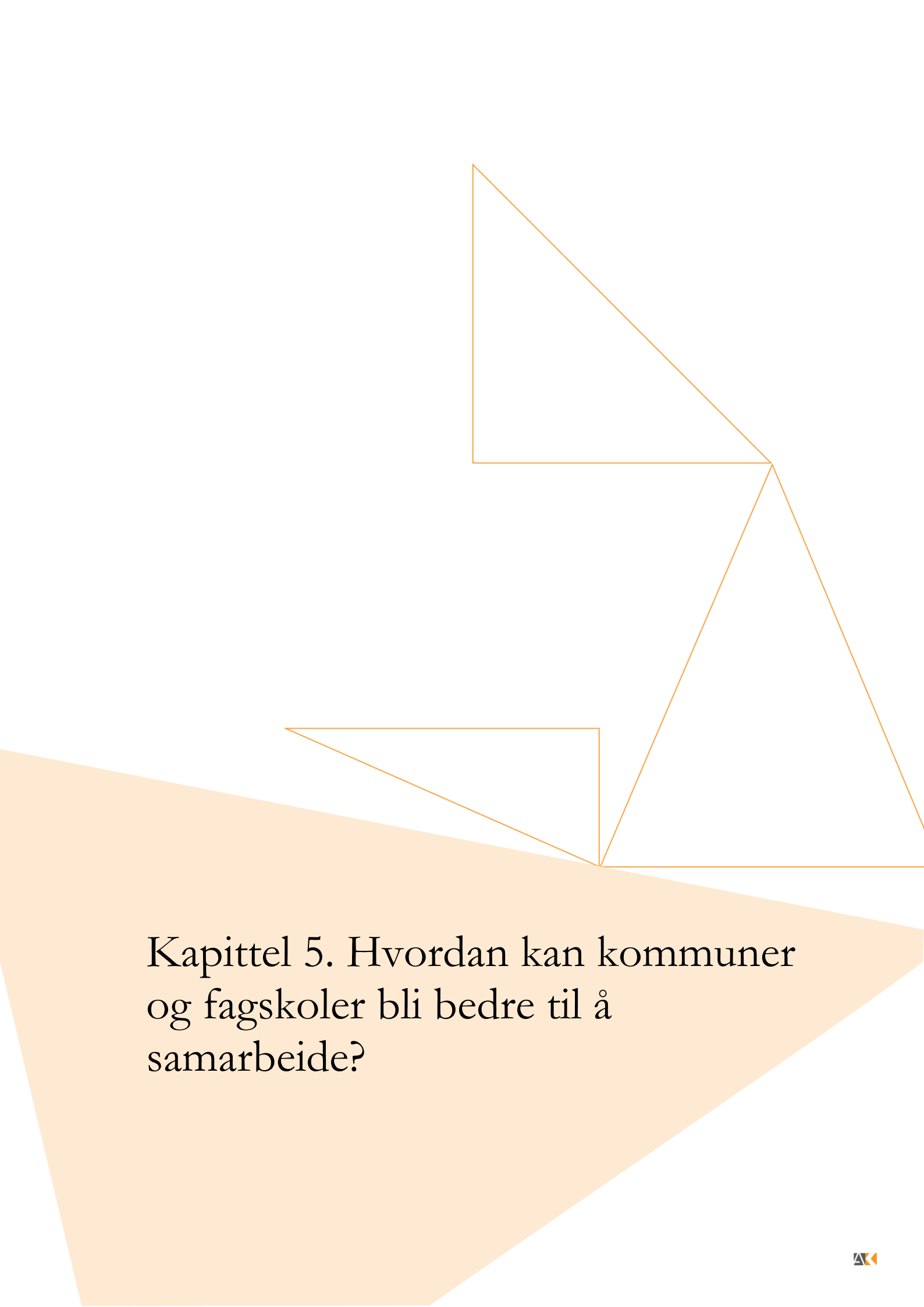
4.4 Oppsummering

Under en tredjedel av kommunerespondentene i spørreundersøkelsen oppgir at deres kommune har et formalisert samarbeid eller jevnlig dialog med fagskoler. En sentral forutsetning for at samarbeidet mellom kommuner og fagskoler både skal igangsettes og videreføres, er at fagskolene tilbyr utdanninger som er i tråd med kommunenes behov for kompetanse. Samtidig som det fremgår av kvalitative funn at samarbeidsmøter er det viktigste elementet for å ivareta dette, viser breddekartleggingen at under en femtedel av kommunerespondentene har faste møtepunkter med en eller flere fagskoler. Graden av samarbeid er større innen helse og omsorg enn oppvekst.

Over to tredjedeler av kommunerespondentene oppgir at deres kommune har medarbeidere med fagskoleutdanning innen helse/omsorg eller oppvekst. Omfanget er størst innen helse og omsorg. De fleste kommunene som er intervjuet oppgir at medarbeidere som gjennomfører fagskoleutdanning ikke får nye stillingstitler. Det er mer utbredt å gi medarbeidere en lønnsøkning i tråd med nytt utdanningsnivå.

Enkelte kommuner har rutiner for tildeling av økt ansvar til fagarbeidere som gjennomfører fagskoleutdanning i kompetanseplaner eller lignende. I andre kommuner er det ingen automatikk mellom fagskoleutdanning og nye ansvarsområder. I kommunene hvor det foreligger rutiner for å nyttiggjøre seg av den nyervervede kompetansen en fagskoleutdanning gir, skal medarbeiderne blant annet ha internundervisning og -opplæring med øvrige medarbeidere i kommunen, være primærkontakt/ha ansvar for relevant pasientgrupper, være faglige ressurspersoner i enheten/kommunen, ha ansvar for faglige utviklingsprosjekter, ha ansvar for lærlinger, utarbeide nye prosedyrer og planer og delta aktivt i etisk refleksjon. Samtidig viser undersøkelser blant tidligere studenter, gjennomført av fagskoler, at langt fra alle får slike nye ansvarsoppgaver. Med andre ord er det trolig stor variasjon fra kommune til kommune på dette området.

Flere av lederne i kommunene som har blitt intervjuet forteller at de ser en tydelig utvikling hos medarbeidere som gjennomfører fagskoleutdanning. Undersøkelsen viser at fagskoleutdanning kan bidra til at medarbeidere blir mer bevisste, selvsikre og trygge på sin egen rolle, mer reflekterte og mer aktive i faglige diskusjoner, flinkere til å dele og bidra aktivt med faglighet og kunnskap i virksomheten, flinkere til å følge opp og opptre profesjonelt i møte med foreldre, pårørende, pasienter, brukere, flinkere til å sette ord på det som tidligere var taus kunnskap for mange og blir mer engasjerte og får et nytt «driv». Flere mener at disse faktorene bidrar til å øke kvaliteten i tjenestene som leveres. Dette betyr imidlertid ikke at fagskoleutdanningen har denne effekten på alle som gjennomfører en utdanning. I noen kommuner oppgis det at medarbeidere har gjennomført fagskoleutdanning uten at dette har gitt merkbare positive utslag i virksomheten.

The background features a white space with several orange-outlined geometric shapes. A large, solid orange shape is at the bottom left, tapering towards the right. Above it, there are several orange-outlined triangles and polygons of various sizes and orientations, some overlapping each other. The overall aesthetic is clean and modern.

Kapittel 5. Hvordan kan kommuner og fagskoler bli bedre til å samarbeide?

5 Hvordan kan kommuner og fagskoler bli bedre til å samarbeide?

Samarbeid mellom kommuner og fagskoler er en forutsetning for å sikre tilførsel av relevant og etterspurt kompetanse til kommunenes fagarbeidere. I dette kapitlet drøfter vi hva som skal til for at kommuner og fagskoler skal bli strategiske samarbeidspartnere.

5.1 Hva hindrer tettere samarbeid mellom kommuner og fagskoler?

Først undersøker vi imidlertid hva som vurderes å hindre slikt samarbeid i dag. Figur 5-1 viser kommuners vurderinger av hva som er de mest sentrale barrierene for samarbeid med fagskoler.

Figur 5-1. Kommuner: Hva er de mest sentrale barrierene for samarbeid med fagskoler? *Flere alternativer mulig.* N=78

Figur 5-1 viser at kommunene i stor grad peker på seg selv, i og med at fire av de fem mest utbredte barrierene oppgis å være at:

- ▶ Kommunene ikke vet nok om innholdet i fagskolenes fagtilbud
- ▶ Kommunene ikke vet nok om fagskolenes ulike undervisningsformer
- ▶ Det er vanskelig for kommunens medarbeidere å frigjøre tid til fagskoleutdanning
- ▶ Kommunen ikke vet nok om formålet med fagskoleutdanning

I tillegg vurderer kommunene også at en sentral barriere for samarbeid er at fagskolene ikke er flinke til å markedsføre tilbudet sitt. Inntrykket av at kommunene legger mest ansvar på seg selv svekkes imidlertid ikke av dette, og forsterkes ytterligere av at de tre potensielle barrierene som får minst tilslutning handler om fagskolene. Kun et lite mindretall av kommunene vurderer nemlig at fagskolene ikke har relevante fagtilbud, at fagskolenes undervisningstilbud ikke er fleksibelt nok eller at fagskoleutdanning har lav status i kommunen.

Fagskolene har tatt stilling til de samme potensielle barrierene som kommunene, sett fra deres perspektiv. Fagskolenes vurderinger presenteres i figur 5-2.

Figur 5-2. Fagskoler: Hva er de mest sentrale barrierene for samarbeid med kommuner? *Flere alternativer mulig.* N=20

Figur 5-2 viser at fagskolene til en viss grad deler kommunenes syn om at de mest sentrale barrierene for samarbeid kan plasseres hos kommunene. De fire mest oppgitte barrierene er at:

- ▶ Det er vanskelig for kommunenes medarbeidere å frigjøre tid til fagskoleutdanning
- ▶ Kommuner vet ikke nok om innholdet i fagskolars tilbud
- ▶ Kommuner vet ikke nok om formålet med fagskoleutdanning
- ▶ Det er vanskelig for kommuner å finne vikarer for medarbeidere som skal ta fagskoleutdanning

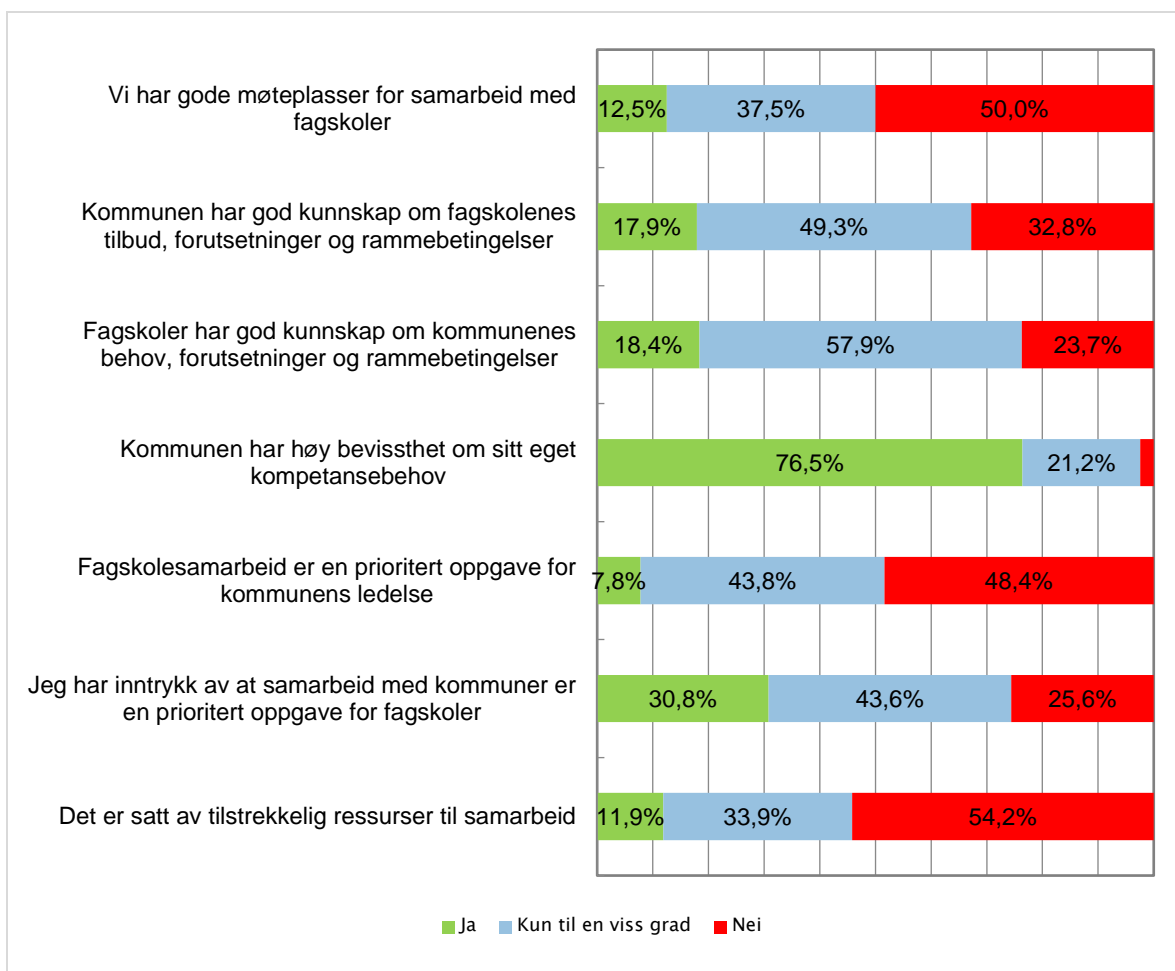
Fagskolenes eget tilbud vurderes i liten grad å være en barriere for samarbeid med kommuner, både når det kommer til innhold og måten undervisningen legges opp på.

I kvalitative intervjuer har noen av de samme punktene blitt fremhevet som faktorer som bidrar til å hindre tettere og/eller mer samarbeid mellom kommuner og fagskoler:

- ▶ **Mangel på tid:** Både kommuner og fagskoler oppgir at manglende tid er en sentral barriere for samarbeid. Det påpekes at et levende og aktivt samarbeid krever tid og innsats, og at dette er en begrenset ressurs for begge parter.
- ▶ **Mangel på kjennskap til fagskolesektoren:** Selv om kommunenes kunnskap om fagskolesektoren og fagskolenes tilbud har økt, er det fortsatt mange fagskoler som opplever at kommunene ikke vet nok om tilbudet deres. Dette har også betydning for kommunenes interesse for fagskoleutdanning.
- ▶ **Manglende interesse for fagskoleutdanning blant kommunenes medarbeidere:** Flere informanter påpeker at selv om kommunene har kjennskap til og er interessert i fagskolenes tilbud, er det ikke nødvendigvis gitt at kommunenes ansatte ønsker eller har mulighet til å gjennomføre fagskoleutdanning. Dette kan ha ulike forklaringer. Enkelte er i en livsfase hvor det er krevende å frigjøre tid til videreutdanning, mens andre ikke er motivert eller ikke ser hensikten med å gjennomføre en slik utdanning. Dette kan blant annet skyldes manglende eller lite synlige insentiver i form av belønningsstrukturer eller karriereutvikling.
- ▶ **Gjennomføring av praksis:** Dersom fagskolestudentene skal gjennomføre praksis i en annen kommune enn sin egen, skapes det et behov for lønnet permisjon (eller at studenten gjennomfører praksis i egen ferie eller tar fri uten lønn), samt vikar. Dette blir fremhevet som en sentral barriere av flere. En løsning på dette er at studentene gjennomfører praksis i egen kommune (dette er også en forutsetning for midlene til studieplasser innen oppvekst som tildeles av Utdanningsdirektoratet). Imidlertid er det ikke alltid mulig å ha praksis på egen arbeidsplass, eksempelvis dersom man ikke til daglig jobber med det som er tema i utdanningen. I tillegg vil praksis kreve noe ekstra oppfølging fra kommunen i form av veiledning, hvilket også antydes å være en utfordring for kommunene, ettersom det ikke kompenseres eller gis ekstra ressurser til dette.
- ▶ **Geografisk avstand:** Enkelte steder i landet er det lange avstander fra kommunen til nærmeste fagskole. Der det ikke tilbys nettbaserte studier, er dette en åpenbar barriere for gjennomføring av fagskoleutdanning.

5.2 Situasjonsbilde – vurdering av sentrale forutsetninger for godt samarbeid

For å redusere barrierene som er beskrevet over, og for å sikre at kommuner og fagskoler kan bli strategiske samarbeidspartnere som sammen bidrar til å dekke kommunens kompetansebehov, er det flere faktorer som kan spille en rolle. Figur 5.3 viser kommunenes vurderinger av hvorvidt ulike faktorer som kan anses som viktige forutsetninger for godt samarbeid er til stede i dag.

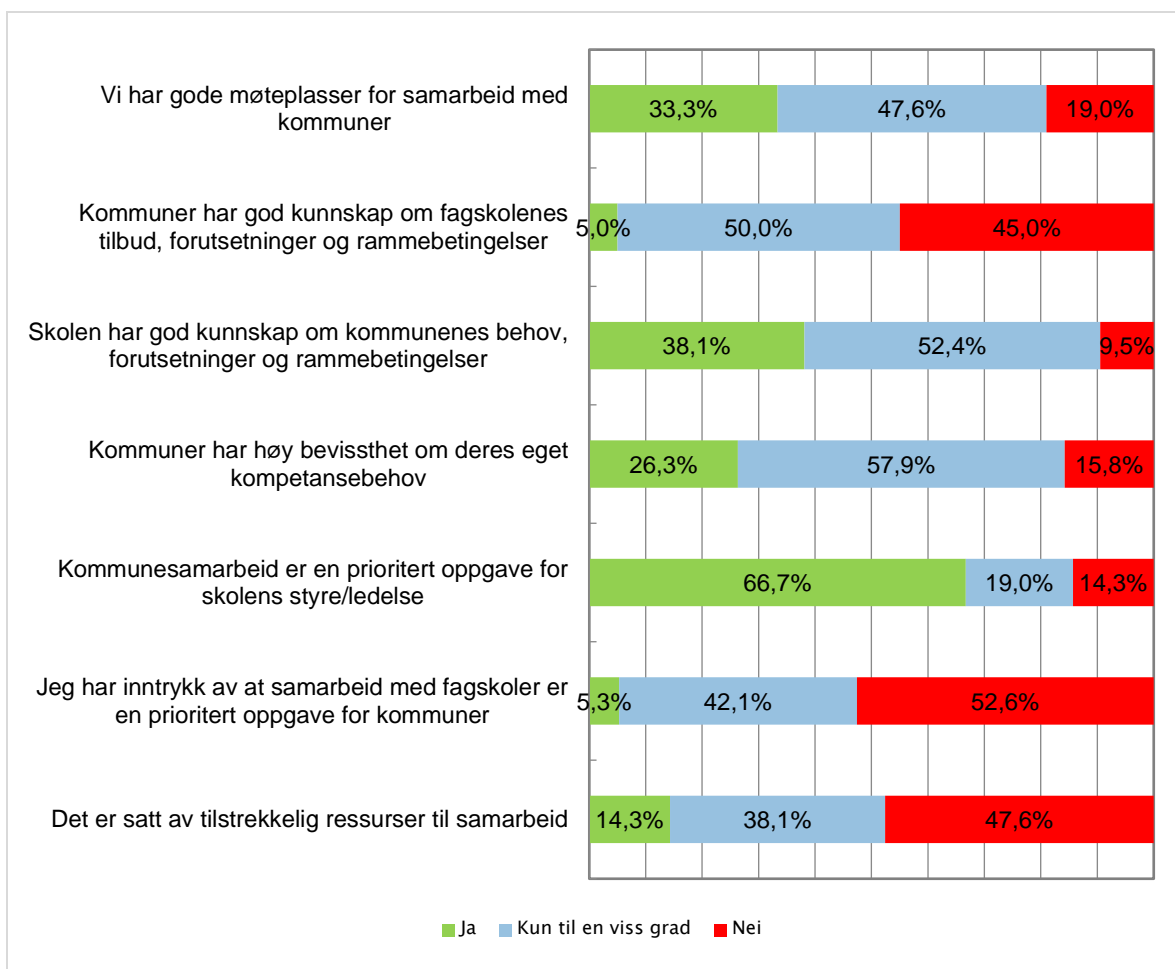
Figur 5-3. Kommuner. Vennligst vurder de ulike faktorene, etter i hvilken grad du vurderer at dette er på plass i dag eller ikke. Velg det alternativet som passer best for hver påstand. N=96

Slik det fremgår av figur 5-3, stiller kommunene seg i størst grad positive til at deres kommune har høy bevissthet om sitt eget kompetansebehov (76,5 prosent svarer ja på dette). En viss andel (30,8 prosent) oppgir også at de har inntrykk av at samarbeid med kommuner er en prioritert oppgave for fagskoler. Påstandene med høyest skåre når det gjelder andelen som har svart «nei» til at den aktuelle forutsetningen er til stede i dag, og hvor det dermed kan hevdes å være størst rom for forbedring, er følgende:

- ▶ Tilstrekkelige ressurser til samarbeid (54,2 prosent mener at dette mangler i deres kommune)
- ▶ Gode møteplasser for samarbeid (50 prosent mener at dette mangler)
- ▶ Prioritering av fagskolesamarbeid i kommuneledelsen (48,4 prosent mener at dette mangler i deres kommune)
- ▶ Kunnskap om fagskolenes tilbud, forutsetninger og rammebetingelser (32,8 prosent mener at dette mangler i deres kommune)

Andelen som svarer «nei» på påstandene i figur 5-3 er gjennomgående større innen oppvekst enn helse og omsorg.

Fagskolene har tatt stilling til lignende påstander. Deres vurderinger presenteres i figur 5-4.

Figur 5-4. Fagskoler: Vennligst vurderer de ulike faktorene, etter i hvilken grad du vurderer at dette er på plass i dag eller ikke. Velg det alternativet som passer best for hver påstand. N=21

Figur 5-4 viser at fagskolene i stor grad vurderer at kommunesamarbeid er en prioritert oppgave for skolens styre/ledelse. En vesentlig andel mener også at skolen har god kunnskap om kommunenes behov, forutsetninger og rammebetingelser, og at de har gode møteplasser for samarbeid med kommuner.

Fagskolene gir i størst grad uttrykk for at følgende faktorer ikke er til stede i dag (påstandene med høyest skåre når det gjelder andelen som har svart «nei»):

- ▶ Kommuners prioritering av fagskolesamarbeid (52,6 prosent mener at dette mangler)
- ▶ Tilstrekkelige ressurser til samarbeid (47,6 prosent mener at dette mangler)
- ▶ Kommunenes kjennskap om fagskolenes tilbud, forutsetninger og rammebetingelser (45 prosent mener at denne ikke er god nok)

I deres vurdering av hvorvidt sentrale forutsetninger for samarbeid er til stede, er kommunene og fagskolene dermed nokså samstemte i at det er behov for mer ressurser til samarbeid, mer kunnskap om fagskolesektoren i kommunesektoren, samt større prioritering av fagskolesamarbeid i kommunene. Fagskolenes prioritering av kommunesamarbeid fremstår som en forutsetning som i større grad er til stede. Det er med andre ord ikke der skoen trykker hardest, slik det fremgår av disse funnene. For øvrig fremgår det at kommunene savner gode møteplasser for samarbeid med fagskoler.

5.3 Hva skal til for at kommuner og fagskoler kan samarbeide bedre i fremtiden?

På bakgrunn av undersøkelsens funn, identifiserte barrierer, og kommunenes og fagskolenes vurdering av sentrale forutsetninger og drivkrefter for samarbeid, har vi identifisert flere faktorer som kan bidra til at kommunene skal få dekket sine kompetansebehov i helse/omsorg- og oppvekstsektoren gjennom strategisk samarbeid med fagskoler.

5.3.1 Overordnede forutsetninger for strategisk samarbeid

To faktorer vurderes som grunnleggende forutsetninger for aktivt samarbeid mellom kommuner og fagskoler:

Kunnskap om fagskolenes tilbud

Undersøkelsen viser at kommunenes kjennskap til fagskolenes tilbud varierer, og i noen tilfeller er svært mangelfull. De kvalitative funnene indikerer at kommunenes kjennskap i stor grad henger sammen med graden av utadrettet og oppsøkende virksomhet fra fagskolenes side. Kjennskap har også sammenheng med hvorvidt kommunene har (bevisst eller ubevisst) rekruttert personell med fagskolebakgrunn og/eller om de har fagarbeidere i et utdanningsløp ved en fagskole. Studentene kan også være viktige ambassadører for fagskolene, ved å spre kunnskap om fagskolens innhold og formål overfor egen arbeidsgiver og kolleger. Samtidig er det helt nødvendig at fagskolene er på tilbudssiden, synliggjør seg selv og sin relevans for kommunesektoren.

Statlig finansiering

Midler fra Helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet finansierer i dag en vesentlig andel av studieplassene innen helse- og oppvekstfag. Disse midlene gjør at det blir nærmest kostnadsfritt for kommunene og kommunenes medarbeidere å gjennomføre fagskoleutdanning. I noen tilfeller får studentene også dekket utgifter til litteratur/materiell av sin fagforening eller arbeidsgiver. Gjennomføring av praksis kan imidlertid innebære en kostnad for kommunen og/eller medarbeideren, avhengig av hvilken modell som ligger til grunn, eksempelvis knyttet til om praksis gjennomføres på egen arbeidsplass eller ikke.

Uten statlige midler måtte kommunen eller studentene selv finansiert utdanningen. Det er en gjennomgående tilbakemelding, både blant kommuner og fagskoler, at disse midlene har vært helt avgjørende for at fagarbeidere i kommunene skal kunne gjennomføre fagskoleutdanning. Det påpekes at det nåværende tilbudet – og kommunenes oppslutning om dette tilbudet – innen helse og omsorg ikke hadde vært det samme uten denne finansieringen. Flere håper at utviklingen på oppvekstområdet skal gå i samme retning, da dette i dag er av et meget begrenset omfang med finansiering av til sammen 260 utdannelsesforløp på fire ulike fagskoler innenfor barnehageområdet. Viktigheten av midler til oppvekstområdet understrekes av en av fagskolene i undersøkelsen, som forteller at skolen har hatt et NOKUT-godkjent fagskoletilbud på oppvekstområdet siden 2008, men at dette aldri kom i gang på grunn av lav etterspørsel fra kommunene. Først da Utdanningsdirektoratet tildelte midler til finansiering av studieplasser innen oppvekst ble interessen stor nok til at utdanningen ble igangsatt.

Enkelte fagskoler ønsker for øvrig at eierskapet av fagskolene overføres fra fylkeskommunene til staten. Dette ble også anbefalt i NOU 2014:14, *Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg*. Utvalget mente at det bør være et statlig ansvar å dimensjonere fagskolesektoren når det gjelder antall studieplasser og antall fagskoler, og at en konsolidering av antall fagskoler vil bidra til en mer kostnadseffektiv drift og skape rom for videre utvikling av utdanningstilbud og administrasjon. Dette forslaget fikk delte reaksjoner i den påfølgende høringsrunden. Fylkeskommuner og flere fagskoler argumenterte mot en overføring av eierskapet til staten, og pekte på at fylkeskommunene yter betydelig støtte til fagskolene i form av lokaler og administrative støttefunksjoner, og at

fylkeskommunen best kjenner det lokale og regionale arbeidslivet og kompetansebehovet. Andre høringsinstanser argumenterte for forslaget, og trakk blant annet frem at statlig eierskap kan føre til at det tertiære utdanningssystemet ses mer i sammenheng. I vår undersøkelse påpeker en av de private fagskolene at det er uheldig at fylkeskommunene både eier skolene og forvalter de statlige midlene som skal tildeles til disse skolene, og at det er ønskelig med statlig eierskap for å unngå potensiell dobbeltrolleproblematikk. Undersøkelsen har også avdekket andre eksempler på potensielle dobbeltroller ved fylkeskommunalt eierskap. Eksempelvis forteller en privat fagskole at de på et tidspunkt ønsket å samarbeide med KS regionalt for å markedsføre og få ut informasjon om et nytt tilbud til aktuelle fagskolestudenter i en kommune utenfor skolens eget nærrområde. KS ønsket imidlertid ikke å bidra til dette, fordi et slikt tilbud ville være i konkurranse med den fylkeskommunale fagskolen som KS selv representerte i samme fylke.

I Meld. St. 9 (2016-2017) *Fagfolk for fremtiden* fremgår det at det ikke er aktuelt å overføre eierskapet fra de nåværende fylkeskommunene til staten. I stortingsmeldingen påpekes det at en overføring til statlig eierskap ville ha fjernet et av de viktigste kriteriene for fagskolenes virksomhet, nemlig at fagskolene skal virke i det regionale arbeidsmarkedet og møte behovene for arbeidskraft i nærmiljøet. Videre heter det at staten som eier ville føre til mer sentralisert styring og organisering, samt store personmessige, juridiske og økonomiske endringer som til sammen ville utgjort en uhensiktsmessig bruk av ressurser som heller kan utnyttes til å utvikle sektoren. Det heter også at fagskolenes virksomhet må ses og dimensjoneres ut fra en vurdering av regionale behov for arbeidskraft, og at målene om fleksible og arbeidsmarkedsrettede fagskoletilbud nås best gjennom utvikling av regionale kompetanseplaner og ved at ansvaret og eierskapet for fagskolene fortsatt ligger til det regionale nivået.

Selv om enkelte fagskoler ytrer ønske om statlig eierskap, fremgår ikke dette som en grunnleggende forutsetning for godt samarbeid mellom kommuner og fagskoler i vår undersøkelse.

5.3.2 Samarbeid krever to aktive parter: felles tiltak for å sikre strategisk og operativt samarbeid

Kommuner og fagskoler har gjensidig interesse av godt samarbeid. For kommunene er fagskolene en kilde til viktig kompetanse i deres helse/omsorgs- og oppveksttjenester. For fagskolene er kommunene en viktig «kunde» og kilde til studenter til utdanningene de tilbyr. For at kommunene og fagskolene skal få et gjensidig utbytte av dette samarbeidet, er det flere faktorer som bør være på plass. De mest sentrale, slik det fremgår av denne undersøkelsen, presenteres under.

Faste og forpliktende samarbeidsmøter

Det er helt sentralt at kommuner og fagskoler med jevne mellomrom møtes, utveksler informasjon, og formidler hverandres ønsker og behov. Dette gir kommunene anledning til å formidle sine kompetansebehov til fagskolene, mens fagskolene får mulighet til å presentere sine fagtilbud for kommunene. Slike samarbeidsmøter er også en nyttig arena for felles diskusjon om faglige spørsmål knyttet til helse/omsorg- og oppvekstområdet, drøfting av status for samarbeidet mellom kommunen og fagskoler, vurdering av nye fagtilbud, m.m. Det fremgår av undersøkelsen at de kommunene som har faste samarbeidsmøter med fagskoler er mest tilfreds med samarbeidet, og i størst grad opplever at deres behov for kompetanse har innvirkning på fagskolenes tilbud. Halvårlige eller årlige samarbeidsmøter fremstår som hensiktsmessig.

Samtidig fremgår det at under en sjettedel av kommunene har faste møtepunkter med en fagskole. For mange kommuner vil et første og grunnleggende steg i retning av strategisk samarbeid med fagskoler derfor være å initiere slike møter.

I henhold til innspill i undersøkelsen kan følgende dagsorden fungere som et godt utgangspunkt for slike samarbeidsmøter:

- ▶ Den faglige utviklingen innen tjenesteområdene helse/oppvekst (nye behov, nye muligheter, etc.)
- ▶ Kommunenes behov for kompetanse, i dag og i fremtiden
- ▶ Diskusjon om nye utdanningstilbud som kan bidra til å dekke dette behovet
- ▶ Informasjon om fagskolens pågående arbeid med etablering av nye utdanninger
- ▶ Kommunenes innspill til eksisterende studieplaner, læringsutbyttebeskrivelser, faglitteratur, ol.
- ▶ Markedsføring og rekruttering/motivering av potensielle studenter i kommunene
- ▶ Annet (eksempelvis spørsmål knyttet til praksisgjennomføring, aktuelle lærerressurser, søking om kompetansemidler)
- ▶ Oppsummering, drøfting av behov for endringer i samarbeidet, veien videre

Vi understreker at dette er et eksempel på en dagsorden, og at denne bør tilpasses til lokale behov og forutsetninger. For øvrig vil det være hensiktsmessig å arrangere separate samarbeidsmøter om helse og oppvekst, ettersom ulike ledere og medarbeidere i kommunene som oftest har ansvar for disse tjenesteområdene.

Samarbeidsavtale

For å sikre formelle og forpliktende rammer for samarbeidet, vil det også være hensiktsmessig å inngå en avtale som regulerer dette samarbeidet. Undersøkelsen viser at et fåtall kommuner har inngått slike avtaler pr. i dag (12,9 prosent oppgir i spørreundersøkelsen at de har en formell samarbeidsavtale med en eller flere fagskoler). En av fagskolene i undersøkelsen har inngått samarbeidsavtaler med flere kommuner, hvor det fremgår at målet med avtalen er at partene sammen skal sørge for at kvaliteten og læringsutbyttet i fagskolestudiene er i henhold til arbeidslivets krav og forventninger, og at dette skal sikres gjennom minst ett årlig samarbeidsmøte. Denne avtalen omfatter samarbeid om:

- ▶ Studentpraksis
- ▶ Hospitering, ekskursion, gjesteforelesninger
- ▶ Evaluering og utvikling av studier
- ▶ Utvikling av nye fagskoleutdanninger på bakgrunn av tilmeldte behov
- ▶ Innspill om aktuelle faglærere, gjesteforelesere og sensorer
- ▶ Synliggjøring av fagskoleutdanning som en alternativ utdanning
- ▶ Kompetanseheving av virksomhetens ufaglærte og faglærte medarbeidere

Igjen understreker vi at dette er et eksempel, og at innholdet i en slik samarbeidsavtale må tilpasses til lokale behov og forutsetninger.

Forankring av samarbeidet strategisk og operativt

Samarbeidet mellom kommuner og fagskoler bør ivareta både strategiske og operative perspektiver. Dette er viktig for at det fremtidige kompetansebehovet og de lange linjene i samarbeidet kan ivaretas, samtidig som det til enhver tid pågående samarbeidet og nåværende behovet for kompetanse dekkes. Det fremstår derfor som en suksessfaktor at kommunen er representert både med ledere som kan formidle strategiske hensyn og fatte strategiske beslutninger (eksempelvis kommunaldirektører og/eller virksomhetsledere), samt kommune-representanter som er tettere på den praktiske utøvelsen av tjenestene, som har god kjennskap til hvordan fagskoleutdanning kan bidra til kommunens tjenester, og som vet hvor det er behov for å styrke kompetansen i kommunens ulike virksomheter (eksempelvis enhetsledere). På denne måten legges det til rette for å fange opp og formidle de reelle kompetansebehovene i tjenestene, samt forankre samarbeidet hos de i kommunen som har myndighet og ressurser til å informere,

motivere, prioritere, avsette ressurser og skape incentiver for å gjennomføre fagskoleutdanning internt i kommunen. I flere tilfeller fremheves det at særlig fagsjef/virksomhetsleder spiller en viktig rolle som bindeledd mellom de ulike nivåene i kommunen. Det fremgår ikke som hensiktsmessig at kommunenes politiske eller øverste administrative nivå er direkte involvert i samarbeidet, ettersom dette bør ha faglig utvikling og behov som hovedfokus.

Det fremheves også som en fordel å navngi faste kontaktpersoner som representerer kommunen og fagskolen i samarbeidet. Dette gjør det lettere å ha en pågående dialog også i tiden mellom de faste samarbeidsmøtene.

Bruk av lærerkrefter som bindeledd mellom kommuner og fagskoler

Kommunalt ansatte innen helse/omsorg og oppvekst som også jobber som lærere ved fagskoler kan fungere som et viktig bindeledd mellom kommuner og fagskoler. Disse kjenner praksisfeltet, ser i det daglige hvor skoen trykker og er i en god posisjon til å identifisere og formidle kommunens behov for kompetanse til fagskolen. Samtidig får de god kjennskap til fagskolens virksomhet, og hvilket utbytte en fagskoleutdanning kan gi, som de kan formidle til ledere og medarbeidere i sin egen kommune. Fagskoler bør derfor bruke slike lærerkrefter aktivt i utvikling og justering av egne studietilbud. Kommuner kan på sin side med fordel oppfordre egne ansatte til å ta undervisningsoppgaver ved fagskoler.

Det har også fremkommet i samtaler med fagskoler og kommuner at gode lærere/forelesere kan bidra positivt til markedsføringen av fagskolens tilbud. Det gis eksempler på at lærere av høy kvalitet har resultert i at studenter har markedsført fagskolen aktivt i egen kommune, og at dette har medført økt rekruttering fra studentens arbeidsplass. Flere av foreleserne som ikke er kommunalt ansatte har også blitt hyret inn til seminarer/kurs i kommunen i etterkant av studentenes «frem snakking». Dette kan også bidra til økt kunnskap om, og rekruttering til, fagskolene.

I tillegg til den felles innsatsen i samarbeidet, er det også flere ting kommuner og fagskoler kan gjøre hver for seg for å legge til rette for et godt samarbeid. Dette er tema under.

5.3.3 Hva kan kommunene gjøre?

Kartlegge eget kompetansebehov – og formidle dette utad

Både de kvantitative og de kvalitative funnene i undersøkelsen viser at det er stor variasjon knyttet til i hvilken grad kommunene har kompetanseplaner/strategier, og hvorvidt disse berører fagskolesektoren. Flere fagskoler oppgir at de har et ønske om å være relevante og aktuelle for kommunene, men at dette kan være krevende når de ikke vet hvilke konkrete behov kommunene har. For at fagskolene skal ha mulighet til å tilby utdanninger som er i tråd med kommunenes kompetansebehov, er det en forutsetning at kommunene gjør analyser av hva dette behovet er, og formidler dette behovet til fagskolene.²⁸

I mindre kommuner kan det være aktuelt å samarbeide regionalt om å utarbeide kompetanseplaner som kan kommuniseres i fellesskap overfor fagskoler, eksempelvis i samarbeid med fylkeskommunen, Fylkesmannen eller interkommunale samarbeidskonstellasjoner. Dette kan gi fagskolene mer forutsigbarhet og trygghet i forbindelse med planlegging og utvikling av utdanningstilbud i tråd med kommunenes behov, og skape en kritisk masse for gjennomføring av et utdanningsløp.

²⁸ For øvrig foreslår regjeringen i Meld. St. 9 (2016-2017) at det skal gjennomføres nasjonale undersøkelser for å styrke kunnskapsgrunnlaget for god dimensjonering og gode utdanningsvalg i fagskolesektoren.

For øvrig vil politisk nivå i kommunene kunne spille en rolle, både i kraft av å etterspørre kompetanseplaner fra helse- og oppveksttjenestene, samt gi støtte til kompetanseutvikling i form av økonomiske rammer.

Dele informasjon internt i kommunen

I tillegg til å formidle behov eksternt, er det også viktig at kommunene formidler informasjon om fagskolenes tilbud internt i egen kommune. Flere fagskoler oppgir at de opplever å ha god dialog med kommunale ledere, men at dette ikke bærer frukter i form av konkret studentpågang ettersom informasjonen ikke formidles videre fra den aktuelle lederen til kommunens virksomhetsledere, enhetsledere og/eller øvrige medarbeidere. Godt samarbeid med fagskoler krever derfor også at kommunene deler kunnskap og informerer hverandre internt om fagskolenes tilbud. Kommunale ledere kan også med fordel være mer proaktive med hensyn til å rekruttere studenter til fagskolene. De samme lederne bør ha en oversikt over hvilken kompetanse de faktisk trenger og i større grad enn i dag legge vekt på behovet for etter- og videreutdanning av sine ansatte.

Legge praktisk til rette for at medarbeidere kan gjennomføre fagskoleutdanning

Undersøkelsen viser at ikke alle fagarbeidere er motivert eller opplever at de har anledning til å gjennomføre fagskoleutdanning. Dersom kommuner ønsker at fagarbeidere i helse/omsorg- og oppvekstsektoren skal videreutdanne seg, er det derfor nødvendig å legge til rette for dette slik at medarbeidere opplever at det er praktisk mulig å kombinere utdanning og arbeid på en god måte. Dette kan gjøres på ulike måter og ulike nivåer. Kartlegging av interesse og motivasjonsbygging i medarbeider-/utviklingssamtaler, bidrag med midler til litteratur, tilrettelegging for gjennomføring av praksis på egen arbeidsplass og tilrettelegging av turnus slik at det frigjøres nødvendig tid til å delta på undervisning (innen helse og omsorg), er blant eksemplene på mulige tiltak som fremgår i denne undersøkelsen.

Skape incentiver/karriereveier

I forlengelsen av behovet for praktisk tilrettelegging, er det også viktig å skape incentiver for fagskoleutdanning. Dette kan blant annet gjøres ved å gjøre fagskoleutdanning til en del av fagarbeideres karrierevei. Kommuner kan for eksempel aktivt lyse ut stillinger hvor fagskoleutdanning etterspørres, og/eller lage rutiner for økt ansvar, nye oppgaver, opprette stillingshjemler og/eller gi økt lønn etter gjennomført fagskoleutdanning.

5.3.4 Hva kan fagskolene gjøre?

Markedsføre seg selv og drive oppsøkende virksomhet

For at kommunene skal få kjennskap til fagskolenes tilbud, er det nødvendig at fagskolene synliggjør tilbudet sitt overfor kommunene. Dette kan gjøres både gjennom samarbeidsmøter og på andre møteplasser. Ikke minst kan det gjøres gjennom utadrettet og oppsøkende virksomhet. I undersøkelsen påpekes det fra flere hold at e-poster og informasjonsbrev fort kan glemmes eller bli kastet i en digital søppelbøtte, og at det mest effektive er å møte opp personlig og fortelle om skolens tilbud. Flere fagskoler har hatt hell med å invitere seg selv inn til kommunene for å fortelle om skolen, utdanningene de tilbyr og hvilke muligheter dette kan gi for medarbeiderne og kommunen som helhet. Det fremgår at både møter med ledere (institusjonsledere, barnehagestyrere ol.) og medarbeidere (eksempelvis på personal- eller avdelingsmøter) kan bidra til å øke fagskolenes synlighet og skape interesse for fagskolenes utdanningstilbud i kommunene. Flere fagskolerepresentanter påpeker at arenaene hvor medarbeiderne er til stede er spesielt viktige, ettersom de der kommer i direkte kontakt med potensielle studenter (jf. funn om at flere fagskoler opplever at informasjonsstrømmen fra kommuneledelse til fagarbeidere ikke alltid fungerer som ønsket). Enkelte fagskoler har også positive erfaringer med å samarbeide med lokale fagforeninger for å nå ut med informasjon til aktuelle kandidater.

Ha et fleksibelt/tilpasset undervisningstilbud

I tillegg til å markedsføre seg selv, kan fagskolene også bruke slike arenaer til å innhente erfaringer og kunnskap om hva som rører seg i praksisfeltet, med hensyn til utvikling og tilpasning av egne tilbud. Undersøkelsen viser at fagskolene legger opp undervisningstilbudet på ulike måter. Noen har kveldsundervisning, mens andre gjennomfører undervisning på dagtid. Fagarbeidere innen helse- og omsorgssektoren jobber ofte turnus, og derfor lar det seg gjøre å ha undervisning på dagtid (mange oppgir at det er lettere å bytte bort en dagvakt enn en kveldsvakt), mens fagarbeidere i oppvekstsektoren i større grad er avhengig av undervisning på kveldstid dersom de skal kunne delta uten å måtte ta fri fra jobb. Enkelte skoler har også forsøkt undervisning i helger, men har gått tilbake fra dette på bakgrunn av negative tilbakemeldinger fra deltakerne. En av fagskolene i undersøkelsen gjennomfører på sin side mesteparten av sin undervisning som nettbasert/digital undervisning, og har kun fire fysiske samlinger i året. Her er det med andre ord stor variasjon, og det fremgår ikke et entydig svar på hva som mest hensiktsmessig. Det sentrale i denne sammenhengen er at fagskolene og kommunene i fellesskap kommer til enighet om hvilken løsning som passer best for dem lokalt/regionalt.

Der det er en viss geografisk avstand mellom kommuner og fagskoler vil det også være en styrke om fagskolene kan tilby gjennomføring av fagskoleutdanning i kommunens eget nærrområde. Dette vil både kreve NOKUT-godkjenning av nytt studiested, og et tilstrekkelig antall studenter i den aktuelle kommunen/regionen. Slike tilpasninger, eksempelvis ved at fagskolene kommer ut til kommunene og/eller at deler av undervisningen er nettbasert, vil øke tilgangen på studenter og gjøre det lettere for kommunene å få flere av sine ansatte til å ta etter- og videreutdanning.

Utvikle og fornye tilbudet

Den pågående utviklingen knyttet til teknologi, digitalisering og e-læring vil trolig få innvirkning både på fagskolenes utdanningstilbud og kommunenes behov. Fagskolene bør være åpne for kommuners og studenters behov og etterspørsel etter alternative undervisningsformer, eksempelvis knyttet til muligheter for videooverført og/eller nettbasert undervisning. Slik det fremgår av undersøkelsen, har flere fagskoler ikke tilstrekkelige ressurser eller teknisk kompetanse til å imøtekomme et slikt behov i dag. Det fremgår også at flere har en viss skepsis til digitale undervisningsformer. Viktigheten av den fysiske klasseromssituasjonen vektlegges av flere, med bakgrunn i muligheten dette gir til diskusjon, refleksjon og felles faglig utveksling. Det påpekes også at målgruppen for fagskoleutdanningen innen helse og oppvekst ofte er «godt voksne», og at ikke alle har like mye erfaring med digitale verktøy i sitt daglige arbeid. Flere av kommunene og fagskolene forteller at studentene er ukjente med bruk av PC/IKT-verktøy, og at dette gjør terskelen ekstra høy, eksempelvis knyttet til å innlevere oppgaver på nett. Som et motargument til dette påpekes det at mange potensielle studenter i kommunene er i en livssituasjon som gjør det krevende å frigjøre mye tid til utdanning, hvilket kan gi grunn til å legge opp undervisningsløp som skaper minst mulig belastning for studentene, eksempelvis i form av digitale løsninger.

Meld. St. 9 (2016-2017) *Fagfolk for fremtiden* gir også signaler om nødvendigheten av økt bruk av digitale elementer som kan inkorporeres i fagskoleutdanningene. I meldingen heter det at regjeringen ønsker å tilrettelegge for å fremme bruk av teknologi for læring i fagskoleutdanningen, blant annet ved å styrke kompetansen på pedagogisk bruk av digitale verktøy for læring i disse fagmiljøene.

Uavhengig av om de tilbyr digital eller analog undervisning, er det viktig at fagskolene er lydhøre overfor kommunenes behov for nye kompetanser og nye utdanninger. Fagskolenes fleksibilitet og evne til å raskt tilby relevante utdanninger vurderes som en potensielt viktig bidragsyter til styrket samarbeid. I så måte kan en fagområdegodkjenning fra NOKUT være et sentralt virkemiddel som flere fagskoler bør vurdere om de har grunnlag og anledning til å søke om. Dette er også svært

aktuelt i lys av at regjeringen, i den nevnte stortingsmeldingen, signaliserer at fagskoler med fagområdegodkjenning skal prioriteres ved tildeling av statlige utviklingsmidler til fagskolene.

5.4 Avsluttende betraktninger: Hva kan være fagskolenes plass i fremtiden?

Fagskoler har en unik mulighet til å tilføre viktig, relevant og yrkesrettet kompetanse til fagarbeidere og andre i kommunenes helse- og oppvekstjenester mens de er i full jobb, og derfor har behov for et fleksibelt og tilrettelagt utdanningstilbud. I denne undersøkelsen har vi identifisert både barrierer og tiltak vi vurderer som nødvendige for å skape et mer aktivt samarbeid mellom kommuner og fagskoler. Dette inkluderer både felles virkemidler, og innsats kommuner og fagskoler må gjøre på hver sin kant.

I dette avsluttende kapitlet retter vi blikket fremover, og drøfter og stiller spørsmål om hvilken rolle fagskolene kan spille overfor kommunene i en fremtid preget av blant annet kommune- og regionreform, nye behov i helse- og oppvekstsektorene og digitalisering.

5.4.1 Større regioner vil kunne gi større muligheter

Meld. St. 9 (2016-2017) *Fagfolk for fremtiden* signaliserer at fagskolene vil forbli under fylkeskommunalt, og på sikt regionalt, eierskap. Med den kommende regionreformen²⁹ vil fylkeskommuner bli slått sammen og omgjort til større enheter. Dette vil også medføre at nye og større regioner vil overta fylkeskommunenes rolle som skoleeier for de offentlige fagskolene. Vi kan ikke si med sikkerhet hvilke konsekvenser dette vil få for fagskolenes drift. Det er imidlertid nærliggende å hevde at det også vil være hensiktsmessig å slå sammen de offentlige fagskolene til større enheter, i tråd med de nye regionene.

Vi tror at et slikt grep kan gi flere nye muligheter for fagskolene. Større fagskoleenheter vil ha bedre evne og kapasitet til å gjøre seg selv og sitt utdanningstilbud kjent ved å drive aktiv oppfølging og markedsføring overfor kommunene. Samtidig vil dette også gi større fagmiljøer som er bedre rustet til å holde seg faglig oppdatert og utvikle relevante utdanningstilbud. Kanskje kan større og mer slagkraftige skoleeiere og fagskoler også gi bedre muligheter for at fagskolene skal få områdegodkjenning, ettersom en slik godkjenning både krever en viss kapasitet, dokumentasjon av kompetanse, kvalitetssikringsystemer m.m. Områdegodkjenning vil gjøre fagskolene i bedre stand til å være fleksible i møte med kommunenes behov. Jf. signalene i den nye stortingsmeldingen vil dette, som tidligere nevnt, trolig også bli en faktor i tildeling av statlige utviklingsmidler til fagskolene i fremtiden. Videre vil større regioner også kunne spille en større og mer koordinerende rolle knyttet til å kartlegge kommunenes behov for kompetanse, og innarbeide dette i fagskolenes tilbud. Dette gjelder fortrinnsvis de offentlige fagskolene.

Slike potensielle gevinster vil imidlertid ikke materialisere seg automatisk. Det er derfor behov for en bevisst tilnærming og strategi til den forestående regionreformen, både fra kommuners, fylkeskommuner/regioner og fagskoler sin side.

5.4.2 Bør fagskolene samarbeide med andre fagmiljøer for å tilby mer relevante utdanninger rettet mot kommunesektoren?

Vårt inntrykk etter å ha gjennomført denne undersøkelsen, er at mange fagskoler ikke har tilstrekkelig kapasitet eller nok ressurser til å holde seg oppdatert på den faglige utviklingen eller

²⁹ Meld. St. (2015-2016). *Nye folkevalgte regioner – rolle, struktur og oppgaver*

nyeste forskningen innen helse/omsorg og oppvekst³⁰. Dermed blir skolene i stor grad reaktive overfor kommunenes behov, og prisgitt at de kommuniserer dette behovet. Dette gjelder først og fremst de mindre fagskolene³¹. Disse skolene er også i stor grad prisgitt NUFHOs utforming av nasjonale planer i arbeidet med å utvikle egne utdanningstilbud.

Vi vurderer at det er potensial for å gjøre fagskolene mer proaktive og i bedre stand til å tilby utdanninger som dekker kommuners behov for kompetanse i tjenester som er i stadig endring. Kanskje kan større fagskoler og større regioner gjøre dette arbeidet lettere, slik vi var inne på over. I tillegg ser vi potensial for at fagskolene i større grad kan samarbeide med øvrige fagmiljøer for å få innsikt i relevant og aktuell fagutvikling, og dermed et grunnlag for å tilby utdanninger som er i tråd med kommunenes behov.

Eksempelvis angis samhandlingsreformen som en av de mest sentrale driverne for nye kompetansebehov i kommunene. Samhandlingsreformen har medført at kommunene overtar ansvaret for utskrevne pasienter fra spesialisthelsetjenesten på et tidligere tidspunkt i pasientforløpet, og at de får ansvar for brukere med mer komplekse sykdomsbilder og behov, både knyttet til forebygging, behandling og rehabilitering. Sykehusene har lang erfaring med disse brukergruppene og tjenestene de har behov for. Kanskje kan fagskoler, som ønsker å tilby utdanninger som ivaretar kommunenes behov på dette området, initiere dialog med sykehus for å få innsikt i muligheter og utfordringer knyttet til disse brukergruppene og tjenestene, som deretter kan omdannes i utdanningstilbud rettet mot kommunene?

I flere kommuner har samhandlingsreformen i kombinasjon med en stadig aldrende befolkning medført en dreining av tjenestene, blant annet med grunnlag i et mål om at innbyggerne skal kunne leve lengst mulig i eget hjem og at færrest mulig skal bo på langtidsplasser/i institusjon. I tillegg er det opprettet flere nye tjenesteformer i kommunene, eksempelvis kommunal akuttdøgnerhet, rehabiliteringsenheter, ambulerende team, m.m. Alt dette har synliggjort et behov for et betydelig kompetanseløft blant ledere og ansatte for å kunne håndtere denne type pasienter/brukere og tjenestetilbud. På disse områdene gir utviklingen knyttet til velferdsteknologi både nye muligheter og behov for ny kompetanse i kommunene. I mange tilfeller får pasienter utdelt utstyr på sykehuset eller fra NAVs hjelpemiddelsentral. De teknologiske hjelpemidlene brukes imidlertid i stor grad i kommunene. Her kan det dermed også være potensial for samarbeid og dialog (med sykehus og/eller NAV), for å innhente relevant kunnskap som i sin tur kan omdannes til relevante fagtilbud rettet mot kommunesektoren. I forlengelsen av dette bør det også avklares om velferdsteknologi er noe som bør utvikles til et eget utdanningstilbud, eller om dette er et tema som bør inngå som grunnkompetanse i alle/de fleste utdanninger innen helse og omsorg.

Også innen oppvekstsektoren ser vi potensial for samarbeid med andre fagmiljøer for å øke fagskolenes relevans. For å tydeliggjøre at fagskoleutdanning ligger på et nivå over videregående opplæring åpner regjeringen i Meld. St. 9 (2016-2017) for at fagskoler skal knyttes tettere til annen høyere utdanning, blant annet ved at fagskoleutdanning kan kalles for høyere yrkesutdanning. Kanskje er det også potensial for et tettere samarbeid mellom fagskoler og universitets- og høgskolemiljøer? Den stadige pågående digitaliseringen av samfunnet, som også berører skoler og barnehager, nevnes i vår undersøkelse som et område hvor det er behov for mer kompetanse i kommunene. Her kan det være potensial for at fagskolene kan innhente verdifull og oppdatert kunnskap om pedagogisk bruk av digitale læringsmidler i barnehage og skole fra høgskolemiljøer med spesialkompetanse på dette feltet (eller eksempelvis Statped, som også besitter kompetanse

³⁰ *Fagskolen Aldring og helse er et positivt unntak i så måte. Ved å være tilknyttet Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse har denne fagskolen tilgang på vesentlig kompetanse og følgelig mulighet til å utvikle og tilby utdanningstilbud på bakgrunn av dette.*

³¹ *Kunnskapsdepartementets tilstandsrapport viser at 39 prosent av fagskolene har under 50 studenter, og at kun 9 av 94 (2015-tall) fagskoler har over 500 studenter.*

om bruk av teknologi i opplæringen), og formidle dette videre til kommunene i mer yrkesrettet og praktisk format.

Vi understreker at disse potensielle samarbeidskonstellasjonene ikke er utredet nærmere, og først og fremst lanseres som mulige ideer i denne sammenhengen. Kanskje er det heller ikke hensiktsmessig at hver enkelt fagskole skal innhente kunnskap og kompetanse fra andre fagmiljøer, men at dette snarere er en rolle de nye regionene kan ivareta. Eller er dette et ansvar som hører hjemme hos NUFHO? Vår undersøkelse gir ikke svar på disse spørsmålene. Dette er derfor noe som bør vurderes nærmere.

5.4.3 Digitalisering gir både muligheter og utfordringer

*Digital agenda for Norge*³² presenterer regjeringens hovedmål og hovedprioriteringer i IKT-politikken. Meldingen beskriver hvordan IKT kan benyttes for å fornye, forenkle og forbedre offentlig sektor, og varsler økt innsats på dette området. Det er et ønske om at kommunal sektor skal leverer digitale tjenester som gir innbyggere og næringsliv et reelt digitalt førstevalg. Det er et stor press for å digitalisere kommunenes arbeidsprosesser og tjenesteleveranser ut mot innbyggerne. Slik vi ser det vil dette påvirke behovet for etter- og videreutdanning av ledere og medarbeidere i kommunene. Innenfor helsesektoren vil det blant annet tas i bruk en rekke verktøy og modeller for velferdsteknologi som ledere og ansatte må kunne forstå og benytte i deres leveranse til brukerne, slik vi også var inne på tidligere.

I tillegg vil den pågående digitaliseringen nødvendiggjøre at fagskolene tilrettelegger sine studietilbud iht. denne utviklingen. I Meld. St. 9 (2016-2017) *Fagfolk for fremtiden* bemerkes det at stadig raskere teknologiske endringer stiller krav til kontinuerlige endringer i utdanningene for at de skal være relevante for studenter og arbeidsliv, og at dette er spesielt merkbart for fagskoleutdanningene, som har som formål å være fleksible og yrkesrettede og tilpasset ny teknologi og nye trender og behov i arbeidslivet. Digitaliseringen av samfunnet gir muligheter til å tilrettelegge utdanningstilbud som både gjør fagskolenes tilbud mer tilgjengelige og mindre sårbare for geografisk avstand mellom skole og hjemkommune, samt mer praktisk gjennomførbare uavhengig av den enkelte students arbeidstid, familiesituasjon, m.m. Dette er følgelig en utvikling fagskolene bør være obs på, og jobbe aktivt for å imøtekomme. For å få til dette er det behov for både tekniske ressurser og kompetanse.

Samtidig er det en kjensgjerning at store deler av målgruppen for fagskoleutdanning innen helse og oppvekst er «godt voksne» og har varierende digital kompetanse. Dette kan også gjelde fagskolelærere, som i mange tilfeller også er kommunalt ansatte. Dette kan utgjøre en barriere for utstrakt bruk av digitale og nettbaserte undervisningsformer. Dermed er det ikke kun behov for at fagskolene innretter sitt studietilbud i tråd med den digitale utviklingen, men også at kommunene som både arbeidsgivere og tjenesteytere er seg sitt ansvar bevisst med hensyn til å øke den grunnleggende digitale kompetansen blant sine medarbeidere.

5.4.4 Fagskolene trenger bistand for å bli mer kjent

Avslutningsvis vil vi understreke undersøkelsens funn om at det er stor variasjon når det kommer til kommunenes kjennskap til fagskolenes tilbud. Kjennskap er en grunnleggende forutsetning for samarbeid. Kommunene som kjenner til fagskolenes tilbud er i stor grad positive til dette, og opplever i stor grad utbytte av fagskolenes utdanninger. Vi har derfor tidligere i rapporten fastslått at det er viktig at fagskolene markedsfører seg selv aktivt, slik at flere kommuner får kjennskap til tilbudet deres.

³² Meld. St. 27 (2015-2016). *Digital agenda for Norge – IKT for en enklere hverdag og økt produktivitet*

Vi er imidlertid ikke sikre på at dette bør være opp til fagskolene alene, gitt at mange av fagskolene er små og har begrensede ressurser til slikt arbeid, både i form av midler og personale. Staten har den siste tiden signalisert økt fokus på fagskolesektoren, og kanskje bør staten også bidra aktivt til å gjøre fagskolesektoren mer kjent i form av informasjonsarbeid eller lignende. I forbindelse med behandling og potensielle vedtak av tiltakene i den nye stortingsmeldingen, vil det antagelig også knyttes forventninger til at forvaltningen bidrar til å spre kunnskap og informasjon om fagskolenes rolle i utviklingen av tjenestene i kommunesektoren. Andre vil på sin side hevde at dette ikke er et statlig ansvar, men at dette snarere er noe de nye og større regionene bør ta ansvar for. Kanskje kan også KS spille en rolle i dette arbeidet?

I tillegg til at fagskolene trenger bistand til å gjøre seg mer kjent, er det også verdt å vurdere om slik markedsføring bør rette seg mot en bredere gruppe enn kun ledere og medarbeidere i kommunesektoren. Kanskje bør markedsføringsarbeidet utvides til å favne yngre målgrupper, som er i ferd med å stake ut sin fremtidige karriereretning. Eksempelvis bør det vurderes om det skal innrettes tiltak overfor ungdomsskoleelever (før karrierevalg fattes), eller elever i videregående opplæring (for å gjøre oppmerksom på deres karriere- og utviklingsmuligheter). I denne forbindelse kan eventuelt rekrutteringspatruljer liknende de som har blitt gjennomført i prosjektet Bli Helsefagarbeider være noe å vurdere. Regjeringen signaliserer også i Meld. St. 9 (2016-2017) at de ønsker å styrke kunnskap og informasjon om fagskoleutdanning i offentlige karriereveiledningstjenester. Dermed kan det også være grunn til å forvente at rådgivere på ungdomsskolen, videregående skole og NAV også får et ansvar for å tilgjengeliggjøre informasjon og kunnskap om fagskolenes utdanningstilbud.

Vedlegg til rapport

Vedlegg 1

Metode og datagrunnlag

For å gi fyllestgjørende svar på undersøkelsens problemstillinger har vi benyttet flere ulike datakilder, og en kombinasjon av kvalitative og kvantitative metoder:

- ▶ Dokumentstudier
- ▶ Innledende intervjuer
- ▶ Spørreundersøkelser
- ▶ Casestudier

Dokumentstudier

Sentrale dokumenter i evalueringen har vært:

- ▶ Meld. St. 9 (2016-2017). Fagfolk for fremtiden. Fagskoleutdanning
- ▶ Kunnskapsdepartementet (2016). Tilstandsrapport for fagskolene 2015
- ▶ NOU 2014:14. Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg
- ▶ Meld. St. 14 (2014-2015). Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner
- ▶ KS (2016). Kommunesektorens arbeidsgivermonitor 2016
- ▶ Deloitte og NIFU (2016). Kostnadskartlegging av fylkeskommunale fagskoler
- ▶ Fafo (2011). Har vi lærefag som er relevante for kommunesektoren?
- ▶ NIFU (2016). Styring og styrking av en fragmentert sektor – En evaluering av nasjonalt fagskoleråd
- ▶ NIFU (2014). Fylkeskommunene og fagskolen: tilrettelegging for fagskoletilbud og kostnader ved fagskoledrift

Innledende intervjuer

For å få en best mulig forståelse for prosjektets tematikk ble det innledningsvis i prosjektet gjennomført seks innledende intervjuer med sentrale aktører. Representanter for følgende virksomheter/organisasjoner ble intervjuet i denne innledende fasen:

- ▶ Kunnskapsdepartementet
- ▶ Utdanningsdirektoratet
- ▶ Helsedirektoratet
- ▶ KS
- ▶ Kompetanse Norge (tidligere Vox)
- ▶ Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag (NUFHO)

Enkelte av informantene i dette utvalget har flere roller, og representerer også sentrale fagskoleaktører som Rådet for offentlige fagskoler (RFF) og Nasjonalt Fagskoleråd.

Spørreundersøkelser

For å sikre bredde og et mest mulig representativt bilde av situasjonen har vi gjennomført spørreundersøkelser blant både kommuner og fagskoler. Spørreundersøkelsen til kommunene ble distribuert til et tilfeldig, stratifisert³³ utvalg på 150 kommuner. Denne metoden sikrer

³³ Kommunene ble stratifisert iht. kommunestørrelse og geografisk beliggenhet.

representativitet på de nevnte variablene, og ble valgt for å legge til rette for at likheter og forskjeller mellom ulike typer kommuner kan avdekkes og identifiseres. På denne måten ble det sikret at undersøkelsen inkluderer både små og store kommuner i hele landet, og at utvalget er representativt selv om ikke samtlige kommuner inngår. Spørreundersøkelsen til fagskolene ble distribuert til samtlige registrerte fagskoler, både offentlige og private. Det eksisterte 85 fagskoler pr. november 2016.

Tabell 1 gir en oversikt over hvilke temaer som har blitt berørt i spørreundersøkelsene til hhv. kommuner og fagskoler.

Tabell 1. Respondentgrupper og temaer i spørreundersøkelsene

Respondentgruppe	Temaer
Kommuner	Kommunenes kompetansebehov og kompetansearbeid
	Kjennskap til fagskolesektoren
	Kartlegging av samarbeid med fagskoler
	Erfaringer med/resultater av samarbeid med fagskoler
	Barrierer og suksesskriterier for samarbeid
Fagskoler	Fagskolenes tilbud
	Kartlegging av samarbeid med kommuner
	Barrierer og suksesskriterier for samarbeid

Spørreskjemaet til kommunene ble distribuert til kommunenes postmottak, som ble oppfordret til å videresende til kommunalsjef innen helse/omsorg og oppvekst. Spørreskjemaene til fagskolene hadde skolens øverste leder som målgruppe. Tabell 2 viser utvalg og svarprosent i spørreskjemaundersøkelsene.

Tabell 2. Utvalgsstørrelse og svarprosent for de to respondentgruppene

Respondentgruppe	Utvalg	Antall svar	Svarprosent
Kommuner	150	79	53 %
Fagskoler	85	51	60 %

I kommunene har flere personer i hver kommune hatt mulighet til å besvare spørreskjemaet. Totalt har 123 personer besvart spørreskjemaet. 59 prosent av respondentene representerer helse- og omsorgssektoren, mens 41 prosent er representanter for oppvekstsektoren. Funn fra spørreundersøkelsen blant kommunene presenteres både samlet og fordelt på tjenesteområde.

Blant fagskolene har 22 av de 51 fagskolene, som har besvart spørreundersøkelsen, tilbud innen helse/omsorg og/eller oppvekst som er relevant for kommunesektoren. Det er svarene til disse 22 skolene som danner utgangspunktet for analyse av data fra spørreundersøkelsene blant fagskolene. En gjennomgang av de 34 skolene som ikke har besvart undersøkelsen viser at kun 4 av

disse har relevante tilbud innen helse/omsorg eller oppvekst. Med andre ord er de aller fleste av landets fagskoler med relevante tilbud inkludert i spørreundersøkelsen.

Casestudier

For å få en mer inngående forståelse av de ulike temaene i undersøkelsen, og legge til rette for å identifisere forutsetninger, barrierer og suksessfaktorer for bedre samarbeid mellom kommuner og fagskoler, ble det i etterkant av spørreundersøkelsen gjennomført dybdestudier av et mindre utvalg av slike samarbeid. Formålet med disse dybdestudiene var å undersøke hvordan kommuner og fagskoler kan samarbeide på en god måte.

Utvalget av samarbeidskonstellasjoner ble gjort på bakgrunn av både innspill i de innledende intervjuene og svar i spørreundersøkelsen. Det ble også vektlagt å inkludere både private og offentlige fagskoler, samt skoler med tilbud både innen helse/omsorg og oppvekst. Casestudiene tok utgangspunkt i fire fagskoler, og så nærmere på hvordan disse skolene samarbeider med en eller flere kommuner. Tabell 3 gir en oversikt over caseenhetene.

Tabell 3. Oversikt over caseenheter

Fagskoler	Kommuner
AOF Haugaland	Haugesund Karmøy
AOF Norge, Telemark og Vestfold	Porsgrunn Nome
Aldring og Helse	Tana
Levanger fagskole	Leksvik

I kommunene har vi fortrinnsvis intervjuet fagsjefer/virksomhetsledere, personalsjefer og/eller ledere med ansvar for kompetanse-/fagutvikling. Ved fagskolene har vi intervjuet rektorer, avdelingsledere og faglig og administrativt ansatte. I tillegg har vi intervjuet lærere ved fagskolene, hvorav flere har sitt daglige virke i kommunal sektor.

Det har totalt blitt gjennomført intervjuer med 25 informanter ved de aktuelle fagskolene og kommunene. Intervjuene har blitt gjennomført som semistrukturerte intervjuer.

Referansegruppe

Rådmannsutvalget i Sør-Trøndelag har vært referansegruppe for prosjektet. Referansegruppen har bistått med kommentarer til utarbeiding av spørreskjema, og har kommet med innspill til gjennomføringen av undersøkelsen. Referansegruppen ble oppnevnt av KS.

AGENDA KAUPANG

Agenda Kaupang bidrar til omstilling og utvikling av offentlig sektor. Vi bistår ledere og medarbeidere med faktabaserte beslutningsgrunnlag og effektivisering av prosesser. Agenda Kaupang gjennomfører analyser og rådgiving innen ledelsesutvikling, styring, økonomi, organisasjonsutvikling og digitalisering.